

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 44

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Κ' — ΚΔ

Κείμενον: **B. de Montfaucon,**
ΧΑΡΑΛ. Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ-ΑΘ. Π. ΜΟΣΧΟΥ
θεολόγου φιλολόγου
(ΟΜΙΑ. Κ' — ΚΒ')
ΑΛΕΞ. Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (ΟΜΙΑ. ΚΓ' — ΚΔ')
θεολόγου

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ

Δ·ΚΑΙ ΑΠΕΜΑΚΡΙΤΩΘΗ ΚΑΤ'ΑΝ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΚΑΤΕΚΗΣΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΗΝ ΝΑΤΙ'Ω ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΞΑΒΩ, ΚΑΙ ΤΑ ΞΕΡΕ·¹

Ἐμπρός συνεχίζοντες καὶ πάλιν σήμερον, ὅσα ἔχουν ἀναγνωσθῆ, ἐξ αὐτῶν ὡς παραθέσωμεν ἐνώπιόν σας τὴν διδασκαλίαν καὶ ὡς κάωμεν μαζί σας, τὴν συνήθη συζητησίαν ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ μακαρίου Μωυσέως ἢ καλύτερον ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς ὁποίους διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ μᾶς ἐδίδαξεν ἢ θεία χάρις. Ἐ Διὰ νὰ γίνῃ σαφέστερος ὁ λόγος μου πρὸς σᾶς, εἶναι ἀνάγκη, νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μέχρι τώρα ἐλέχθησαν, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα διεκόψαμεν τὴν διδασκαλίαν, διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον αὐτὴν καὶ ἔτσι νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνωσθέντων.

Γνωρίζετε λοιπόν, ὅτι διηγούμεθα τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Κάιν καὶ τοῦ Ἀβελ καὶ ἐξηγουοσάμεν δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐγένον, 171 Ἀ ὅτων ὁ καθελὶς προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, πῶς εἰς τὴν φύσιν μᾶς ἔνυπάρχει ἡ γνώσις ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρέπει καὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ κάωμεν καὶ ὅτι ὁ Δημιουργὸς τῶν πάντων μᾶς ἔδωκεν ἐλευθερίαν σκέψεως² καὶ παντοῦ συμφώνως πρὸς τὴν ἰδικίην μᾶς γνώμην ἢ μᾶς κατακρίνει ἢ μᾶς στεφανώνει (διότι ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἡ θυσία τοῦ μὲν ἑνὸς δὲν ἐγενε δεκτὴ, τοῦ δὲ ἄλλου ἐδέχθη τὴν προσφορὰν)· καὶ ὅτι ἀπὸ ἐδῶ κινουόμενος λόγῳ φθόνου ὁ Κάιν ὤρμησε νὰ φανεύσῃ τὸν ἀδελφόν του καὶ μετὰ τὴν ἀνοσίαν αὐτὴν πράξιν, ἐνῶ ὁ Θεὸς ἐπεθύμει νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς ἐξομολόγησιν τῶν ἀμαρτημάτων του,

1. Γεν. 4, 16.

2. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἰδικίην Του καὶ καθ' ὁμοίωσίν Του. Τὸ «κατ' εἰκόνα» ἀναφέρεται εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ φυσικὰ προσόντα τοῦ ἀνθρώπου (λογικόν, συνείδησις, βούλησις, ἐλευθερία κλπ.), τὰ ὅποια τὸν ἀναδεικνύουσιν ὡς τὸ τελειότερον δημιούργημα ἐπὶ τῆς γῆς. Τὰ γνωρίσματά αὐτὰ ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἀπύλιτον, ὁλοθῆν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλος Κ'	9	(109)*
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλος ΚΑ'	25	(125)
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλος ΚΒ'	44	(146)
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλος ΚΓ'	63	(166)
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλος ΚΔ'	84	(187)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109	

* Οἱ ἐντός παρεθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχούσας σελίδας τοῦ κειμένου.

οὕτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδέχθη τὸ φάρμακον τῆς θεραπείας, ἀλλὰ ἀφοῦ εἰς τὸν ἀποστρέψαν ἐκείνον φόνον προσέθεσε τὸ ψεύδος, Ἐπέσυρε τὴν σκληρὰν ἐκείνην τιμωρίαν καὶ κατέστησε τὸν ἑαυτὸν του γομῶν καὶ ἔρημον ἀπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, προβαλλόμενος ὡς παράδειγμα σφραγισμοῦ ἐνωπίου ὄλων τῶν μεταγενεστέρων. Μὴ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὅποιαν ἐδέχθη, ὁμιλεῖ πρὸς ὄλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡσὼν νὰ κράξη καὶ νὰ λέγῃ: κοινεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ τολμήσῃ ποτὲ τοιοῦτόν τι, διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τοιαύτας συμφοράς.

Εἶδετε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, πῶς δηλαδὴ διὰ τῆς ἐπιδηθείσης εἰς ἐκεῖνον ποινῆς δὲν ἠθέλησε νὰ σφραγίσῃ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὄλους γενικῶς νὰ διδάξῃ νὰ ἀποφεύγουν καθοριωδῆσθε τρόπον αὐτὸ τὸ παράτολμον κακόν;

Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰ ἐπόμενα καὶ ἄς ἴδωμεν καὶ σήμερον ὅτι μὴς διηγείται ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης, ὁ ὁποῖος διδάσκειται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἄφοῦ λοιπὸν ὁ Κάιν ἐδέχθη τὴν ἀπόφασιν ἀπεμακρύνθη, λέγει, ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ. Τί σημαίνει ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ; Σημαίνει, ὅτι ἀπεγυμνώθη ἀπὸ τὴν προστασίαν του ἐξ ἀτίας τῆς ἐγκληματικῆς ἐκείνης πράξεως.⁸ Κατώκησεν ἔπειτα εἰς τὴν χώραν Ναιθ ἀκριδῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἐδέμ. Μᾶς μαρτυρεῖ καὶ τὸν τόπον, ὅπου τοῦ λοιποῦ ἐγκατεστάθη, καὶ μᾶς ἐξηγεῖ, διατί καὶ αὐτὸς ἔζη ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸν Παράδεισον, ἀλλὰ πλησίον καὶ ἀπέναντι αὐτοῦ, ὡστε νὰ ἐνθυμηταί διαρκῶς καὶ ἐκεῖνος, τὰ ὅποια συνέθεσαν εἰς τὸν Πατέρα του ἐξ ἀτίας τῆς παρακοῆς καὶ τὸ μέγεθος τῶν τολμημάτων τοῦ ἴδιου καὶ τὴν τὸσον μεγάλην τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν ἐδέχθη, χωρὶς νὰ συνετισθῇ ἀπὸ τὴν ποινὴν τοῦ Πατρὸς του. Ἦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ τόπος, ὅπου κατώκει, ἦτο διαρκῆς ἐπάμνησις τῆς παρακοῆς καὶ τοῦ τρόπου ὄχι μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπομένους γενεάς. Ἡ λέξις Ναιθ εἶναι ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει παραγῆν. Διὰ νὰ διατηρῇ λοιπὸν ὡσὼν εἰς χαλκίην στήλην ἀνεξάλειπτον τὴν κατηγορίαν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόν, ἐκεῖ ἐγκατέστησεν αὐτόν νὰ κατοικήσῃ.

8. Ἀπὸ τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἐμαρτύρησεν ὁ ἄνθρωπος, ἀπεγυμνώθη ἀπὸ τὴν βίαν χάριν, ἣ ὅποια τὸν ἐνεθύνετο μέχρι τότε καὶ τὸν καθίστατο εὐτυχῆ. Καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν τὸν προσωπικῶς ἀναφέρεται καὶ ἔγνωσεν ἐπὶ γυναικὶ ἦσαν...

Καὶ κατόπιν λέγει «κουκουρέθη δὲ ὁ Κάιν μὲ τὴν σύζυγόν του, αὐτὴ συνέλαβε καὶ ἐγέννησε τὸν Ἐνώχ». Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν θνητοί, εὐλόγως ἔκαινον τὸ πᾶν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνων, τὰ ὅποια ὄν τοὺς διαδεχθῶν. Ἐ Ἄλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ κοινεὶς Πᾶς, ἐνὶ πουθενά ἡ Ἅγία Γραφή δὲν ἀναφέρει ἄλλην γυναῖκα, ὁ Κάιν ἀπέκτησε γυναῖκα; Μὴ σὲ παραξενεύῃ τοῦτο, ἀγαπητέ μου. Πουθενά δὲν κόμνει ἀκριβῆ κατάλογον τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ ἀποφεύγουσα ἡ Ἅγία Γραφή τὸ περιττὸν ἀναφέρει μόνον τοὺς ἄρρενας καὶ αὐτοὺς ὄχι ὄλους, ἀλλὰ μὲ μεγάλην συντομίαν μᾶς διηγείται ὅτι ὁ τάδε ἐγέννησεν υἱὸς καὶ θυγατέρας καὶ ἀπέθανε. 172 Α. Φυσικῶν λοιπὸν ἦτο καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν νὰ γεννηθῇ ἡ Ἐβα καὶ θυγατέρα ἔπειτα ἀπὸ τὸν Κάιν καὶ τὸν Ἄβελ, τὴν ὅποιαν ὁ Κάιν ἔλασεν ὡς σύζυγόν του.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν ἀρχαὶ καὶ ἔπρεπε νὰ αὐξηθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὸ μέλλον, ἐπετρέπετο νὰ συευρίσκωνται μὲ ἀδελφῶς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀφήγουσα ἡ Γραφή νὰ ἀντιληφθῶμεν μόνον μᾶς τὰ ὅποια διηγείται μόνον τοῦτο «Καὶ συευρέθη ὁ Κάιν μὲ τὴν γυναῖκα του, αὐτὴ δὲ συνέλαβε καὶ ἐγέννησε τὸν Ἐνώχ καὶ ἔκτισε πόλιν,⁹ τὴν ὅποιαν ὠνόμασεν Ἐνώχ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ παιδιοῦ τούτου». Πρόσεχε λοιπὸν, πῶς οἱ ἄνθρωποι γίνονται σιγὰ σιγὰ σφαιότεροι. Ἐπειδὴ ἐγεννήθησαν θνητοί, θέλουσιν νὰ διασωθῶσιν τὴν μνήμην τοῦ ὀνόματος των καὶ διὰ τῶν τέκνων τὰ ὅποια ἀποκταῖν καὶ διὰ τῶν ὀνομασιῶν τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποῖους βίβουν τὰ ὀνόματα τῶν τέκνων των. Β Ὅλα αὐτὰ ἠμπορεῖ κοινεὶς νὰ εἴπῃ δικαίως, ὅτι εἶναι ἐπάμνησις τῶν ἁμαρτημάτων τους καὶ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὅποιαν, ὅταν εὐρίσκοντο καὶ ὁ Ἄδμ καὶ ἡ Ἐβα, δὲν εἶχον κοινὸς ἀνάγκην ἀλλὰ ἐστρέκοντο ὠφελότερα ἀπὸ ὄλους.

Ἐγεννήθη λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἐνώχ, λέγει, ὁ Γαϊδῶδ καὶ ὁ Γαϊδῶδ ἐγέννησε τὸν Μαλελεὴ καὶ ὁ Μαλελεὴ ἐγέννησε τὸν Μαθουάλα καὶ ὁ Μαθουάλα ἐγέννησε τὸν Λάμεχ. Βλέπεις, πῶς ταχέως διεξῆλθε τὰς γενεαλογίας καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης μόνον τοὺς ἄρρενας, ἐνὶ πουθενά δὲν ἀναφέρει τὰς γυναῖκας; C Ἄλλὰ, ὅπως ἀ-

4. Γεν. 4, 17. Ποία ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ Κάιν. Προφανῶς ἡ ἀδελφὴ του.

5. Δὲν πρόκειται παρὶ πλῆθος ἐν τῇ σημερινῇ ἔνοιᾳ. Πρόκειται παρὶ μονίμου κατοικίας, ἥτις δὲ ἀπελείπτο ἐκ καλλῶν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πλάγηντα εἶον τοῦ Κάιν.

6. Γεν. 4, 17.

κριδώς διὰ τὸν Κάιν εἶπεν, ὅτι συνευρέθη μετὰ τῆς γυναϊκὸς του, χωρὶς νὰ μᾶς διδάξῃ τίποτε καὶ χωρὶς τίποτε νὰ εἴπῃ διὰ τὸ πῶς εὗρε τὴν γυναῖκα, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ πάλιν λέγει «καὶ ἐνυμφεύθη ὁ Λάμεχ δύο γυναῖκας» τὸ ὄνομα τῆς μιᾶς ἦτο Ἄδὰ καὶ τὸ ὄνομα τῆς δευτέρας ἦτο Σελλὰ καὶ ἐγέννησεν ἡ Ἄδὰ, λέγει, τὸν Ἰωβὴλ, ὁ ὁποῖος ἦτο πρόγονος τῶν ποιμένων, οἱ ὁποῖοι κατώκουον εἰς σκηνάς. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ του ἦτο Ἰουβὰλ, ὁ ὁποῖος εἶδειε πρῶτος τὴν χρῆσιν τῆς λύρας καὶ τοῦ αὐλοῦ.

2. Σκέψου τὴν ἀκριβείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μᾶς εἰδάξῃ καὶ τὰ ὄνοματά τῶν τέκνων, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ἡ σύζυγος τοῦ Λάμεχ D καὶ ποῖα ἐπαγγέλματα ἤσκησεν καὶ ὅτι ὁ μὲν ἓνας ἠσχολήθη μετὰ τὴν κτηνοτροφίαν, ὁ δὲ ἄλλος ἐπενόησε τὴν λύραν καὶ τὸν αὐλόν. Ἡ Σελλὰ, λέγει, ἐγέννησε καὶ αὐτὴ τὸν Θεβέλ, ὁ ὁποῖος ἦτο σφυροκόπος, κατασκευαστὴς χαλκίνων καὶ σιδηρῶν ἐργαλείων. Καὶ πάλιν μᾶς ἐδήλωσε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τέκνου τῆς Σελλᾶς, ὅτι δηλαδὴ ἐξέλεξε τὴν τέχνην τοῦ χαλκῆως.

Πρόσεχε, πῶς σιγὰ σιγὰ ἐξευρίσκονται, ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς χρῆσιν καὶ οὐσίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Κάιν εἰς τὴν πολιτείαν, τὴν ὁποῖον ὁ Ἰβὶς ἔκτισεν, ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ του. E Ἐπειτα οἱ γεννηθέντες ἀπὸ τῶν γυναϊκᾶς τοῦ Λάμεχ, ὁ μὲν πρῶτος ἐπέδωκε εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ὁ δὲ δευτέρος ἐξέλεξε τὴν τέχνην τοῦ χαλκουργοῦ, ὁ δὲ τρίτος εἶδειε τὴν χρῆσιν τῆς λύρας καὶ τοῦ αὐλοῦ. Ἄδελφί, λέγει, τοῦ Θεβέλ ἦτο ἡ Νοεμά. Τὶ νέον καὶ παράδοξον αὐτό; Τώρα διὰ πρῶτην φορὰν ἀναφέρει ὄνομαστί γυναῖκα. Οὔτε ἀπερισκέπτως οὔτε τυχαίως ἔκαμε τοῦτο ὁ μακάριος προφήτης, ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ μᾶς φανερώσῃ κάτι, τὸ ὁποῖον ἦτο κρυφόν καὶ μὲ τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλην ὥραν θὰ ἀσχοληθῶμεν τώρα δις συνεχίσωμεν τὴν διδασκαλίαν. Ἄλλωστε αὐτό, τὸ ὁποῖον ὑποκρύπτεται, δὲν εἶναι τυχαῖον, ἀλλὰ ἔχει ἀνάγκην πολὺ μεγάλης προσπάθειας καὶ ἀπαιτεῖ ἀκριβοτέραν ἐρμηνείαν, ἅτε, ἀφοῦ ἐξετάσωμεν κάθε περίπτωσιν μὲ μεγάλην ἀκριβείαν, νὰ ἴδῃς δίδωμεν ἀπὸ αὐτὸ μεγάλην ὠφέλειαν. 173 A

Εἶπε λοιπὸν, λέγει, ὁ Λάμεχ πρὸς τὰς γυναῖκας του τὴν Ἄδὰ καὶ τὴν Σελλὰ: «ἀκούσατε τὴν φωνὴν μου, σύζυγοι τοῦ Λάμεχ καὶ ἀκροασθῆτε τοὺς λόγους μου» ἐφῆνευσα ἓνα ἄνδρα, διότι μὲ ἐτραυμάτισε καὶ ἓνα νέον, διότι μὲ

7. Ὁ τελευταῖος τῆς σειράς τοῦ Κάιν Λάμεχ εἶναι ὁ πρῶτος διακρίθεις τὴν μορφήν. Τὴν δὲ καὶ ὄνομα αὐτοῦ ἴσως καὶ ὁ Κάιν.

ἐκτότησεν. Ἐάν διὰ τὸν Κάιν ἔχει ληφθῆ ἑπταπλασία ἐδικησῆς, τότε διὰ τὸν Λάμεχ θὰ ληφθῆ ἑβδομηκοντάκις ἑπταπλασία».

Ἐντεῖνατε εἰς ἐμὲ τὴν προσοχὴν σας οἷς παρακαλῶ, καὶ ἀπομακρύνετε κάθε διωτικὴν μέριμναν καὶ δις ἐξετάσωμεν μὲ ἀκριβείαν, ὅσα ἐλέγησεν, διὰ νὰ μὴ ἠμπορέσῃ τίποτε νὰ μᾶς διαφύγῃ ἀλλὰ, ὅσον μᾶς εἶναι δυνατόν, νὰ κατέλωμεν εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν, νὰ συλλέξωμεν τὸν θησαυρόν, ὁ ὁποῖος κρύπτεται εἰς τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια.

B Καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Λάμεχ πρὸς τὰς γυναῖκας τοῦ Ἄδὰ καὶ Σελλὰ: ἀκούσατε τὴν φωνὴν μου, σύζυγοι τοῦ Λάμεχ, καὶ ἀκροασθῆτε τοὺς λόγους μου. Πρόσεχε, παρακαλῶ, πόσον ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ ποιητὴ, ἡ ὁποῖα ἐπεδλήθη εἰς τὸν Κάιν. Διότι ὄχι μόνον δὲν περιμένει τὸν ἔλεγχον κανενὸς ἄλλου, διότι περιέπεσεν εἰς τὸ ἴδιον ἢ καὶ χειρότερον ἀμάρτημα, ἀλλὰ ἐνῶ κανεὶς δὲν τὸν βιάζει καὶ δὲν τὸν κατηγορεῖ, ὁ ἴδιος λοιπὸν φανερώσει τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐξομολογεῖται ὅσα ἔχει κάμει καὶ εἰς τὰς γυναῖκας διηγείται τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος, ὡσάν νὰ ἐκπληρώνη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ προφήτης «ὅτι δίκαιος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δίκης κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν του».

C Ἐχει μεγίστην σημασίαν πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐσφαλμένων ἡ ἀμολογία. Περισσότερον βαρὺ λοιπὸν εἶναι ἀπὸ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, νὰ ἀρνηταὶ κανεὶς ἐπιμόμως τὴν ἐνοχίαν του. Τοῦτο ἀκριδῶς εἶχε πάθει καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀδελφοκτόνος ἐνῶ ἤρωτάτο ἀπὸ τὸν φιλόφθωρον Θεόν, ὄχι μόνον δὲν ὠμολόγησε τὸ τὸλμημα, εἰς τὸ ὁποῖον προέβη, ἀλλὰ ἐξεδήλωσε καὶ τὴν θρασύτητα νὰ ψευσθῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς νὰ παραταθῆ ἡ ζωὴ του.

Ὁ Λάμεχ λοιπὸν περιέπεσεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα καὶ σκεπτόμενος τὸ παράδειγμα τοῦ Κάιν, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀρνήσις του ἔκαμεν αὐτὸν νὰ δεχθῆ βαρύτεραν τιμωρίαν, D ἐκάλεσε τὰς σύζυγους του, χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάσῃ κανεὶς καὶ χωρὶς νὰ ἀσκήσῃ ἔλεγχον, ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἰδικὴν του γλώσσαν ἐξομολογεῖται τὰ ἀμαρτήματά του καὶ εἶπειτα ἀπὸ σύγκρισιν τῶν ἔργων του πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διέπραξεν ὁ Κάιν, καθορίζει τὴν ποινὴν τοῦ ἑαυτοῦ του.

8. Γεν. 4, 23-24.
9. Παροιμ. 18, 17.

Είδες την Πρόνοιαν του Θεού, πώς δηλαδή και οι τιμωρίες του αποτελούν προϋποθέσεις φιλανθρωπίας, και δεν στοματῶ ἢ φιλανθρωπία αὐτὴ μέχρι τῆν τιμωρίαν τοῦ πταιρόντος, ἀλλὰ καὶ χάριν τῶν ὑπολοίπων ἀνθρώπων παρασκευάζει τὸ φάρμακον, ἐν ἐπιθυμίῳ, νὰ ἀποκεμίσῃ τὴν ὠφέλειαν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ αὐτὸ. Ἔ. Εἰπέ μου λοιπόν, διὰ ποῖον ἄλλον λόγον ἐσπευσεν εἰς τόσον μεγάλην ἐξομολόγησιν ὁ Λάμεχ, ἐὰν δὲν εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του, ὅσα συνέβησαν εἰς χάριν τοῦ Κάιν, τὰ ὅποια διαρκῶς ἐτάρασσαν τὸν νοῦν του; Εἰπέ μου, λέγει· ἀκούσατε τὴν φωνὴν μου καὶ ἀκροασθῆτε τοὺς λόγους μου. Βλέπε, πῶς ἀφοῦ συνεκρότησε τὸ δικαστήριον ἐναντίον του, τοιαύτην παράκλησιν κάμνει πρὸς αὐτάς, ὥστε νὰ μὴ δεχθῶν τὰ λόγια του μὲ ἀμέλειαν. Διότι τὸ νὰ εἴπῃ, ἀκούσατε τὴν φωνὴν μου καὶ ἀκροασθῆτε τοὺς λόγους μου, σημαίνει, ἐντείνετε, λέγει, τὴν προσοχὴν σας καὶ μὲ μεγάλο ἄδιαφέρον προσέχετε, ἐκεῖνα τὰ ὅποια πρόκειται νὰ σᾶς εἴπω. 174 Α Δὲν θὰ συζητήσω μὲ σὰς τυχεῖς ζητήματα, ἀλλὰ θὰ σὰς ἀποκαλύψω πράγματα μυστικά, τὰ ὅποια κανεὶς ἄλλος δὲν γνωρίζει, παρὰ μόνον ἐγὼ καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀκαίμητος ὀφθαλμός, τὸν ὅποιον, ἐπειδὴ φοβοῦμαι, σπεύδω καὶ ἐπιείχομαι νὰ σὰς φανερώσω, ὅσα ἔχω κάμει καὶ εἰς πόσας τιμωρίας κατέστησα τὸν ἑαυτὸν μου ἕνοχον ἐξ αἰτίας τῶν ἀνοσίμων πράξεων. Ἐφώνευσεν ἄνδρα λέγει, διότι μὲ ἐτραυμάτισε καὶ νεανίσκον, διότι μὲ ἐκτύπησεν. Ἐπιταπλάσια ἐδικήσας ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὸν Κάιν, ἀπὸ δὲ τὸν Λάμεχ ἐδομηκοντάκις ἐπιταπλάσια. Εἶναι μεγάλο αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐλέγη καὶ μάλιστα πολὺ μεγάλο καὶ μεγάλη ἡ κολωσὴν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Ἔ. Διότι δὲν παραδέχεται μόνον τὸ γεγονός καὶ δὲν ἀποκαλύπτει μόνον τοὺς φόνους, τοὺς ὁποίους διέπραξεν, ἀλλὰ διὰ τῆς συγκρίσεως ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐπραξε, τόσον ὁ Κάιν, ὅσον καὶ αὐτός, ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν ποινὴν.

Ποίος συγγνώμης ἄξιος ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐσυνετίθη ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἄλλου καὶ ὁ ὁποῖος, ἐνῷ διαπρῆει τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνου ζωντανὴν καὶ πρὸ σφόντος, διέπραξεν ἐπὶ πλέον διπλοῦν φόνον; Ἐφώνευσεν, λέγει ἄνδρα, διότι μὲ ἐτραυμάτισε καὶ νεανίσκον, διότι μὲ ἐκτύπησε. Καὶ δὲν ἠδίκησα, ἰσχυρίζεται, τόσον πολὺ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐφώνευσεν, ὅσον τὸν ἑαυτὸν μου. Ἐριψα τὸν ἑαυτὸν μου εἰς ἀναπάφεικτον τιμωρίαν, διότι διέπραξα ἁμαρτήματα, τὰ ὅποια εἶναι ἀδύνατον νὰ συγχωρηθῶν. Διότι, ἐὰν ὁ Κάιν ἐξ αἰτίας ἑνὸς φόνου ἐθεωρήθη ἔ-

νοχος ἐπιταπλάσιος ποινῆς, ἐγὼ θὰ εἶναι εἰκαῖον νὰ καταστῶ ἕνοχος ἐδομηκοντάκις ἐπιταπλάσιος τοιαύτης. C

Διὰ ποῖαν αἰτίαν καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν; Διότι, ἐὰν ἐκεῖνος διέπραξε φόνον καὶ μάλιστα ἀδελφοκτονίαν, ἔμως δὲν εἶδε κανεὶς ποτὲ προηγουμένως νὰ κάμῃ αὐτὸ, οὔτε ἐγκώριον ἄλλον νὰ ἔχη τιμωρηθῆ διὰ τὴν αὐτὴν πράξιν καὶ νὰ δοκιμάσῃ τόσον τὴν ἀργίην τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ αὐξάνουσι τὴν ποινὴν μου, διότι, ἐνῷ εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν παράτολμον ἐνέργειαν ἐκείνου καὶ ἐβλεπον, ὅτι ἡ ποινὴ εἶναι καταστρεπτικὴ, οὔτε ὑπ' αὐτάς τὰς συνθήκας ἐσυνετίθη. Διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἀκόμη ἐδομηκοντάκις ἐπὶ τὰς ποινὰς περισσοτέρας ἐκείνου λάβω, οὔτε τότε θὰ τιμωρηθῶ κατ' ἄξιαν. D

3. Βλέπετε, ἀγαπητέ μου, πῶς ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκεν ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ ὅπως ἀκριβῶς νυκώμεθα ὅταν εἰμεθα ἀσκητοί, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ ἀναηθώμεν, ἐπιδικώμεν αὐτὰ, τὸ ὅποιον πρέπει. Ποῖος, εἰπέ μου, ὤθησεν αὐτὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἐξομολόγησιν; Κανεὶς ἄλλος παρὰ μόνον ἡ συνείδησις, ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὁ ἀδέκατος. Ἐπειδὴ λοιπὸν περιέπεσεν εἰς ραθυμίαν καὶ ἐμπράκτως ὠδηγήθη εἰς ἀνοσιούργημα, εὐθὺς ἐπανεκατάστηεν ἡ συνείδησις του Ἔ καὶ ἐκραύγαζε καὶ ἐβέβαιε κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων καὶ πόσων ποινῶν ἕνοχον κατέστησε τὸν ἑαυτὸν του.

Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ὄψις τῆς ἁμαρτίας. Πρῶτον νὰ διαπραχθῆ κατὰ καὶ νὰ γίνῃ πραγματικότης, αὐσκοπιζέ τὸν λογισμὸν καὶ ἐξοματῶ τὸν νοῦν. Καὶ ὅταν ἀλοκληρωθῆ τὸ κακόν, τότε μᾶς φανερώει τὴν ἀπρέπειάν της καὶ ἡ δραχὴ ἐκείνη καὶ ψευδὴς εὐχαρίστησις ἐνατάλαζει μέσα μας συνεχῆ πόνον, ἀφαιρεῖ τὴν παρησίαν τῆς συνείδησεως καὶ προσάπτει ἐντροπὴν εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπέκυψεν εἰς αὐτὴν. 175 Α Ὁ φιλεύσπλαγχος Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κατηγορὸν μας τοιοῦτον, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ ἠραμῆ, ἀλλὰ συ-

10. Ὁ ἔλεγχος τῆς συνείδησεως εἶναι ἀτελείωτον βασανιστήριον. Ἐφ' ἑαυτὸν τὸ ἔμυστον εἰς χεῖρας Θεοῦ ἔσονται. (Ἐβρ. 1', 51). Ὁ ὀρθὸς περιγράφει τὸ μετέωρον τοῦ Κάιν εἰς τὴν ποινὴν καὶ μὲ τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «ἐνεπίσημος». Ὁ Ρουσσὸ συνέθεσε τὸν ὀρθότερον ἔμυστον εἰς τὴν συνείδησιν καὶ λέγει, οὗ αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸν ἀσφαλῆ ὄδηγόν ἑνὸς ἄνθρωπου μὴ καὶ ἐλευθέρου, ἀλλὰ πλήρους ἀγνοίας.

11. Τὸν ὀρθὸν καταδικάζουσι οἱ Ἑβραῖοι, ἂν καὶ διαπραξῆ τὸν φόνον τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐνῷ τῆς γνώσεως τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Μάτθαι εἰς τὸ ἐμύνημον δράμα τοῦ Ζακίτηρ ἔχει χάσει τὸν ἕνοχον του, διότι ἀπολαμβάνει φιλοξενούμενον τοῦ βασιλέως. Ὁ βασιλεὺς Δαυὶδ ἐλεγχόμενος ὅπῃ τῆς συνείδησεως μετὰ τὴν ἀκαρκτηρίστην πρὸς τὸν Οὐρίαν καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ

νεχώς· να ὑπάρχη μαζί μας και να κραυγάσῃ ἀποιτών τὴν τιμωρίαν τῶν ἐγκλημάτων.

Και τοῦτο ἡμπαρεῖ κανεὶς σαφῶς να διαπιστώσῃ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πρόφηματα. Ὁ πόρνος ἢ ὁ μοχλὸς ἢ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κάτι παρόμοιον ἔκαμε και ἂν ἀκόμη πάντων τὴν προσοχὴν διακόψῃ οὔτε τότε ζῆ με ἡμεῖαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔχει αὐτὸν τὸν ἀμελλικτὸν κατηγοροῦν, φροδεῖται τὰς ὁποίας, τρέμει τὰς σκιάς, και ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν και ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν, ἔχων μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του συνεχὴ τρικυμίαν και ἀλλεπάλληλα κύματα.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν αισθάνεται εὐχάριστον ὕπνον, ἀλλ' εἶναι γεμάτος φόβους και τρόμους. Ἐ οὔτε ἡ τροφή του εἶναι γλυκεία, οὔτε ἡ συζήτης τῶν φίλων θὰ ἡμπορέσῃ να τὸν ἐνθαρρύνῃ ἢ να τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν ἐπιεικέμενον ἀγῶνα. Ἄλλὰ ὅπως ἀκριδῶς ἐκεῖνος περιτριγυρίζει τὸν δῆμιον, ὁ ὁποῖος τὸν βασανίζει και διαρκῶς τὸν μαστιγώνει, τοιοῦτοτρόπως ἔπειτα ἀπὸ τὴν κακὴν πράξιν περιέρχεται αὐτὴν ἀνεχόμενος τὰς ἀνυποφάρους ἐκεῖνας τιμωρίας και γίνεται κριτὴς τοῦ ἑαυτοῦ του και κατηγορῶς. Ὅμως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέπραξεν αὐτά, ἐὰν ἐπιθυμῆσῃ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν να χρησιμοποιήσῃ τὴν βοήθειαν τῆς συνειδήσεως και να σπεύσῃ εἰς ἐξομολόγησιν ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχει κάμει, και να ἐπιδείξῃ εἰς τὸν ἱατρὸν, ὁ ὁποῖος θεραπεύει και δὲν ἐντροπιάζει, τὴν πληγὴν, και να δεσθεραπεύει ἀπὸ ἐκεῖνον τὰ φάρμακα και μόνος του να συζητήσῃ με αὐτόν, Ἐ χωρὶς κανεὶς ἄλλος να γνωρίσῃ, και λεπτομερῶς ὅλα να τὰ εἴπῃ, συντόμως θὰ ἐπιτύχῃ διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων του. Διότι ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν ἐξοφανίζει τὰ σφάλματα. Διότι, ἐὰν ὁ Λάμψῃ αὐτὸς δὲν ἀπέφυγε να ἀποκαλύψῃ τοὺς φόνους τοὺς ὁποῖους διέπραξεν εἰς τὰς συζύγους του, ποίος συγγνώμης θὰ ἡμεθεῖ ἀξίοι, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἠθέλαμεν να ἀποκαλύψωμεν τὰ ἁμαρτήματα ἐνώπιον ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος γνωρίζει λεπτομερῶς ὅλας τὰς ἀδίκους πράξεις μας; Μήπως ἀληθῶς ἐπιθυμοῦμε να μάθῃ αὐτά, ἐπειδὴ δὲν τὰ γνωρίζει; Ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα, προτοῦ ἀκόμη γίνωμεν ἐπιζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἐξομολόγησιν ὅχι ἐπειδὴ ἀγνοεῖ αὐτά, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦμε να λάβωμεν ἡμεῖς συγχρότως και γνώσιν τῶν σφαλμάτων μας διὰ τῆς ἐξομολογησεως και να ἐπιβείωμεν ἐξ αἰτίας αὐτῶν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐγνωμοσύνην μας.

Ἐπιπέθε συμπεριφορῶν μετανοεῖ και συνθέτει τὸν περιήρημον Πατρὸν τῆς μετανοίας (τὸν Ν').

Ἐ Μήπως χρειάζεται να δωπηνήσῃ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν χροῖματα; Μήπως πρέπει να θαδίσῃ μεγάλαν δρόμον; Μήπως αὐτὴ ἡ θεραπεία προβαίνει πόνον και λύπην; Και ὅμως και χροῖματα δὲν ἀπαιτεῖ και ἀνώδυνος εἶναι και σύντομον θεραπείαν παρέχει. Συμφώνως πρὸς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ προσερχομένου τὰ φάρμακα τῶν πληγῶν παρέχει ὁ Κύριος. Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμοῦμε συντομώτερον να ἀποκαταστήσῃ τὴν υγείαν του και να θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς, Ἐ ἄς προσέλθῃ με καθαρὸν τὴν καρδίαν, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ κάθε κοσμικὴν μέριμνον. Ἄς χύνη δάκρυα θερμά, ἄς ἐπιδείξῃ μεγάλαν ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν ἑαυτόν του, ἄς ἔχῃ στερεὸν πίστιν και ἄς ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὴν τέχνην τοῦ ἱατροῦ και ἀμέσως θὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν υγείαν του.

Εἶδες, ὅτι ἡ καλωσύνη τοῦ ἱατροῦ ἐγκρύπτει τὴν στοργικότητα κάθε πατρὸς. Μήπως ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τίποτε δαρκὸν και δύσκολον; Συντριβὴν τῆς καρδίας, κατάνυξιν τῆς σκέψεως, ἐξομολόγησιν τοῦ πταίσματος και ἑστονον προσοχὴν. Και δὲν χαρίζει μόνον τὴν θεραπείαν τῶν πληγῶν και δὲν καθαρίζει μόνον ἡμᾶς ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, ἴτε Ἄ ἀλλὰ καθιστᾷ δίκαιον και ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐδαρύνετο με ἄπειρον φόρτον ἀμαρτημάτων.

Τὶ μέγεθος καλωσύνης, πόση ὑπερβολικὴ ἀγαθότης! Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἡμάρτησεν, ἀφοῦ ἐξομολογήσῃ τὰ ἁμαρτήματά του και ζητήσῃ συγχώρησιν και ἐπιδείξῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἐνδιαφέρον, ἀμέσως ἀνακηρύσσει δίκαιον.

Και διὰ να πληροσφορηθῆς ταῦτο σαφῶς, ἀκουε τοὺς λόγους τοῦ προφήτου «λέγε πρώτος οὐ τὰ ἁμαρτήματά σου, διὰ να δικαιώθῃς¹²». Δὲν εἶπεν ἀπλῶς, λέγε οὐ τὰς ἀμαρτίας σου, ἀλλὰ προσέθετε, πρώτος, δηλαδὴ να μὴ περιμελῆς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ σε ἐλέγξῃ, οὔτε να δεχθῆς τὸν κατηγοροῦν. Ὁ ἴδιος πρέπει να προεβῆσῃ και να ἀρπάξῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, διὰ να ἀποκλείσῃ τὴν γλώσσαν τοῦ κατηγοροῦ. Β

4. Εἶδες φιλανθρωπίαν δικαστοῦ; Εἰς τὰ ἀνθρώπινα δικαστήρια, ὅταν κάποιος κάμῃ αὐτὸ και, ἀφοῦ προλάβῃ τὸν ἔλεγχον, ὁμολογήσῃ τὰ σφάλματά του, θὰ ἡμπορέσῃ ἴσως να ἀποφύγῃ τὰ βασανιστήρια και τὰς ἀλλεπαλλήλους τιμωρίας και μάλιστα ἂν τύχῃ να κριθῇ ἐνώπιον χριστιανοῦ

12. Ἡσ. 49, 26. Ἐξομολογεῖται και ἐπὶ τοῦ προφήτου ἡ εἰς τῆς ἐξομολογησεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἣς ἀποτελεῖ ψυχολογικὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου και τὸς παρέχει ἀνακούφισιν, ἔραρον και δικαιοσύνην.

δικαστοῦ, πάντως ὁμοῦ θά δεχθῆ τὴν θανατικὴν καταδίκην.
 Ὅμως εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ τοῦ ἱατροῦ τῶν ψυχῶν μας εἶναι ἀνάγκρατος ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἐπιεικέα του ὑπερβαίνει κάθε λογικὴν. Ὁ Διότι ἐάν, ἀφοῦ προλάβωμεν τὸν ἀντιδικὸν μας, δηλαδὴ τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θά ἀπέκτεται ἀπέναντί μας, καὶ μάλιστα τώρα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν πρὸ τῆς εἰσόδου μας εἰς τὸ δικαστήριον, ἀμολογήσωμεν τὰ ἀνόμιματά μας καὶ ἐκμεταλλευθώμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσωμεν πρῶτον καὶ οἱ ἴδιοι γίνωμεν κατηγοροὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἰς τοιοῦτον σημείον φιλανθρωπίας θά προκαλέσωμεν τὸν Θεόν, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μᾶς χάριση τὴν ἀφῆσιν τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς συμπεριλάβῃ εἰς τὸν κατάλογον τῶν δικαίων.

Ἐάν ἐκεῖνος ὁ Λάμex, χωρὶς νὰ ὑπάρχη νόμος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ κατεβῆ καὶ χωρὶς νὰ ἀκούσῃ τοὺς προφήτας, οὔτε καμμίαν ἄλλην συμβουλήν, ἐλεγχόμενος ἀπὸ τὸ ἔμφρον κριτήριον τῆς συνειδήσεως δι' ὅσα μὲ θρασυῆται ἀπεπέμψημεν, ὃ ἀπακάλυψεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔργα του καὶ κατέδικασεν τὸν ἑαυτὸν του, πῶς θά ἠμπορέσωμεν ἡμεῖς νὰ ἀπαλογηθῶμεν, χωρὶς ἐσπευσμένως νὰ ἐπιβεβῶμεν τὰ πληγὰς μας εἰς τὸν Κύριον καὶ νὰ δεχθῶμεν ἀπὸ αὐτὸν τὴν θεραπείαν τῶν;

Ἐάν αὐτὸ δὲν κάμωμεν τώρα, ποῦ εἶναι χρόνος νηστείας καὶ ἔρχομεν τὴν γαλήνην καὶ ἀπομακρύνωμεν κάθε ἡδονὴν ἀπὸ τὸν νοῦν μας, τότε θά ἠμπορέσωμεν νὰ κρίνωμεν αὐτὸν, ὃ ὅποια ἔχομεν διαπράξει; Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, πάντες, νὰ εἰμεθα ἐγκρατεῖς καὶ ἀγρυπνοὶ καὶ ὅλη μας ἡ παρουσία ζωῆ εἰς τοῦτο νὰ κατατείνῃ νὰ ἠμπορέσωμεν δηλαδὴ νὰ ἠποφύγωμεν διὰ τῆς συνεχῆς μας ἐπιμονῆς τὴν ἀνυπόφορον ἐκείνην κόλασιν καὶ νὰ εὐρεθῶμεν ἔξω ἀπὸ τὴν γέννησιν τοῦ πυρός. Ἐ Ἰδιαίτερος δὲ τώρα μὲ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ κάμετε αὐτό, ὅταν λόγῳ τοῦ χρόνου τῆς νηστείας ἀκούετε μακρὸν καὶ συνεχῆ διδασκαλίαν.

«Συνευρέθη, λέγει, ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν γυναῖκα του τὴν Ἔδαν καὶ συνέλαβεν ἐκείνη καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα Σὴθ καὶ εἶπεν αὐτῇ, ὅτι ὁ Θεὸς μου ἔδωκεν ἄλλο τέκνον ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, ἡ ἄφου διηγῆθη ἡ Ἁγία Γραφή τὴν γενεολογίαν μέχρι τοῦ Λάμex, ἐπανήλθε πάλιν εἰς τὸν Ἀδάμ καὶ

τὴν γυναῖκα του καὶ λέγει «Συνευρέθη ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν γυναῖκα του καὶ συνέλαβεν ἐκείνη καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Σὴθ. Τότε προσέθεσε: μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἄλλο τέκνον ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν». Ἐγέννησε, λέγει, υἱὸν καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Σὴθ.¹⁴ Ἐπειδὴ δὲν ἠκούσθη ἡ μήτηρ εἰς τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν, λέγει: Μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἄλλο παιδί ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν. Ἐ πρόσεχε, πῶς καὶ ἡ μήτηρ καταλείπει διαρκῆ τὴν ἀνάμνησιν τῆς κακῆς ἐκείνης πράξεως μετὰ τὴν ὀνομασίαν τοῦ γεννηθέντος παιδιοῦ τῆς καὶ διὰ τὸ ἠμποροῦν νὰ γνωρίζουν οἱ μεταγενέστεροι τὸ παράτολμον ἔργον τοῦ Κάϊν, λέγει: Ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν. Εἶναι λόγια μίαν πονεμένης ψυχῆς, ἡ ὁποία συνταράσσεται ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῆς κακῆς πράξεως καὶ ἡ ὁποία ἐκδηλώνει τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς διὰ τὸ γεννηθῆναι τέκνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον στηλιτεύει τὸν Κάϊν μετὰ τὴν ὀνομασίαν τοῦ παιδιοῦ.

Πράγματι δὲν ἐπροξένησε τυχαῖον πένθος εἰς τοὺς γονεῖς, διότι ἐκεῖνος ὥπλισεν τὴν δεξιὰν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ παρουσίασε νεκρὸν καὶ ἀνοήθητον, κείμενον κατὰ γῆς τὸ προσφιλέ καὶ ἀγαπημένον τέκνον τοῦς. Ὁ

Ἄν καὶ ἐδέχθη ὁ Ἀδάμ τὴν τιμωρίαν ὅτι εἶσαι χῶμα καὶ εἰς τὸ χῶμα θά ξαναγυρίσῃς καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν θά φάγετε, θά ἀποθάνετε¹⁵, ὁμοῦ μέχρι τότε ἡ ῥῆσις αὐτῆ περιωρίζετο εἰς τοὺς λόγους καὶ ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἐγνώρισαν, ποῖος ἦτο ὁ θάνατος. Ἄλλ' ἐκεῖνος λόγῳ τοῦ μίσους ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ θένου, ὁ ὁποῖος τὸν κατέτρωγεν, ἐπρόφθασε καὶ ὤρμησε πρὸς τὴν σφαγὴν τοῦ Ἀβελ καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς γονεῖς φοβερὸν θάνατον.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἡ μήτηρ, μόλις ὀλίγον κατώρθωσε νὰ συνέλθῃ καὶ ἄργα κάποτε ἠμπόρεσε νὰ εὐρη παρηγορίαν ἀπὸ τὸ ἀνυπόφορον ἐκεῖνα πένθος, διὰ τῆς γεννήσεως ἄλλου παιδιοῦ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς ἀναπέμπτει πρὸς τὸν Κύριον ὃ καὶ στηλιτεύει τὴν πράξιν τοῦ ἀδελφοκτόνου μὲ τὸ νὰ ἐπιδικᾷ ἡ ἴδια ἡ μήτηρ τὴν μεγίστην ποινήν εἰς αὐτὸν, νὰ καθιστᾷ δηλαδὴ διαρκῆ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ φόνου, τὴν ὁποῖον αὐτὸς διέπραξε.

Ἐἴθετε, πόσον κακὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἁμαρτία, καὶ πῶς ἴσχυται εἰς ἀσχύνῃ καὶ ἐντροπῇ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπέ-

14. 296 = ἀντικατάστασις. Ἐγεννήθη εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀβελ.

15. Γεν. 3, 19 καὶ 2, 17.

πεςαν εις αὐτήν; Εἶδετε, πῶς ἔχασε τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐγίνε καταγέλαστος ἐνώπιον ὀ-
λων; Εἶδετε, πῶς καὶ εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ ἁκόμη, οἱ ὅποιοι
ἐκ φύσεως ὤφθονται ἀπὸ ἀγάπην πρὸς αὐτόν, ἐγίνε μισητός
ἐξ αἰτίας τῶν κακῶν ἐνεργειῶν;

Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, τὴν ἁμαρτίαν,
ἢ ὅποια μᾶς ρίπτει εἰς τόσας συμφορὰς καὶ ἄς προτιμήσω-
μεν τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ
Θεοῦ καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κόλασιν.

Ε ἡ' Ο δὲ Σὴθ ὁμοίως ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ἐκάλεσεν αὐ-
τὸν Ἐνώς. Αὐτὸς ἤλπισεν ὅτι θὰ προσεύχεται εἰς τὸ ὄνομα
Κυρίου τοῦ Θεοῦ¹⁸. Πρόσεχε, πῶς σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ ἔξῃς
οἱ ἄνθρωποι συνηθίζουσιν νὰ ἐναποθέτουν εἰς τὰ ὄνομα τῶν
παιδιῶν των τὴν ἀπόδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης των. Καὶ αὐ-
τὸς λοιπὸν, λέγει, ὁ Σὴθ, ὅταν ἐγέννησεν υἱὸν τοῦ ἔδωσε
τὸ ὄνομα Ἐνώς. Ἐπειτα ἐπιθυμοῦσα ἡ Ἁγία Γραφή νὰ μᾶς
ἐξηγήσῃ τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, λέγει: «Οὗτος ἤλπι-
σεν, ὅτι θὰ προσεύχεται εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ».

178 Α Ἐπὶ αὐτὸν λοιπὸν θὰ ἀρχίσῃ ὁ μακάριος προ-
φήτης τὴν γενεαλογίαν παραλείπων τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Κά-
ϊν καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐγεννήθησαν ἀπὸ αὐτὸν μέχρι τὸν
Λάμεχ. Καὶ ἐπειδὴ λόγῳ τῆς κακῆς του διαθέσεως προσέ-
βαλε τὸ πρῶτόκεν τῆς πρωτοτοκίας, τὸ ὅποιον τοῦ ἔδωθε
ἀπὸ τὴν φύσιν, διαγράφεται μὲν αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοι του
ἐκ τοῦ γενεαλογικοῦ καταλόγου, ὁ δὲ Σὴθ κατόπι ἠξιῶθη
ἐκείνου, τὸ ὅποιον δὲν εἶχε ἐκ φύσεως, λόγῳ τῆς ἀγαθῆς
του διαθέσεως. Μετὰ ταῦτα μεταφέρονται εἰς αὐτὸν τὰ προ-
νόμια τῆς πρωτοτοκίας ὅχι ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως, ἀλλὰ διὰ
τὴν ἀγαθὴν του διάθεσιν καὶ ἁκόμη ἀξιοῦνται τῆς τιμῆς νὰ
καταχωρισθοῦν εἰς τοὺς γενεαλογικοὺς καταλόγους οἱ ἀπό-
γονοι αὐτοῦ.

Β Καὶ ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς ἀνωμάσθη Ἐνώς, διότι ἡ-
δύνατο νὰ προσεύχεται εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ποι-
ουτοτρόπως καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατάγονται ἀπὸ τὴν γε-
νήν αὐτοῦ ἀξιοῦνται τῆς ἰδίας ὀνομασίας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ
μακάριος προφήτης διακρίπτει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὴν δι-
ήγησιν καὶ κάμνει ἄλλην ἀρχὴν.

5. Ἄλλα διὰ νὰ μὴ ἐπιτηκύνωμεν τὴν διδασκαλίαν ἀρ-

18. Γεν. 4, 26. Ἡ λαρεῖα τοῦ Θεοῦ ὄφρα καὶ πρὸ τοῦ Ἐνώς. Πι-
θανὸν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔδω, διότι θὰ ἔγινε ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς. Εἶναι
ὅρα ὁ Ἐνώς ὁ πρῶτος θρωπὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τοκήται ἔνευθε ἢ
ἐνοῦσα τοῦ Σὴθ, ὁ ὅποιος, ἐν καὶ δὲν ἦτο πρῶτόκενος ἔγινε γενάρτης
τῆς γενεᾶς, ἐξ ἧς γενεαλογεῖται ὁ Χριστός.

χιζόντες τὴν διήγησιν, ἐδῶ καὶ ἡμεῖς ἄς διακόψωμεν τὴν συ-
ζήτησιν, ὅπως ἴδωμεν ὁ μακάριος αὐτός προφήτης, ἀ-
ποταμιεύοντες τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐπομένων εἰς τὸ μέλλον,
ἐάν ὁ Θεὸς ἐπιτρέπῃ. C Πρὸς τὰ παρὸν ἤδη ἐπιθυμῶ νὰ
σᾶς παρακαλέσω νὰ ἀποκομιζέτε περισσότερα ἀπὸ ὅσα
σᾶς λέγω καὶ καθημερινῶς νὰ ἐξετάζετε τοὺς ἑαυτοὺς σας,
τί ἐκερδίσατε ἀπὸ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν καὶ τί ἀπὸ τὴν
ἄλλην διὰ νὰ μὴ φθάσῃν τὰ λόγια μου μόνον μέχρι τῶν
ῶτων σας, ἀλλὰ νὰ ἐντυπώνετε αὐτὰ εἰς τὸ βάθος τοῦ
νοῦ σας καὶ μὲ τὴν συνεχῆ μελέτην καλῶς νὰ ἐνθυμῆσθε.

Ἐπιθυμῶ σῖς νὰ μὴ περιορίζεσθε μόνον εἰς τοὺς ἑ-
αυτοὺς σας, ἀλλὰ νὰ γίνετε διδάσκαλοι καὶ τῶν ἄλλων
ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ἠμπορήτε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συμ-
βουλεύετε καὶ νὰ διδάσκετε ὅχι μόνον διὰ τῶν λόγων, ἀλ-
λὰ νὰ ὀδηγήτε τοὺς πλησίον σας πρὸς τὴν κατάκτησιν
τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ τῶν ἔργων. Ἀντιληφθῆτε με, σᾶς πα-
ρακαλῶ. D Ἐὰν ἐπιθυμῆτε, ἐρχόμενοι καθημερινῶς ἐδῶ
νὰ ἀποκομιζέτε κάποιον μικρὸν κέρδος καὶ νὰ θεραπεύετε
τὰ πάθη, τὰ ὅποια σᾶς ἐνοχλοῦν, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
θὰ φθάσετε ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς.
Ἄλλωστε δὲν θὰ παύσωμεν νὰ συζητῶμεν καθημερινῶς καὶ
νὰ ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς ἀρίστης συμπεριφορᾶς σας, ὥστε νὰ
ἀποβάλλετε αὐτὰ τὰ ὀλέθρια πάθη, δηλαδὴ τὴν ὀργὴν,
τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος. Διότι, ἐάν αὐτὰ ἐκρίζωθουν, εὐ-
κολώτερον θὰ διορθωθῇ καὶ ἡ μανία πρὸς τὰ χρήματα. Καὶ
ἐάν ἡ περὶ τὰ χρήματα μανία παύσῃ, θὰ καταπισθῶν με
μεγαλύτερον εὐχέρειαν αἱ κακαὶ σκέψεις καὶ αἱ αἰσχραὶ ἀ-
νομιήσεις.

«Ἡ φιλαργυρία θεβαίως εἶναι ἡ ρίζα ὄλων τῶν κα-
κῶν.» E Ἄν λοιπὸν τὴν ρίζαν κόψωμεν καὶ ἐκρίζωσωμεν
αὐτὴν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς, εὐκολώτερον θὰ καταβάλλωμεν
τοὺς κλάδους. Διότι ἡ ἀκρόπολις τῶν κακῶν καὶ ὁ κολο-
φῶν τρόπος τινὰ τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι ἡ λύσσα τῶν
χρημάτων, τῆς ὁποίας, ἐάν ἔχωμεν τὴν θέλησιν νὰ κυριαρ-
χῶμεν, τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἀποφύγωμεν καὶ
αὐτὴν τὴν μανίαν¹⁷⁹. Α καὶ μαζί με αὐτὴν νὰ ἀποσπάσω-
μεν καὶ νὰ ἐκρίζωσωμεν ὅλα τὰ ὀλέθρια πάθη.

Μὴ νομίζετε ἁκόμη ὅτι εἶναι μέγало καὶ ὀχληρὸν πρό-
γμα ἡ περιφρόνησις τῶν χρημάτων. Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι
πολλοὶ ἄνθρωποι σταταλοῦν παλλὰ τάλαντα χρυσοῦ ἐκεῖ,

179. Α' Τιμ. 6, 10.

όπου δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, λόγῳ κενῆς καὶ ἀνωφελῆς κενοδοξίας, διὰ τὰ ἀπολαύσασιν τὴν φήμην ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀργόσχολοι περιφέρονται εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς δόξους, ἢ ὅποια φήμη μέχρι τὸ θρόνου τελειώνει καὶ πολλάκις δὲν διαρκεῖ μέχρι τότε, ἀλλὰ προτοῦ νὰ νυκτώσῃ τοὺς περιζώνει μὲ ἀπείρους κινδύνους. Καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν τὴν πλάνην τῶν ἐθνικῶν, ἐπειδὴ συγκινουῦνται ἀπὸ τὴν φήμην τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκδηλώνουν ζωηρὸν ὕπερ αὐτῆς ἐνδιαφέρον, Ἐ ἀπὸ ἐγκαταλείφουν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των καὶ κρατήσουν μόνον τὸ ἐπαυφῆρι καὶ τὴν ράβδον, ὕπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας διέρχονται ὅλην τὴν ζωὴν των, προτιμῶντες νὰ ὑπομένουν ὅλην ἐκείνον τὸν κόπον καὶ τὴν ταλαιπωρίαν διὰ τὴν φήμην τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν λοιπὸν σκέπτομαι αὐτὰ, δὲν γνωρίζω, ποῖαν ἀπολογία νὰ κάμωμεν ἢ ποῖας συγγνώμης νὰ τύχωμεν, ἐπειδὴ δὲν ἀνεχόμεθα, νὰ ἐγκαταλείψωμεν οὐτε τὸ ἐλάχιστον ἐξ ἐκείνων (τὰ ὅποια καὶ οἱ ἔθνοιο ἐγκαταλείπουν) διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν δόξαν ἐκείνην, ἢ ὅποια δὲν γνωρίζει θάνατον καὶ τέλος, ἀλλὰ γινόμεθα χειρότεροι ἀπὸ ἐκείνους καὶ δὲν ἀντιλαμβάνομεθα, ποῖον εἶναι τὸ μέτρον κρίσεως.

Ἐ Εκείνοι μὲν ἐγκαταλείπουν τὰ πάντα διὰ τὴν ἀνωφελεῖ δόξαν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶναι τῆς αὐτῆς με ἡμᾶς φύσεως ἡμεῖς δὲ πρὸς χάριν τοῦ Κυρίου μας, ὁ ὅποιος μᾶς ἔδωκεν, ὅσα ὑπάρχουν, καὶ ὑπόσχεται τὰς ἀπορρήτους ἐκείνας δωρεάς, δὲν θέλομεν, νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην οὐτε ἐκεῖνο, τὸ ὅποion πολλὰς φορές μᾶς πλεονάζει. Πῶς θὰ ἀνεπιώμεν τὸν δικαστὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἐνῆ παραμελοῦμεν μίαν τὸσον ἐκόλον ἐντολῆν;

Μήπως οἶς προτρέπω, νὰ σκορπίσετε δλόκληρον τὴν περιουσίαν σας; Ἡμπορεῖς νὰ ἀπολαμβάνῃς κάθε ἀνεσιν καί, ὅταν ἰκανοποίησῃς τὰς ἀνάγκας σου, τὰ περισσεύματα καὶ τὰ ἀχρησता, θεώρησέ τα ἀναγκαῖα καὶ μοιραζέ τα, εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι πιέζονται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τρέμουν ἀπὸ τὸ ψῦχος. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ δώσωμενοι ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἡμπορεῖς νὰ καταβύθουσαι πρὸς τὴν αἰωνίαν πατρίδα, εἰς τὴν ὅποιαν μετ' ὀλίγου θὰ φθάσῃς D

Κατ' ἐξοχὴν θεαίως αὐτοὶ θὰ σοῦ εἶναι χρήσιμοι διὰ τὴν μετάβασιν σου ἐκεῖ εἰς τὴν αἰωνίαν πατρίδα, διὰ νὰ εἶρῃς ὅλα γενικῶς περιποιημένα ἐκεῖ, ὅταν ὑπάγῃς, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς ἐκεῖ περισσώτερον πλοῦτον, διότι θὰ ἐλέησῃ, ὅτι αὐτὰ, τὰ ὅποια ἐδῶ ἔδωκες, ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὰ μετέφεραν ἢ καλύτερον

ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Μήπως εἶναι τὸ ἔργον ἐπίπονον; Μήπως προῖποθεῖ κομμίαν φροντίδα καὶ μέριμναν; Δὲν σοῦ χρειάζονται ζῶα διὰ τὴν μεταφορὰν οὐτε φρουρὰς οὐτε κανεῖς ἄλλας. Ἐκείνον τὸν δρόμον δὲν περνεῖ οὐτε ληστής οὐτε κλέπτης, διὰ νὰ ὀρπάσῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια σὺ στέλλεις. Ἐ Ὅσα ἀκριδῶς θὰ δώσῃς εἰς τὰ χέρια τῶν πτωχῶν, αὐτὰ θὰ τοποθετήσῃς εἰς ασφαλεῖς ταμίον, δηλαδὴ εἰς τὸ χεῖρ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ χεῖρ τοῦ Θεοῦ θὰ σοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν φρουρήσιν αὐτῶν καί, ὅταν ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν μόνιμον πατρίδα, μαζί με τὴν ἀπόδοσιν ἐκείνων καὶ θὰ σὲ ἐπαινέσῃ καὶ θὰ σὲ στεφανώσῃ καὶ με κάθε εὐρυχωρίαν θὰ σὲ ἐγκαταστήσῃ καὶ κάθε ἀνεσιν θὰ σοῦ ἀποδώσῃ.

180 A Ἐς μοιράσωμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, τὰ περισσεύματα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ὡς σπεύρομεν, ὅσον ἀκόμη εἶναι καιρὸς, διὰ νὰ δρέψωμεν κατὰ τὸν θερισμὸν καὶ διὰ νὰ μὴ μεταμελοῦμεθα χωρὶς πλέον ὄφελος κατόπιν, ἐνῆ τώρα ἀφήνομεν νὰ φεύγῃ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μας ἢ κατὰλληλη εὐκαρία. Μήπως ὡσάτσον ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς σοῦ ἔχει χάρισις περισσότερα ἀγαθὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, διὰ νὰ δωπανῆς αὐτὰ μόνον διὰ τὰς προσωπικὰς σου ἀνάγκας καὶ νὰ ἀποκρύπτῃς τὰ ὑπόλοιπα εἰς τὰ θησαυροφυλάκια καὶ τὰ κιβώτια; Δὲν σοῦ τὰ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς δι' αὐτὰ, ἀλλὰ, συμφῶνως πρὸς τὴν προτροπὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, νὰ γίνῃ τὸ περισσεύμα σου συμπλήρωμα τοῦ ὑστερήματος τῶν ἄλλων.¹⁸

Ἐ ἴσως σὺ μὲν νὰ ἀπολαμβάνῃς καὶ μάλιστα περισσότερα ἀπὸ ὅσα σοῦ χρειάζονται καὶ νὰ δωπανῆς πολλὰ χρήματα διὰ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ὑπόλοιπον πολυτέλειαν καὶ νὰ διασπαθίσῃς αὐτὰ μέχρι τοὺς ὑπέρτας καὶ τὰ ζῶα. B Ὁ πτωχὸς τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν σοῦ ζητεῖ παρά μόνον, νὰ καταπραυῖ τὴν πείναν του καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃς τὴν ἀναγκαῖαν καθημερινὴν τροφήν, ὡστε νὰ ζῇ καὶ νὰ μὴ ἀποθάνῃ. Καὶ ὅτε αὐτὸ δὲν ἔχεις τὴν βουσίαν νὰ κάμῃς, ὅτε συλλογίζουσαι, ὅτι εἶναι δυνατόν αἰφνιδίως νὰ ἀποθάνῃς καὶ τὰ μὲν πλοῦτη σου ὅλα γενικῶς ἐδῶ νὰ ἐγκαταλείψῃς καὶ νὰ περιέλθουσι κάποτε εἰς τοὺς ἔχθρους καὶ ἀντιπάλους σου, ἐνῆ ὁ ἴδιος θὰ ἀπέληθῃς φέρων μαζί σου ὅλα γενικῶς τὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων, ἀπὸ τοὺς ὅποιους συγκινουῖναι τὰ πλοῦτη σου. Καὶ τί τέλος πάντων θὰ εἴπῃς κατὰ τὴν φθορὰν ἐκείνην ἡμέραν

18. B' Κορινθ. B, 14.

τῆς κρίσεως: Ὁ Τὶ ἀπολογίαν θὰ κάμῃς, ἐάν μὲ τόσην ἀμέλειαν ἐμερίμνης διὰ τὴν τακτοποίησιν τῆς σωτηρίας σου;

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον πίστευε εἰς ἐμέ καί, ὅσον ἀκόμη ἔχεις καιρὸν, διαμόραζε τὰ πλεονάζοντα χρήματα, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου ἐκ τῶν προτέρων τὴν σωτηρίαν τῆς αἰωνίας ζωῆς καὶ διὰ τὴν εὐρησάντων ἀνταπόδοσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Εἶθε ἅλοι μὴς νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὴν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν καλωσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνηκεῖ δόξα, δόξα καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΡΩΤΗ

ὍΤΙ Αὐτὴ εἶναι ἡ βίβλος τῆς ἐκδημιουργίας τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἐκδημιουργήσῃ ὁ θεὸς τὸν ἄδამ (ἀνθρώπον), κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐκδημιούργησεν αὐτόν, ἀρξεν καὶ θεὸς ἐκδημιούργησεν αὐτόν καὶ ὀνόμασεν αὐτόν ἄδამ, ὅταν ἐκδημιούργησεν αὐτόν.

Μεγάλος καὶ ἀπερίγραπτος θησαυρὸς, ἀγαπητοὶ μου ὑπάρχει μέσα εἰς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους μόλις ἀνεγνώσαμεν. Καὶ γνωρίζω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ σᾶς ἀποβλέποντες μόνον εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων καὶ προσέχοντες μόνον ἐπιφανειακῶς νομίζουσιν, ὅτι τίποτε περισσώτερον δὲν ἔχουσιν αὐτὰ τὰ λόγια τῆς γραφῆς, ἀπὸ τὸ νὰ παρέχουσιν ἀπλῶς ὀνομασίαις. Ἐγὼ ὅμως σᾶς παρακαλῶ δόξα, νὰ μὴ διέρχεσθε ἀπλῶς τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐ τίποτε, ἐξ ὧν εἶναι γραμμένα εἰς αὐτὴν δὲν ὑπάρχει, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἔχη μέγαν πλοῦτον νοημάτων. Ἐπειδὴ οἱ μακάριοι προφῆται ἐξέβησαν αὐτὰ φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δι' αὐτὸ, ἡ Ἁγία Γραφή ὡς γραφείσα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κρύπτει μέσα τῆς μεγάλου θησαυροῦ.

Καὶ μὴ ἀπορήξ, ἀν ὑπάσχωμαι, νὰ σοὺ φανερῶσω τώρα, ὅτι κρύπτεται μέγαν πλοῦτος νοημάτων μέσα εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων. 1^η Ἄ Ὅστε μία συλλαβὴ, ὅσοις μία ὀξεία, τοποθετημένη εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, δὲν ὑπάρχει, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας δὲν κρύπτεται μέγαν θησαυρὸς. Διὰ τοῦτο εἴμεθα ὑποχρεωμένοι καθοδηγοῦμενοι ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ διερχώμεθα τὰ ἅσια λόγια. Διότι ἡ Ἁγία Γραφή διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου τῆς δὲν ἔχει ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης σοφί-

1. Γεν. 5, 1-2. Ὁ πρῶτος γενεαλογικὸς πίναξ τῆς Βίβλου, ὃ ὁποῖος ἔχει σκοπὸν νὰ δείξῃ τοὺς προγόνους τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 1, 1-11) καὶ τὴν ἐκτέτακτον τὴν ἀνθρωπίνου γένους.

ας, αλλά τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Πνεύματος, διὰ νὰ δεχθώμεν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλην ὠφέλειαν, ἀφοῦ πρῶτον καλῶς ἀντιληφθῶμεν τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν τοῦ περιεχομένου.

Ἐὰν λοιπὸν τὰ διὰ τὰς καθημερινὰς μᾶς ἀσχολίας συντασσόμενα συμβόλαια, πολλές φορές, ὁ ἀν φθέρωνται ἀπὸ τὸν χρόνον, ἢ ἔχουν μεγάλην ἰσχὺν ἐκ μόνης τῆς ἡμερημνίας τῆς ἀρχῆς τοῦ συμβολαίου καὶ ἐκ μιᾶς μόνης συλλαβῆς, πολὺ περισσότερον διὰ τὰς Ἁγίας Γραφάς, οἱ ὅποιοι ἐγράφησαν μὲ τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν αὐτὰ, μόνον ἐὰν ἔχωμεν πνευματικὴν διαύγειαν καὶ ἐὰν δὲν τὰς διατρέχωμεν ἐπιπολαιῶς, ἀλλὰ ἐὰν μὲ ἔντονον προσοχὴν ἐξετάζωμεν ὅλα γενικῶς μὲ ἐπιμέλειαν, διὰ νὰ μὴ γίνωμεν χειρότεροι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐκδηλώνουν τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ αἰσθητά.

* Ἄλλωστε καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι σκάπτουν τὴν γῆν πρὸς ἀνεύρεσιν μετάλλου, δὲν περιορίζονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, C ἀλλὰ, ἀφοῦ προχωρήσουν εἰς μέγα βάθος καὶ συναντήσουν τὰ μικρὰ τεμάχια τοῦ χρυσοῦ, μὲ πολλὸν κόπον τὰ διασποῦν ἀπὸ τὴν στερεάν γῆν καὶ τότε μόνον ἔπειτα ἀπὸ τόσον κόματον εὐρίσκουν κάποιαν ἀνακούφισιν εἰς τοὺς μόχθους των. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ γυρορίζουν, ὅτι ἡ ὠφέλεια εἶναι ὀλιγωτέρα ἀπὸ τοὺς μόχθους, τοῦ καταβάλλου καὶ πολλὰς φορές ἔπειτα ἀπὸ πολλὴν ἀγρυπνίαν καὶ κόματον διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες των, ὅτε καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας παρητήθησαν ἀπὸ τὸ ἔργον των, ἀλλὰ τρεφόμενοι μὲ τὴν ἐλπίδα λησιμονοῦν τοὺς κόπους των.

D Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐπιδεικνύουν τόσον μεγάλον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, τῶν ὁποίων τὸ τέλος εἶναι τόσον ἀδηλον, πολὺ περισσότερον ἔχομεν ὑποχρέωσιν ἡμεῖς, νὰ ἐκδηλώνωμεν ἴσον καὶ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον ἐκεῖ, ὅπου ὁ πλοῦτος εἶναι ἀναφαίρετος καὶ ὁ θησαυρὸς ἀτέλειωτος καὶ δὲν διεψεύδονται αἱ προσδοκίαι μας. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἡμπαρέοιμεν νὰ καταρθώσῃμεν ἐκεῖνοι, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκομεν καὶ ἀφοῦ καρποδώσωμεν τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καὶ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἀπερίγραπτον καλωσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ εὐγνωμόνες θὰ εἰμεθα πρὸς τὸν Κύριόν μας καὶ μὲ τὴν εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν ἀποπάσασαμεν ἀπὸ ἐκεῖ, ἀκατάβλητοι θὰ εἰμεθα ἀπὸ τὰς παιγίδας τοῦ διαβόλου.

Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἐκείνοι τὰ ὁποῖα προηγουμένως ἀνεγνώσθησαν, φέροντες πάλιν εἰς τὸ κέντρον τῆς συζητήσε-

ως, ὡς ἐξετάσωμεν μὲ ἀκρίβειαν τὸ καθένα, διὰ νὰ ἀναχωρήσετε διὰ τὰς οἰκίας σας, ἀφοῦ ἀκούσατε τὴν συνήθη διδασκαλίαν. Ἐ Αὐτὴ, λέγει, εἶναι ἡ βίβλος γενέσεως τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἄδᾶμ, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐδημιούργησεν αὐτὸν ἄρρεν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτοὺς καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημιουργίας των ἠνόμασεν αὐτοὺς ἀνθρώπους. Βλέπε, παρακαλῶ, τὴν φρόνησιν τοῦ θαυμαστοῦ αὐτοῦ προφήτου ἢ μᾶλλον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐμπνεόμενος διδάσκει ὅλα εἰς ἡμᾶς. Καὶ αὐτὸς ἐδόνεισε μὲν τὴν γλῶσσαν, ἡ δὲ χάρις τοῦ Πνεύματος διδάσκει εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὰ πάντα μὲ ἀκρίβειαν διὰ τοῦ προφήτου.

Σκέψου λοιπὸν, πῶς ἐπαμέφερε τὸν λόγον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπιθυμῆι ἐκ τῶν ἄνω τρόπων τινὰ πάλιν νὰ ἀρχίσῃ ἡ διήγησις. ¹²² A Διὰ ποῖον αἴτιον καὶ διὰ ποῖον σκοπόν; Διότι εἶδε, ὅτι οἱ μέχρι τότε ἄνθρωποι ἐξεδήλωσαν μεγάλην ἀχαριστίαν καὶ δὲν ἐσυνείσθησαν ἀπὸ τὰς τιμωρίας τοῦ πρωτοπλάστου, ἀλλὰ κατέπεσαν εἰς τὸν αὐτὸν κρημνὸν τῆς ἀμαρτίας. Καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Κάιν, λόγω φθόνου ὤρμησεν ἀμέσως εἰς ἀδελφοκτονίαν, δι' αὐτὸ καὶ ἐδέχθη τὴν βαρύτερην ἐκείνην ποινήν, ὅπως προηγουμένως σὰς εἰδίδα. Ἐπειτα πάλιν οἱ ἀπόγονοί του, χωρὶς νὰ συνείσθωσιν ἀπὸ τὴν ποινὴν αὐτοῦ, περιέπεσαν εἰς μεγαλύτερας συμφοράς, ὅπως ἀκριδῶς ἠκούσατε χθὲς τὸν Λάμεχ νὰ διηγῆται τὰ ἐγκλήματα του εἰς τὰς συζύγους του καὶ νὰ καθορίσῃ τὴν ποινήν εἰς ὄνομα τοῦ ἑαυτοῦ του. B

Ἐπειδὴ σιγὰ - σιγὰ εἶδεν, ὅτι ἠυξάνετο ἡ ἀμαρτία αὐτῶν ὡς πονηρὸν ρεῦμα, τὸ ὁποῖον ἔχει σκοπὸν νὰ κατακλύσῃ ὅλοκληρον τὸ σῶμα, ἀνακόπτει τὴν ὁρμὴν τῆς κακίας καὶ ἀφαιρεῖ τὴν τιμὴν νὰ μνημονεῶνται εἰς τὸ μέλλον αἱ γενεαὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸν Κάιν μέχρι τοῦ Λάμεχ. Καὶ ὡσάν νὰ κήμη κάποιαν ἀρχὴν καὶ νὰ ἐπιθυμῆ νὰ παραγορήσῃ τὴν συμφορὰν τοῦ Ἄδᾶμ καὶ τῆς Εὕας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτόλμησε νὰ ρίψῃ αὐτοὺς ὁ ἀδελφοκτόνος, ὁ ὁποῖος ὤπλισε τὴν δεξιάν ἐναντίον τοῦ Ἄβελ, ἔτσι ἀρχίζει τὴν διήγησιν καὶ λέγει: C Αὐτὸς εἶναι ὁ κατάλογος τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἄδᾶμ. Ὅταν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν τὸν ἄνθρωπον, ἔπλασεν αὐτὸν μὲ μορφήν θεϊκὴν ἐδημιούργησε καὶ ἄρρεν καὶ θῆλυ καὶ ἠλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημιουργίας των τοὺς ἠνόμασεν ἀνθρώπους.

2. Πρόσχε, πώς μεταχειρίζεται τὰς αὐτὰς λέξεις, ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν, διὰ τὰ μὲς διδάξῃ, ὅτι εἰς τὰς ἀσκήτους ἐκείνας γενεάς, ἀπὸ τοῦ Καὶν μέχρι τοῦ Λάμεχ, δὲν παρέχει οὔτε τὴν τιμὴν τῆς ἀπομνημονεύσεως, ἀλλὰ ἀρχίζει τὸν κατάλογον τῆς γενεαλογίας ἀπὸ τὸν τελευταίως γεννηθέντα, δηλαδὴ τὸν Σὴθ, διὰ τὰ πληροφορηθῆς καὶ ἐξ αὐτοῦ πόση εἶναι ἡ φροντίς τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πῶς ἀποστρέφεται ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν φονικὴν διάθεσιν. Ὡσὶν λοιπὸν ἐκεῖνοι νὰ μὴ ἦλθον ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν, ἔτσι τοὺς παρασιωπᾷ Δ καὶ ἀποδεικνύει εἰς ἡμᾶς, πόσον θαρῶν πράγμα εἶναι ἡ κακία καὶ ὅτι προκαλοῦν εἰς θάρος τῶν ἐσῶτων τῶν μεγίστας συμφορὰς ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τὴν ἀκολουθοῦν. Νὰ λοιπὸν, οὗτοι διαγράφονται εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ τὸν κατάλογον τῆς γενεαλογίας καὶ ἔτυχον τῆς τιμῆς τῆς ἀπομνημονεύσεως τόσο μόνον, ὅσον διὰ τὰ στήληται ἡ κακία τῶν καὶ διὰ τὰ γίνουσι εἰς τὰς ἐπιτιμώμενας γενεάς παράδειγμα σωφρονισμοῦ.

Ἀντιθέτως ὁ Ἄδελ, ὁ ὁποῖος ἀδικῶς ἐχάθη καὶ ἐφραυδῆ ἀπὸ ἀδελφικῆν χεῖρα, ἀπὸ τότε μέχρι τώρα φέρεται εἰς τὰ στόματα ὄλων γενεῶν καὶ ὁ χρόνος οὔτε τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἐσθῆσεν, οὔτε τὴν μορφήν ἐκείνου ἐμείωσεν, Ε ἀλλὰ καθημερινῶς ἀπὸ ὄλους ἐπαναίεται ἐνῶ ὁ Καὶν συνεχῶς στήληται. Βλέπετε, πόσον εἶναι τὸ ὄνειδος τῆς κακίας καὶ πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι ἡ μὲν πρώτη, καίτοι διεξάγει πόλεμον καὶ ἐπικρατεῖ, ἀμέσως καὶ σθῆναι καὶ ἐξαφανίζεται, ἡ δὲ δευτέρα, καίτοι δέχεται τὰς ἐπιτιμώσεις καὶ ὑπομένει ἄπειρα δεινά, δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου γίνεται περισσότερο λαμπρὰ καὶ ἐνδοξος.

Ἦτο δυνατόν καὶ μὲ ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια συνέδησαν καθ' ὁμοίον τρόπον, νὰ ἀποδείξωμεν αὐτὸ τώρα πρὸς σᾶς, ἀλλὰ διὰ τὰ μὴ χάσωμεν τὴν συνέχειάν μας, ὡς ἐπαναλάβωμεν πάλιν αὐτὰ τὰ ὅποια προηγουμένως ἐλέχθησαν. Οὗτος εἶναι ὁ κατάλογος, λέγει τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἄδελ. ¹⁴³ Α "Ὅταν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ἔπλασεν αὐτὸν μὲ μορφήν θεϊκὴν ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐδημιούργησε καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημιουργίας τῶν τοῦς ὠνόμασεν ἀνθρώπους.² Βλέπετε πάλιν, πῶς ἡ Ἁγία

2. Γεν. 5, 1-2. Ἡ προσαγωγή αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει χαρακτῆρα θεολογικόν, δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐκλαμβάνωμεν ὡς αἰσθητικὴν χρονολογικὴν.

Γραφή ἐκέλευσε ἐξ ἀρχῆς τὴν διήγησιν μᾶς ὑπεθυμίζει, πόση τιμὴς ἔχει ἀξιοθῆ ὁ δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος. "Ὅταν, λέγει, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἔκαμεν αὐτὸν μὲ θεϊκὴν μορφήν, ἀντὶ νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸν κατέστησε Κυρίαρχον ὄλων τῶν ὀρατῶν. Διότι «κατ' εἰκόνα» σημαίνει τοῦτο: ἐξ αἰτίας τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. "Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεὸς τῶν ὄλων κρατεῖ τὴν ἐξουσίαν πάντων, καὶ τῶν ὀρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων, διότι εἶναι ὁ δημιουργὸς ὄλων γενικῶς, τοιοῦτοτρόπως, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸ λογικὸν ταῦτο ὄν, τὸν ἄνθρωπον, ἠθέλησε νὰ κατέχῃ αὐτὸς τὴν ἐξουσίαν ὄλων τῶν ὀρατῶν. Β Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ παραμείνῃ αὐτὸς ἀθάνατος διὰ παντός. Ἀλλὰ ἐπειδὴ λόγω ἀκηροίας ὠλισθήσῃ καὶ παρέδῃ τὴν ἐνταλήν, ἡ ὁποία τοῦ ἐβόθῃ ἐξ ἀγάπης δὲν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον του ὀλοσχερῶς καὶ τότε ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ ἀφήρσεν ἀπὸ αὐτῶν τὸ προνόμιον τῆς ἀθανασίας καὶ ἀφοῦ τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον, ἀφῆρσεν αὐτὸν νὰ ἀσκή τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐξουσίαν.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὁ υἱός, ὁ ὁποῖος ἐξ αὐτοῦ ἐγεννήθη, περιήλθεν εἰς τόσο μεγάλην μανίαν καὶ εἰσέγαγε πρῶτος τὸν φόνον καὶ παρουσίασεν ἐκείνου τὸν βίαιον θάνατον ἔ καὶ ἐξεδήλωσε κατόπιν μεγάλην ἀχαριστίαν, διότι συνεδύασε τὸν φόνον μὲ τὸ ψεῦδος, ἠθέλησε μὲ τὴν διαρκῆ τιμωρίαν νὰ συνετίσῃ αὐτὸν, διὰ τὰ μὴ ὠφελήθῃ μόνον αὐτός, ἐξ ὅσων ὁ Θεὸς ἔκαμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους νὰ διδάσκῃ καὶ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν τολμημάτων καὶ τῆς υπερβολῆς τῆς ἀσεβείας. Ἐπειδὴ ἀκόμη οἱ ἀπόγονοί του ἐξ ἀμελείας πολλῆς σιγᾶ-σιγᾶ περιέπεσαν εἰς χειροτέρας ἀμαρτίας, ἠθέλει ὁ Θεὸς τρόπον τινά, νὰ παρηγορήσῃ τὸν Ἄδελ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκατο εἰς τὴν στενωπὴν ὄχι μόνον διὰ τὴν ἰδικὴν του ποικοίην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀδίκημα τοῦ Καὶν καὶ τὸ ἀνυπόφορον ἐκείνου πένθος, τὸ ὁποῖον εἶδε μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια. Δ Διότι οὔτε τὴν μορφήν τοῦ θανάτου ἐγνωρίζον, καίτοι ἔχον δεχθῆ τὴν ἀπόφασιν. Ἐν συνεχείᾳ διπλασιάζεται καὶ τριπλασιάζεται δι' αὐτὸν ἡ θλίψις καὶ διότι εἶδον τὸν θάνατον διὰ πρώτην φοράν νὰ εἰσάγεται εἰς τὴν ζωὴν τῶν, καὶ τὸν βίαιον θάνατον, ὁ ὁποῖος ἀπετολήθη ἀπὸ τὸ τέκνον του ἔπειτα ἐστράφη ἐναντίον ἀδελφοῦ, ὁ ὁποῖος προήρχετο ἀπὸ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ ὁ ὁποῖος εἰς οὐδὲν τὸν ἠδίκησε. Ἐλθὼν λοιπὸν ὁ στοργικὸς Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν λύπην του

παρηγορίαν, τοῦ δίδει ἄλλο τέκνον, τὸν Σὴθ, ἔ και ἀφοῦ ἐθεώρησεν ἐπαρκῆ τὴν παρηγορίαν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου, ἀπὸ αὐτοῦ τὸ σημεῖον εἰς τὸ ἔξῃς κάμνει τὴν ἀρχὴν τῆς γενεαλογίας. Διὰ τοῦτο και ὁ Θεὸς προφήτης ἀρχίζει ὡς ἔξῃς: Οὕτως εἶναι ὁ κατάλογος τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ. Ἐπειτα ὑπόσχεται νὰ διηγηθῆ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀνθρώπων και πρόσχε, ποῖον συνέχισαν χρησιμοποιεῖ «ἐξησε, λέγει, ὁ Ἀδάμ ἔτη διακόσια τριάκοντα και ἐγέννησε υἱὸν καθ' ὁμοίωσίν του, καθ' εἰκόνα του» και ὠνόμασεν αὐτὸν Σὴθ. Ἐξῆς δὲ ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σὴθ ἐπτακόσια ἔτη, ἐγέννησε δὲ και ἄλλους υἱούς και θυγατέρας. 184 Α Οὕτω ὁ Ἀδάμ ἔζησε συνολικῶς ἑνεακόσια τριάκοντα ἔτη και ἀπέθανεν».

3. Δὲν εἶχον λοιπὸν δίκαιον, ὅταν εἰς τὰς ἀρχὰς ἔλεγον, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρη κανεὶς τίποτε εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὸ ὅποιον νὰ ἔχη γραφῆ ἄνευ λόγου και τυχαίως; Νὰ λοιπὸν και τώρα πῶσῃ ἀκρίθειαν χρησιμοποιεῖ ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης. Καὶ ἐγέννησε υἱὸν, λέγει, ὁ Ἀδάμ καθ' ὁμοίωσίν του και καθ' εἰκόνα του και ὠνόμασεν αὐτὸν Σὴθ. Διὰ τὸν γεννηθέντα ὁμοίως προηγουμένως, δηλαδὴ τὸν Κάϊν, τίποτε ὅμοιον δὲν ἐδήλωσεν, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς προσηβόνητο τὴν ροπήν αὐτοῦ πρὸς τὸ κακόν. Β Πράγματι δὲν διετήρησε τὴν πατρικὴν παράδοσιν, ἀλλ' ἀμέσως ἀπεστάτησε πρὸς τὴν κακίαν.

Και ἐδῶ προσθέτει: καθ' ὁμοίωσίν του και κατὰ τὴν εἰκόνα του, δηλαδὴ ὅμοιον κατὰ τοὺς τρόπους πρὸς τὸν πατέρα υἱόν, ὁ ὁποῖος διασώζει τὸν αὐτὸν χαρακτήρα χρηστότητος, ἐπιδεικνύει τὴν πατρικὴν εἰκόνα διὰ τῶν ἔργων και δύναται διὰ τῆς ἀρετῆς του νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ ἔγκλημα τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ του. Δὲν κάμνει λόγον ἐδῶ ἡ Ἁγία Γραφή περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ σώματος, ὅταν λέγῃ καθ' ὁμοίωσίν του και κατὰ τὴν εἰκόνα του, ἀλλὰ περὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως, διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν, ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ εἶναι τῆς αὐτῆς ποιότητος. C Δι' αὐτὸ και ἡ μήτηρ, ὅταν παρέχῃ τὴν ὀνομασίαν εἰς τὸ τέκνον τῆς, εὐχάριστως τοῦ δίδει αὐτὸ τὸ ὄνομα και δὲν ἀποδίδεται τὸ γεννηθὲν τέκνον οὔτε εἰς τὴν φύσιν οὔτε εἰς τὸν τοκετόν, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θε-

3. Ὁ Σὴθ δὲν ἔγινε καθ' εἰκόνα Θεοῦ, ὅπως ὁ Ἀδάμ, ἀλλ' καθ' εἰκόνα τοῦ προόντος Ἀδάμ. Πῶσῃ διαφορά! Θεουθέντος τοῦ Ἀβελ φορέως τῶν Μεσαριανικῶν ἐλπίθων εἶναι ὁ Σὴθ. Διὰ τοῦτο δηλαδὴ: ὁ χρόνος τῆς γεννησεῦς του.

οῦ. Διότι αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ διήγειρε και τὴν φύσιν πρὸς τὸν τοκετόν. Ἡ Ἁγία Γραφή ὀρίζει, ὅτι ἡ μήτηρ ὠνόμασεν αὐτὸν Σὴθ λέγουσα «Ὁ Θεὸς μοῦ ἔδωκεν ἄλλον τέκνον ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν». Πρόσχε τὴν ἐπιμέλειαν τῆς λέξεως. Δὲν εἶπε, μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ἀλλὰ «μοῦ ἐξαναστήσεν». Σκέψου, πῶς ὑποφώσκει ἀπὸ ἐδῶ πλέον ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναστάσεως διὰ τῶν λέξεων. Θὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι ἔλεγεν: ἀντὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐφονεύθη, ὁ Θεὸς μοῦ ἔδωκε ταῦτα. D Ἄν και ἐκεῖνος, λέγει, ἀπὸ ἀδελφικὸ χερί ἐφονεύθη και ἐγνώρισεν τὸν θάνατον, ὁμοίως ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν (τὸν Σὴθ) ἀντὶ τοῦ νεκροῦ. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς ἀναστάσεως, ὁ Θεὸς δὲν ἀνέστησε τὸν νεκρόν, ἀλλὰ ἄλλον ἀντὶ ἐκείνου. Δι' αὐτὸ λέγει και ἡ μήτηρ του μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός ἄλλο τέκνον ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν. Εἶδες τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς γυναικὸς; Εἶδες τὴν καλωσύνην τοῦ Κυρίου; Πῶσον ταχέως ἐπένοησε τὴν παρηγορίαν αὐτῶν.

Αὐτὴν λοιπὸν δεῖ μιμούμεθα ὅλοι γενικῶς και δεῖ ἐμπιστευόμεθα τὰ πάντα εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν ἡ φύσις παράγῃ ἀγαθὰ, δὲν κάμνει αὐτὸ χάρις εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς δύναμιν, ἀλλὰ διότι ὑπακούει εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ δημιουργοῦ. E Καὶ ποτὲ νὰ μὴ στενοχωροῦνται αἱ γυναῖκες, ἐπειδὴ δὲν τεκνοποιοῦν, ἀλλὰ μὲ ἀγαθὴν διάθεσιν νὰ καταπεύγουν εἰς τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου και ἐνώπιον ἐκείνου, τοῦ Κυρίου τῶν Πάντων, δεῖ ἐκθέτουν τὰ αἰτήματά των και δεῖ μὴ ἐμπιστεύονται, τὴν γέννησιν τῶν τέκνων οὔτε εἰς τὰς συζυγικὰς σχέσεις οὔτε εἰς κανένα ἄλλον, ἀλλὰ εἰς τὸν δημιουργὸν τοῦ συμπαντος κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔφερεν εἰς τὴν ζωὴν τὸ ἀνθρώπινον γένος και ὁ ὁποῖος δύναται και πάλιν νὰ διορθώσῃ αὐτό, ὅταν χωλαίνῃ. Καὶ αὐτὴ καθ' ὁμοίον τρόπον τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πένθους κατέστησεν εὐκαίριον βοήθειας και ἐμπιστεύεται τὰ πάντα εἰς τὸν Κύριον μὲ τὸ νὰ λέγῃ 185 Α Μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός ἄλλο τέκνον ἀντὶ τοῦ Ἀβελ, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν.

Θάλεπαι, ὅτι οὐ μόνον δὲν ἐστενοχωρήθη, οὔτε εἶπε κατὶ ἀξίον λύπης (δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ παραλείψῃ ἡ Ἁγία Γραφή, ἐὰν θεοβαίως τοιοῦτόν τι εἶχε λεχθῆ ὑπὸ αὐτῆς), ἀλλὰ φέρουσα γενναίως τὸ πάθημά της ἀξιόνηται ταχεῖας παρηγορίας και ἐκδηλώνει μεγαλύτεραν φύ-

γνωμασύνην, με τὸ νὰ ἐπαινεῖ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ.

Πρόσεχε μὲ πόσον εὐδαιμόνιον ὁ Θεὸς ἐκδηλώνει τὴν ἀγάπην του. Δὲν ἔχαρισε μόνον ἄλλο τέκνον, ἀλλὰ δηλώνει, ὅτι τοῦτο θὰ εἶναι πλέον ἐνάρετον. Ἐγέννησε λοιπόν, λέγει, καθ' ὁμοίωσίν του καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα του. Καὶ διὰ τὴν πληροφορηθῶμεν εὐθύς τὴν ἀρετὴν τοῦ γεννηθέντος τέκνου, βλέπει, ὅτι καὶ αὐτὸς πάλιν μετ' ὄνομα, τὸ ὁποῖον δίδει εἰς τὸ τέκνον του, ἀποδεικνύει τὴν εὐσεβῆ διάθεσίν του. «Καὶ ὁ Σὴθ, λέγει, ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Ἐνώχ. Αὐτὸς ἤλπισεν, ὅτι θὰ προσεύχεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.»¹ Εἶδες ὀνομασίαν λαμπροτέραν ἀπὸ τὸ διδάγμα καὶ ἁριστοτέραν ἀπὸ τὴν πορφύραν; Τί ἴσχυται νὰ εἶναι περισσότερο εὐτυχὲς ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξουσιάζεται μετ' ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχει αὐτὴν ὡς ὄνομα; Ἐ βλέπεις ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγον εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι δηλαδὴ καὶ εἰς τὰς μικρὰς ὀνομασίας συσσωρεύεται μεγάλος πλοῦτος νοημάτων; Εἰς τὸ παράδειγμα αὐτὸ δὲν φαίνεται μόνον ἡ εὐσεβεία τῶν γονέων, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη φροντίς περὶ τῶν τέκνων των καὶ πῶς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς προέτρεπον τὰ τέκνα των διὰ τῆς ὀνομασίας, τὴν ὁποῖαν τοὺς προσέδιδον, νὰ ἀκούσιν τὴν ἀρετὴν καὶ δὲν ἐβίβον τὰς ὀνομασίας τυχαίως καὶ ἀπειρισκέπτως, ὅπως κάμνουν σήμερον.

Μετ' ὄνομα, λέγει, τοῦ πάππου καὶ τοῦ προπάππου, ὡς προσφωνῆται τὸ τέκνον. Οἱ ἀρχαῖοι ὁμῶς δὲν ἔκαμνον ἔτσι, ἀλλὰ κατέβαλλον κάθε προσπάθειαν, νὰ διδοῦν εἰς τὰ νεογέννητα τοιαῦτα ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ὡδήγουν εἰς τὴν ἀρετὴν ἢ ὅχι μόνον αὐτοῦς, οἱ ὁποῖοι ἔφερον τὴν ὀνομασίαν, ἀλλὰ καὶ γενικῶς δλαὺς τοὺς ἄλλους καὶ ἐγένοντο μάθημα φιλοσοφίας εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Τοῦτο θὰ ἀντιληφθῶμεν σαθμηδὸν μετ' τὴν πρόσδον τῆς ὁμιλίας.

Ἄς μὴ δώσωμεν λοιπὸν οὐτὲ ἡμεῖς τυχαῖα ὀνόματα εἰς τὰ τέκνα, μήτε τὰ ὀνόματα τῶν πάππων καὶ προπάππων, μήτε νὰ χαρίζωμεν εἰς αὐτὰ ὀνομασίας ἀνθρώπων εὐγενούς καταγωγῆς, ἀλλὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι διέτρεψαν κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἔδειξαν μεγάλην παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καλύτερον εἶναι νὰ μὴ ἐνθαρρύνωνται μόνον μετ' ὀνομασίας αὐτῶν οὐτὲ οἱ γονεῖς οὐτὲ τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν τὰ ὀνόματα. Ἐ Καμμίαν ὠφέλειαν δὲν παρέχει τὸ ὄνομα, ὅταν στερῆται ἀρετῆς. Πρέπει νὰ στηρίξη κανεὶς τὰς ἐπιτίδας τῆς σωτηρίας εἰς

1. Γεν. 4, 26.

τὴν πραγμάτων τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ μὴ καυχᾶται διὰ τὸ ὄνομα, οὐτὲ διὰ τὴν συγγένειαν μετ' ἁγίου ἀνδρός, οὐτὲ διὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον διὰ τὴν παρρησίαν τῶν ἔργων τῶν χειρῶν του. Καὶ καλύτερον εἶναι, νὰ μὴ καυχᾶται κανεὶς οὐτὲ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων του ἔργων τῶναντίον τότε περισσότερο πρέπει νὰ ταπεινῶνεται καὶ νὰ ἐπιδεικνύη μετριοφροσύνην, ὅταν ἴσχυται νὰ συγκεντρώσῃ μεγάλον πλοῦτον ἀρετῆς.¹⁸⁶ Α

Κατὰ τὸν τρόπον λοιπὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ φυλάξωμεν μετ' ἀσφάλειαν τὸν συγκεντρωθέντα πλοῦτον καὶ θὰ ἀποσπάσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς «ὅταν ἐκπληρώσῃτε τὰ πάντα, λέγετε, ὅτι εἰμεθα ἀρχιστοὶ δοῦλοι»¹⁸⁷ εἰς κάθε περιστάσει περικώριζε τὴν ἐπαροῖν αὐτῶν καὶ τοὺς ἐπέθετο νὰ εἶναι μετριοφρονεῖς καὶ νὰ μὴ καυχῶνται διὰ καταρθώματα, ἀλλὰ νὰ γνωρίζουν, ὅτι ἡ κατ' ἐξοχὴν μεγίστη ἀρετὴ εἶναι νὰ θεωρῆ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του μέτριον καὶ ταπεινόν, καίτοι εὐρίσκειται ἐν μέσῳ κατορθωμάτων.

4. Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ὁμιλίας καὶ ὡς ἴδωμεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐν συνεχείᾳ ἐγεννήθησαν. Ἐ Φυσικὸν εἶναι, καθὼς προχωροῦμεν σαθμηδόν, νὰ εὐρίσκωμεν μεγαλύτερον θησαυρὸν καὶ πλοῦτον πάλιν καὶ ἀπερίγραπτον. Καὶ ἔζησε, λέγει, ὁ Ἐνώχ, αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Σὴθ, ἑκατὸν ἐνενηκόντα ἔτη καὶ ἐγέννησεν τὸν Καϊνόν. Ὁ Καϊνὸν ἐγέννησε τὸν Μαλελεήλ καὶ ὁ Μαλελεήλ ἐγέννησε τὸν Ἰαρεδ καὶ ὁ Ἰαρεδ ἐγέννησε τὸν Ἐνώχ. Ἐζήσεν ὁ Ἐνώχ ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε ἔτη καὶ ἐγέννησε τὸν Μαθουσαλά. Καὶ ἠεχαρίστησε,¹⁸⁸ λέγει, τὸν Θεὸν ὁ Ἐνώχ καὶ ἔζησεν ὁ Ἐνώχ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Μαθουσαλά ἄλλα διακόσια ἔτη. Καὶ ἀπέκτησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ ἔζησε συνολικῶς ὁ Ἐνώχ τριακόσια ἐξήκοντα πέντε ἔτη. Ἐζήσεν ὁ Ἐνώχ συμφωνῶν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ κατόπιν δὲν ἀνευρίσκειτο, διότι τὸν εἶχε παραλάβει ὁ Θεός.

Δὲν ἔλεγον ὀρθῶς, ὅτι, καθὼς προχωροῦμεν, θὰ εὐρωμεν πάλιν καὶ ἀπερίγραπτον πνευματικὸν πλοῦτον εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα. Πρόσεχε, ἀγαπητέ μου, σὲ παρακαλῶ, εὐχῶ καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς Θείας Γραφῆς.

186. Λευκ. 17, 10.

187. Ἐπὶ τοῦτου κατὰ τὴν γραφὴν «ὅτι ἦν εὐφρόστος τῶ Θεοῦ. ἄλλοι δὲ, ὅτι μετενοίας εὐφρόστος τῶ Θεοῦ» (Προκόπιος).

*Ἐζησε, λέγει, ὁ Ἐνώχ ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε ἔτη καὶ ἐγέννησε τὸν Μαθουάλα καὶ ἔζησε, λέγει, ὁ Ἐνώχ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μετὰ ὅπῃ τὴν γέννησιν τοῦ Μαθουάλα. Ἄς ἀκούουν καὶ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες καὶ ἄς μανθάνουν τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ νὰ μὴ πιστεύουν, ὅτι ὁ γάμος ἐμποδίζει νὰ ζοῦν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Δι' αὐτὸ καὶ διὰ πρώτην καὶ δευτέραν φοράν τονίζει ἡ Ἁγία Γραφή καὶ λέγει, ὅτι ἐγέννησε τὸν Μαθουάλα καὶ τότε ἤρρεσεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ἐπανάλαβε λέγουσα «καὶ ἤρρεσεν εἰς τὸν Θεόν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Μαθουάλα», διὰ νὰ μὴ νομισθῇ κανεὶς, ὅτι ἐμποδίζεται, ὡς πρὸς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς.

Διότι, εἰς ἀμείβη σωφρωνες, οὔτε ὁ γάμος οὔτε ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων οὔτε τίποτε ἄλλο ἡμπορεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ ζώμεν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Νὰ καὶ αὐτός, ὁ Ἐνώχ, ὁ ὁποῖος εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ μᾶς, χωρὶς τὴν ἰσχύον παραδοθέντος νόμου, χωρὶς τὴν δι.σκαλίαν τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ χωρὶς νὰ διδασχῆ τὴν φιλοσοφίαν ἄλλου φιλοσόφου. Ἐ ἀπὸ προσωπικήν διάθεσιν τόσον πολὺ ἤρρεσεν εἰς τὸν Θεόν, ὥστε ζῆ μέχρι σήμερον καὶ ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἐγνώρισεν τὸν θάνατον.* Ἄν ὁ γάμος, ἀγαπητοί μου, καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, δὲν θὰ εἰσῆγαγε τὸν γάμον εἰς τὴν ζωὴν μᾶς ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, διὰ νὰ μὴ μᾶς θλάσῃ εἰς τὰ σπουδαιότερα καὶ πολὺ ἀναγκαιότερα σημεῖα τῆς πνευματικῆς μᾶς ζωῆς. Ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ σκεπτώμεθα συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν βέλωμεν νὰ εἰμεθα σώφρωνες 187 Α ἄλλ' ἐνσταλάζει μέσα μᾶς μεγάλην κατηρέμωσιν, ἡ ὁποία καταστέλλει τὴν ἐνστικτώδη φύσιν καὶ δὲν ἀφήνει τὸ σκάφος νὰ παραδέρνη εἰς τὸ πέλαγος καὶ διαρκῶς τὸ κατευθύνει νὰ προσορμίζεται εἰς τὸν λιμένα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐχάρισεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τὴν παρηγορίαν ἐκ τῆς γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων: Ὅτι εἶναι

Β. Ὁ Ἐνώχ καὶ ὁ προφήτης Ἠλίας πρόκειται νὰ ἔλθουν εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἵνα πολεμήσουν τὸν Ἄντικριστον. Ὁ ἀρχαγγελοῦς μιχαὴλ λέγει εἰς τὴν ἐπίστασιν τῆς Ὁσῆ. Πιστεῖς, κεφ. 6: «Ἀποσταλήσεται θεὸς Ἐνώχ καὶ Ἠλίας ὁ θεοβίβλος καὶ ἀποστρέψουσι τὰς καρδίας τῶν πατέρων ἐπὶ τέκνα, τὸν δὲν τὴν ἐπιστολήν τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν...». Κατὰ τὴν ἐπιστολήν τοῦ Ἰωάννου στίχ. 14 ὁ Ἐνώχ ὁπῆρε προφήτης, διὰ τὸ μεταθέσει αὐτὸν ὁ Θεός: «...ἵνα τῇ ἀναρρήσει τῇ τούτου μνησθῇ τὴν ἐοικμένην ἀνάστασιν» (θεοβιβλός).

ἀληθῆ αὐτὰ τὰ ὁποῖα σὰς λέγω, μαρτυρεῖ ὁ δικαῖος αὐτὸς προφήτης. Μετὰ τὴν γέννησιν, λέγει, τοῦ Μαθουάλα ἔζησεν ὁ Ἐνώχ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἤσκησε τὴν ἀρετὴν ἐπ' ὀλίγου μόνον χρόνον, ἀλλὰ συνεχῶς, λέγει, ἐπὶ διακόσια ἔτη.

Ἐπειδὴ μετὰ τὴν παρακοήν τοῦ Πρωτοπλάστου εὐρέθη ἄνθρωπος νὰ ἀνεβῆ εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ ἀνακαλῆ τὴν προπατορικὴν ἀμαρτίαν διὰ τῆς ἐναρέτου ζωῆς του. Β πρὸσεχε τὴν ἀπειρον ἀγάπην τοῦ φιλοθρώπου Θεοῦ. Ὅταν εἶρε κάποιον, ὁ ὁποῖος ἡμπούρεε νὰ ἀνακαλέσῃ τὸ ἀμάρτημα τοῦ Ἀδάμ, ἀποδεικνύων μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, ὅτι δὲν ἐπιθυμῆι νὰ εἰσαγάγῃ τὸν θάνατον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τὴν παρακοήν τῆς ἐντολῆς, κατεβίκασε μὲν τὸν Ἀδάμ, ἐκείνον ὅμως, ὁ ὁποῖος ἐτήρησε τὴν ἐντολήν, μεταφέρει εἰς τοὺς ἀφάνους ζῶντα. Καὶ ἔζησε συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, λέγει, ὁ Ἐνώχ καὶ δὲν ἀνευρίσκετο κατόπιν, διότι ὁ Θεὸς παρέλαβε αὐτὸν μαζί του. Ἀντιλαμβάνεσθαι τὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου; Μετέφερον αὐτὸν ζῶντα, δὲν ἐχάρισεν θάνατον, διὰ νὰ μὴ ἐκλείψῃ ὁ φόβος τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ ἀφῆσεν αὐτὸν νὰ ἀμείψῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἐξ αἰτίας πάλιν αὐτοῦ κατὰ τρόπον ἡμυδρὸν καὶ ἀδηλον ἐπιθυμῆι, νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Δὲν κάμνει ὁ μᾶς τοῦτο φανερόν, διὰ νὰ ὑπάρχῃ ὁ φόβος πρὸς συνεισμόν. Διὰ τοῦτο ἔλαβε μαζί του τὸν Ἐνώχ, ὁ ὁποῖος ἔζησε συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά Του.

Ἐὰν κανεὶς λοιπὸν ἔχη ἀμαρτίαν καὶ θέλει νὰ ἐρωτῆ, ποῦ μετέφερον αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ ἂν μέχρι τώρα ἐξοκολουθῆ νὰ ζῆ, ἄς πληροφορηθῆ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθῆ κατὰ γράμμα τὰς ἀνθρώπιναις σκέψεις καὶ δι' αὐτῶν νὰ προσπαθῆ νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ ἔχη ἐμπιστοσύνην εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγονται. Ὁ Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτῃ κάτι, δὲν πρέπει, νὰ ἀντιλέγῃ κανεὶς εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λέγονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν φαίνωνται, πρέπει νὰ θεωροῦνται περισσότερον ἀξιοπίστοι, ἀπὸ ὅσα βλέπομεν μὲ τὰ ἴδια μᾶς τὰ μάτια.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶπεν, ὅτι μετέφερον αὐτὸν καὶ τὸν μετέφερε ζῶντα καὶ δὲν ἔλαβε γνώσιν τοῦ θανάτου, ἀλλὰ μὲ τὴν προσωπικήν του ἀρετὴν ἀνεδείχθη ἀνώτερος τῆς ἀποφάσεως, ἡ ὁποῖα ἐλήφθη εἰς ἔαρος τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ποῦ ὅμως μετέφερον αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ πῶς περ-

νῆ τῶρα, τοῦτο δὲν προσέθεσεν.

5. Εἶδες καλωσύνη Κυρίου; Ὅταν εὕρην ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἐναρέτως, ἔ δὲν ἐστέρησεν αὐτὸν τῆς ἀξίας, τὴν ὅποιαν ἐχάρισεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους πρὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς καὶ μᾶς διδάσκει, ὅτι καὶ ἐκεῖνος θὰ εἴχε τὰς αὐτὰς τιμὰς ἢ καὶ μεγαλύτερας ἀκόμη, ὅν δὲν ἐπρότιμα τὴν ἀπάτην περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐντολήν, ἢ ὅποια τοῦ ἐδόθη. Καὶ ἔζησε, λέγει, ὁ Μαθουσίλα ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἐπτὰ ἔτη καὶ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ. Καὶ ἔζησεν ὁ Λάμεχ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτη καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Νῶε, λέγων ὅτι αὐτὸς λοιπὸν θὰ μᾶς ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τῆν ἐργασίαν καὶ τὸν κόπον τῶν χειρῶν μας,⁹ Ἄ πού κατεβάλλομεν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, τὴν ὅποιαν κατηράσθη ὁ Κύριος.

Πρόσεχε πάλιν τὸ μέγεθος τῶν μυστηρίων καὶ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς προφητείας καὶ τὴν ἀνέκφραστον καλωσύνην τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ διὰ τῆς ὀνομασίας τοῦ τέκνου, τὸ ὅποιον τώρα ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Λάμεχ. Ἐπειδὴ, λόγῳ τῆς προγνωστικῆς του δυνάμεως, προέβλεπε τὰ μέλλοντα, ἀντελήφθη νὰ αὐξάνεται ἢ κακία τῶν ἀνθρώπων καὶ πράττει μὲ τὴν προσωπιμίαν τοῦ τέκνου τὰς συμφοράς, αἱ ὅποια θι πλήξουσιν ὅλον γενικῶς τὸ ἀνθρώπινον γένος, διὰ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ συνετιζόμενοι ἀπὸ τὸν φόβον νὰ προτιμήσουν τὴν ἀρετὴν. Πρόσεχε ἐπὶ πλέον τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ. Β. Πρὸ πόσου χρόνου κάμνει τὴν προειδοποίησιν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν ἰδικὴν του φιλανθρωπίαν καὶ νὰ στερήσῃ τοῦ δικαιώματος κάθε ἀπολογίας, ἐκείνους, οἱ ὅποιοι πρόκειται, νὰ τιμωρηθοῦν. Ἄλλα ἴσως θὰ εἶπῃ κανεὶς, ἀπὸ τοῦ ὁ Λάμεχ ἀπέκτησε τὸσον μεγάλην προφητικὴν ἰκανότητα; Μήπως ἀναφέρει ἢ Γραφή, ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἐναρέτος καὶ ἀξιοθαύμαστος; Μὴ ἀπορρῆς, ἀγαπητέ μου. Ὁ Κύριος ἐπειδὴ εἶναι σοφὸς καὶ παντοδύναμος ἐπιτρέπει πολλὰς φορές νὰ πράττανται μεγάλα καὶ θαυμαστά πράγματα διὰ μέσου ἀναξίων ἀνθρώπων. Δὲν συμβαίνει τοῦτο μόνον εἰς τὴν Παλαιάν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. C. Ἄκουσε λοιπὸν τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος λέγει περὶ τοῦ Καϊάφα, τοῦ Ἀρχιερέως τῶν Ἰουδαίων. «Καὶ εἶπε τοῦτο, δηλαδὴ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ὅχι ἀπὸ τὸν δαυτὸν του, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἦτο ἀρχιερεὺς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἐπροφήτευσεν, ὅτι ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ ὁ Ἰησοῦς, ὅχι μόνον ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ συναθροίσῃ εἰς μίαν πόλιν

μὴν ὅλους τοὺς διασκορπισμένους εἰς τὴν οἰκουμένην ἐθνικούς.»⁹

Θὰ συναντήσῃς κάτι παρόμοιον πάλιν εἰς τὸν Βαβυλάμ. Ὅταν ἐκλήθη, διὰ νὰ καταρωθῇ τὸν λαόν, ὅχι μόνον δὲν κατηράσθη, ἀλλὰ προεἶπε πράγματα θαυμαστά ὅχι μόνον περὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Σατῆρος. D. Μὴ παραξενεύεσαι λοιπὸν, πού καὶ τώρα ὁ Λάμεχ δίδει εἰς τὸ τέκνον του αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν, ἀλλὰ ἀπόδωκε αὐτὰ εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ρυθμίζει τὰ πάντα διὰ τῆς ἀπειροῦ αὐτοῦ σοφίας. Καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Νῶε. Τὸ ὄνομα τοῦ σημαίνει ἀνάπαυσις. Ἀνάπαυσις ὀνομάζει τὴν γενικὴν ἐκείνην καταστροφὴν, ἢ ὅποια πρόκειται νὰ συμβῇ ἔπειτα ἀπὸ τὸσον μεγάλον ἀριθμὸν ἔτων. Ἐστὶ ἀκριδῶς λέγει καὶ ὁ Ἰωβ. «Ὁ θάνατος εἶναι ἀνάπαυσις τοῦ ἀνθρώπου».¹⁰ Ἐπειδὴ ἡ κακία ἔχει πολὺν καὶ μεγάλον μόχθον, ὀνομάζει ἀνάπαυσιν τὴν ἀπομακρύνσιν ἀπὸ αὐτὴν καὶ τὴν φθοράν, τὴν ὅποιαν ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς δοκιμασίας τῆς κακίας. Καὶ ὠνόμασε, λέγει, αὐτὸν Νῶε. E. Ἐπειτα μᾶς ἐρμηνεύει τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος καὶ λέγει, αὐτὸς θὰ μὲ ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τὰς ἐργασίας μου ἀπὸ τὴν κακίαν, λέγει, θὰ μὲ ἀπομακρύνῃ καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν χειρῶν μας. Καὶ πάλιν τὸ ἴδιον, λέγει, ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ.

Δὲν λέγει τοῦτο θεοβαίως, διότι ἐκοπίαζον τὰ χεῖρια, ἀλλὰ διότι οἱ ἄνθρωποι ἠσθάνοντο μεγαλύτεραν λύπην ἀπὸ τὸν μόχθον αὐτὸν καὶ τὴν πονηρὰν πράξιν καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὴν γῆν, τὴν ὅποιαν κατηράσθη ὁ Θεός. Θὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ, λέγει, ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ, τὰ ὅποια μᾶς περιβάλλουσιν καὶ ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὴν ταλαιπωρίαν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς,¹⁰ Ἄ ἢ ὅποια ἐδέχθη τὴν κατάραν λόγῳ τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων. Σκέψου λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, πῶς τὸ μικρὸ αὐτὸ παιδί, ὅπως σιγὰ σιγὰ ἐμεγάλωνε, ἀπετέλει δι' ὅλους, δοοὶ τὸ ἐβλεπαι, εὐκαίριον διδασκαλίας. Μόλις κανεὶς ἐπληροφωρεῖτο τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ, εὐθὺς ἢ ἐξήγησις τῆς ὀνομασίας ἐδίδασκεν, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ μέλλον συμφορά.

Ἐὰν μὲν κάποιος ἔλεγεν, ὅτι θὰ γίνῃ αὐτό, ἐπειδὴ ἀπλῶς ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ληρομνηθῇ ἢ ρορροῖσι καὶ δὲν θὰ ἐγνωρίζου δ-

9. Ἰωβ. 11, 51

10. Ἰωβ 8, 28.

λοι την ανυπόφορον τιμωρίαν. Τώρα δε αὐτός (ὁ Νῶε) κινούμενος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔδωκεν εἰς κάθε κατάλληλον ἢ ἀκατάλληλον στιγμὴν ὑπενούμιζεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ. Β Καὶ διὰ τὴν πληροφορηθῶμεν, πόσον ἀκριβῶς χρόνον ὁ υἱὸς τοῦ Λάμεχ συνεδούλευε διαρκῶς μετὰ τὴν προσηγορίαν τοῦ ὅλου τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ἀποφύγουν τὴν κακίαν καὶ νὰ προτιμῶσιν τὴν ἀρετὴν, διὰ τὴν ἀντιπαρέλθουν ἔτι τὴν τὸσον μεγάλην ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ, λέγει: καὶ ἦτο ὁ Νῶε πεντακοσίων ἐτῶν καὶ ἐγέννησεν ὁ Νῶε τρεῖς υἱούς.

Βλέπε πάλιν ἐδῶ ἄλλον δίκαιον ἄνθρωπον μετὰ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, ὁ ὁποῖος ἔζησε μετὰ μεγάλην ἀρετὴν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπροτίμησε τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ἠμποδίσθη καθόλου πρὸς τοῦτο οὔτε ἀπὸ τῶν γάμων οὔτε ἀπὸ τῆν ἀνατροφῆν τῶν τέκνων. Τέλος ἐκπλήσεται κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀνεκφραστον μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἀχαριστίαν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. C Ναι ἐπὶ πεντακόσια ὀλόκληρα ἔτη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος διαρκῶς ἔλεγε καὶ διεκλήρυνε μετὰ τὴν προσωπιάν του, ὅτι τὸ μέλλον θὰ εἶναι συνταρακτικὸν δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην λόγῳ τῆς ἐξαπάτησεως τῆς κακίας. Παρὰ ταῦτα ὁμοῦ δὲν ἠθέλησεν νὰ ἀπομακρυνθῶν τῆς κακίας.

Ὁ μεγαλόψυχος Θεὸς ὁμοῦ οὔτε ἔπειτα ἀπὸ τὴν τὸσον ρητὴν προφητείαν οὔτε ἔπειτα ἀπὸ ἀριθμὸν τῶσων ἐτῶν ἐπιβάλλει τὴν ποινήν, ἀλλὰ πάλιν ἀδξάνει τὴν μακροθυμίαν του καὶ προσθέτει εἰς τὴν ἀνεξικακίαν καὶ ἄλλον μεγάλον ἀριθμὸν ἐτῶν. D Διότι δὲν ἐδημιούργησε νὰ ἀνθρώπινον γένος, διὰ τὴν ἐπιβόλην ποινῆς, ἀλλὰ ἔδωκε ἀντιθέτως διὰ τὴν χάρισιν τὴν ἀπόλαυσιν ἀπειρῶν ἀγαθῶν. Δι' αὐτὸ βλέπετε τὸν Θεὸν παντοῦ νὰ ἀποφασίζῃ καὶ νὰ ἀναβάλλῃ τὰς τιμωρίας.

Ἀλλὰ διὰ τὴν μὴ καταπονήσωμεν τὴν μνῆμιν σας μετὰ πολλοὺς λόγους, διακόπταμεν ἐδῶ τὴν ὁμιλίαν καὶ θὰ ἀκούσωμεν τὰ ὑπόλοιπα τὴν ἐπομένην. Ὁ. Ἄς μὴ ἀκούωμεν ἀπλῶς αὐτὰ, ἀγαπητοὶ μου, ἀλλὰ ἄς ἐπιδιώκωμεν νὰ καλλιεργῶμεν τὴν ἀρετὴν καὶ πολὺ νὰ ἐνδιαφερώμεθα πῶς θὰ ζήσωμεν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. E Καὶ ἄς μὴ προβάλλωμεν τίποτε ἄλλο οὔτε τὴν προστασίαν τῆς οἰκίας οὔτε τὴν φροντίδα τῆς συζύγου οὔτε τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν καὶ νομίζωμεν, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἐπαρκῆ πρὸς ἀπολογίαμ μας διὰ

τὴν ράθυμον καὶ ὀμιελὴ ζωὴν μας· οὔτε ἀκόμη νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ ψυχρὰ ἐκείνα καὶ ἀνώφελα λόγια, ὅτι εἶμαι κοσμικός, ὅτι ἔχω σύζυγον καὶ ὅτι φροντίζω διὰ τὰ τέκνα μου. Αὐτὰ σιωπῶμεν νὰ λέγουν οἱ περισσώτεροι, ὅταν τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ ἀποδοῦσθαι εἰς τοὺς μάχους τῆς ἀρετῆς. ἢ νὰ ἐνδιαφεροῦν περισσότερο διὰ τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν. Ἄν εἶναι ἰδικόν μου ἔργον αὐτό, λέγει. Μήπως ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν κόσμον; Μήπως εἶμαι μοναχός; Τί λέγεις, ἀνθρώπε μου; Μόνον οἱ μοναχοὶ ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶναι εὐάρεστοι πρὸς τὸν Θεόν; 190 A Ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ νὰ σωθῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γωαρῶσιν τὴν ἀλήθειαν 11 καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διαφορῇ διὰ τὴν ἀρετὴν κανεὶς. Ἄκουε λοιπὸν Αὐτόν, νὰ ὁμιλῇ διὰ τοῦ Προφήτου: δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅσον ἐπιθυμῶ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν καὶ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ζῇ. 12

Μήπως κατὰ τί, εἰπέ μου, ἐδημιούργησεν ἐμπόδιον εἰς αὐτόν τὸν δίκαιον ἄνθρωπον ἢ σχέσις του πρὸς τὴν σύζυγον ἢ ἢ φροντίς τῶν παιδιῶν; Μὴ λοιπὸν, ὅς παρακαλῶ, μήτε ἡμεῖς νὰ ἀπατώμεθα, ἀλλὰ, ὅσον ἀπασχολοῦμεθα μετὰ τὰς φροντίδας αὐτάς, τὸσον περισσότερο νὰ λαμβάνωμεν τὰ φάρμακα, τὰ ὅποια προέρχονται ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς Θείας Γραφῆς. Μήπως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως μετὰ ἡμᾶς καὶ δὲν ἔχουν τὸσας πολλὰς εὐκαιρίας, αἱ ὁποῖαι ὄθεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς; B Ποίας συγγνώμης θὰ εἴμεθα ἄξιοι, ἐάν δὲν φθάσωμεν τὸ μέτρον τῆς ἀρετῆς τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ ἀκούομεν τὸσας πολλὰ μαθήματα καὶ τυγχάνομεν τὸσον δωρεῶν καὶ ἔχομεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ λαμβάνομεν τέλος τὴν ὁπόσχεσιν τῶν ἀνεκφραστον ἐκείνων ἀγαθῶν; Ἐάν ἠθέλωμεν νὰ εἴμεθα αὐφρονες, θὰ ἦσαν ἱκανὰ, ὅσα σήμερον ἐλάχθησαν, νὰ κεντρίσωμεν τὸν πόσον τῆς ἀρετῆς καὶ ποτὲ νὰ μὴ πιστεύωμεν ὅτι ὑπάρχει ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον αὐτῆς.

Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν πρὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ἔφθασαν εἰς αὐτὸ τὸ ὄψος τῆς ἀρετῆς, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν ἐμφυτον διδασκαλίαν, C τί ἠμποροῦμεν ἡμεῖς νὰ εἴπωμεν, οἱ ὁποῖοι, ἔπειτα ἀπὸ τὸσων βοήθειαν, ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἀπειρα

11. Α' Τμ. 2, 4.

12. Ἰεζ. 18, 23.

βαύματα εύρισκόµεθα μακράν τῆς ἀρετῆς; Δι' αὐτό παρακαλῶ, νά µη διεργώµεθα ἐπιφανειακῶς τὰ κέµενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀλλά µε προσοχήν νά µελετῶµεν τὰ ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρχοντα, διὰ νά ἠµποροῦµεν κάποτε, ἀφοῦ ἀντλήσωµεν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν νά οικειωθῶµεν τὴν κατὰ Θεοῦ ἀρετὴν.

Διότι, ἐάν ἐγὼ εἶχον τὴν πρόθεσιν καθηµερινῶς, νά ἐπαναλαµβάνω ὡσάν ὄσµα ἐνώπιόν σου τὴν πνευματικὴν αὐτὴν διδασκαλίαν, ἐνῶ σεῖς παραµένετε εἰς τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν, ποῖαν ὠφέλειαν θά ἔχετε ἀπὸ τὴν συνεχῆ διδασκαλίαν; ἢ ποῖαν ἱκανοποίησιν θά ἔχω ἐγώ, ὅταν βλέπω, νά πηγαίη χαµένος τόσος κόπος µου Ἰ καὶ ἀπὸ τὴν προστάθειάν µου νά µη σηµειώνεται οὐδεµία πρόοδος;

Εἰπέ µου, δὲν ἀποτελοῦµεθα ἀπὸ δύο συστατικὰ στοιχεῖα, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶµα;¹³ Διὰ ποῖαν λοιπὸν αἰτίαν ἡµεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἐκδηλώνοµεν τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὰ δύο; Τὸ σῶµα σπεύδοµεν νά ὑπηρετήσωµεν µε κάθε τρόπον µε τὸ νά δίδωµεν δηλαδὴ εἰς τοὺς ἰατροὺς χρήµατα, οἱ ἴδιοι νά τὸ φροντίζωµεν ἰδιαίτερως, νά τὸ ἐνδύωµεν µε πολυτελεῖ ἐνδύµατα καὶ νά παρέχωµεν τροφὴν περισσοτέραν τῆς κοινικῆς. Ἐπιθυμοῦµεν ἀκόµη, νά εὕρισκεται εἰς διαρκῆ ἄνεσιν καὶ νά µη ἐνοχλῆται ἀπὸ κανὲν ἀπολύτως νόσηµα. Ἐ Ἀλλά καὶ ἂν συµβῆ τυχαίως κάτι νά τὸ ἐνοχλῆ, τότε χρησιµοποισοῦµεν κάθε µέσον, διὰ νά θεραπεύωµεν αὐτό, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ λύπην. Καὶ αὐτὰ µὲν λέγω περὶ τοῦ σώµατος, τὸ ὁποῖον εἶναι κατώτερον κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Κατὰ τί εἶναι ἴσα, εἰπέ µου, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶµα; Ἄν ἐπιθυµῆς νά ἴδῃς τὴν διαφορὰν, σκέψου, πῶς τὸ σῶµα καταπτὰ ἐντελεῶς ἀνάξισιν λόγου, ὅταν ἀναχωρήσῃ ἡ ψυχὴ.

Σὺ λοιπὸν, ὁ ὁποῖος τόσον παλὺ φροντίζεις περὶ τοῦ σώµατος, διὰ ποῖαν αἰτίαν καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἐπιθυµεῖς, νά ἀδιαφορῆς τόσον πολὺ περὶ τῆς ψυχῆς, ὥστε οὐτε κατάλληλον τροφὴν νά τῆς προσφέρῃς, δηλαδὴ τὴν ἐκ τῶν Θεῶν Γραφῶν νοουθεσίαν, οὔτε νά τοποθετῆς τὰ κατάλληλα φάρµακα εἰς τὰ τραύµατα καὶ τὰς πληγὰς τῆς,¹⁴ Ἄ οἱ ὅποιοι καταλύουν τὴν δυνάµιν τῆς καὶ περιορίζουν τὴν παρησίαν τῆς; Ἄπεναντίας ἀνέχεσαι νά περι-

13. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σαφῶς διδάσκουν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἐκ σώµατος καὶ ψυχῆς. Τὸ σῶµα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἐλευθερὸν ὡς ἡ ψυχὴ. Ἐν τούτοις ἡ ἐλευθερὰ ψυχὴ περιλείπεται εἰς τὸ µὴ ἐλευθερὸν σῶµα.

φρονῆται αὐτὴ καὶ νά λειώνη ἀπὸ τὴν πείναν καὶ καταστρέφεται ἀπὸ τὰς πληγὰς καὶ νά ρίπτεται εἰς τὰς πονηρὰς καὶ ἀπρεπεῖς σκέψεις, ὡσάν εἰς τοὺς σκύλους, ὥστε νά τὴν κατασπαράξουν καὶ νά καταλύσουν ὅλην τὴν τὴν δυνάµιν; Διὰ τὴν δὲν φροντίζοµεν, ὅπως διὰ τὸ ὄρατόν σῶµα, ἔτσι καὶ διὰ τὴν ἀσώµατον καὶ ἀθέατον ψυχὴν, ὁπότε καὶ ἡ μέριμνα περὶ αὐτῆς δὲν εἶναι µόνον εὐκόλος καὶ ἐλαφρὰ, ἀλλὰ καὶ ἀδάπανος καὶ µὴ ἀπαιτοῦσα ἰδιαίτερον κόπον;

Ἐ Ἐδῶ εἰς τὴν μέριμναν τοῦ σώµατος καὶ τῶν ἀσθενειῶν αὐτοῦ εἶναι ἀνάγκη νά βασανῶνται καὶ πολλὰ χρήµατα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα µὲν διατίθενται εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ ἄλλα διὰ τὰς λοιπὰς γενικῶς ἀνάγκας, δηλαδὴ διὰ τὴν τροφὴν καὶ ἐνδύµασιν καὶ δὲν προσέθεσα ἀκόµη, ὅτι οἱ περισσότεροὶ πέραν τῶν ἀναγκῶν κάνουν µεγάλην σπατάλην. Σχετικῶς µε τὴν ψυχὴν τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν χρειάζεται, ἀλλὰ, ἐάν ἐπιθυµῆς, ὅπως ἀκριβῶς καθηµερινῶς χορηγῆς εἰς τὸ σῶµα τροφὴν καὶ ἐξοδεύεις χρήµατα, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ µὴ ἀνέχεται νά καταστρέφεται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ δώσε εἰς αὐτὴν τὴν κατάλληλον τροφὴν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκωσιν τῶν Γραφῶν, καὶ τὴν παροῖσιν τῆς πνευματικῆς νοουθεσίας. Ἐ «Ὁ ἄνθρωπος δὲν θά ζήσῃ, λέγει, µόνον µε ἄρτον, ἀλλὰ καὶ µε κάθε λόγον, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὸ στόµα τοῦ Θεοῦ».¹⁵ Ἀρίστα διαθέσεις θά ἔχῃς σχετικῶς µε αὐτὰ καὶ ὅπως πρέπει θά σκέπτεσαι, δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀγαπῶµεν περισσοτέρον.

Ὅπως λοιπὸν εἰς τὸ σῶµα παρέχεις ποικίλα ἐνδύµατα καὶ προσαρµόξεις πρὸς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ καιροῦ καὶ τὴν ποικίλιαν τῆς ἀμφίσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ µέτρον µὴ ἀνέχεσαι τὴν ψυχὴν νά περιέρχεται γυµνὴ ἀγαθῶν πράξεων, ἀλλὰ νά ἐνδύῃς καὶ αὐτὴν µε τὰ πρέποντα ἐνδύµατα. Γρήγορα θά ἀποκτήσῃς καὶ πάλιν αὐτὴν καὶ θά τὴν ἀποκαταστήσῃς εἰς τὴν φυσικὴν ὑγείαν. Καὶ ποῖα ἠµπορεῖ νά εἶναι τὰ ἐνδύµατά τῆς; Ἰ Ἐλεηµοσύνη καὶ ἡ ἀφθονος παροχὴ ἀγαθῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς.¹⁶ Τοῦτο εἶναι ἡ µεγίστη ἀµφεία τῆς ψυχῆς, τοῦτο εἶναι τὸ λαμπρόν ἐν-

14. Ματθ. 4, 4.

15. «Ἐκ τοῦ ἄρτου σου ζῆσιν καὶ ἐκ τῶν ἡµερῶν σου τοῖς γυµνοῖς πᾶν, ἢ ἐάν περισσεύῃ σοι, ποιεῖ ἐλεηµοσύνην, καὶ µὴ φθονεσθῆναι σου ὁ ἄρθελός ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεηµοσύνην» ἔχον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τὸν τέρπον τῶν δικαίων... (Τουβίτ. 4, 16-17).

δυσία της. Και ἂν ἐπιθυμῆς, νὰ μὴ παρέχῃς μόνον ἐνδύματα, ἀλλὰ νὰ ἐξωραΐζῃς αὐτὴν ὁμοίως μὲ τὸ σῶμα, πρόσθεσε καὶ τὴν βοήθειαν τῆς προσευχῆς καὶ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ νὰ μὴ παύσῃς μὲ τὴν συνεχῆ ροὴν τῶν δακρύων σου νὰ καθαρῶν τὸ πρόσωπόν της. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς μὲ κάθε ἐπιμέλειαν καθαρῶν τὴν ἡμερινῶς τὸ πρόσωπόν σου, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ πουθεὶ νὰ ἀκαθαρσία, ποῦ σὲ ἀσχημίζει, ἔτσι ἀκριδῶς νὰ ἐνδιαφέροσαι καὶ διὰ τὴν ψυχὴν καὶ κάθε ἡμέραν καθάριζε αὐτὴν χύνων θερμὰ δάκρυα. Ἐ Διότι ἡ ψυχὴ μὲ αὐτὸ τὸ νερὸ ἀποπλένει τὸν ρύπον καὶ γίνεται ὠραιότερα.

Αἱ περισσότεραι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι λόγῳ πολλῆς ἀπερισκεψίας περιφρονοῦν τὸ ὑποστατικὸν παράγγελμα, τὸ ὁποῖον προτρέπει «ὄχι μὲ ἐξεζητημένα πλεξίματα τῶν μαλλίων ἢ μὲ χρυσὰ κοσμήματα ἢ μὲ μαργαριτάρια ἢ μὲ πολυτελῆ ἐνδύματα νὰ στολίζωσι τοὺς ἑαυτοὺς των»,¹⁸ προβαίνουν εἰς αὐτὸ μὲ μεγάλην σπατάλην. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἀνόητοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι κατατάσσονται μεταξὺ τῶν ἀπερικέπτων γυναικῶν.¹⁹ Α καὶ φοροῦν δακτυλίδια καὶ καμαρώνουν διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τῶν παλυτῆμων λίθων, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ἐντρέπωνται καὶ νὰ καλύπτουν τὸ πρόσωπόν των.

Καὶ αὐτοὶ λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι, ἐὰν ἀκούουν τοὺς λόγους μου, τὰ χρυσὰ αὐτὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα προξενοῦν μεγάλην θλάβην καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἄς μεταφέρουν καλύτερον εἰς τὸν κόσμον τῆς ψυχῆς καὶ ἄς καλλωπίσωσι ἐκεῖνην μὲ αὐτὰ.

Τὰ κοσμήματα αὐτὰ, καθὼς κάμνουν τὸ σῶμα ἀσχημον καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ὠραῖον, ὅταν τὸ περιβάλλουν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅταν περιβάλλουν τὴν ψυχὴν καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀσχημος, καθιστοῦν αὐτὴν ὠραιοτάτην. Καὶ πῶς, λέγει κάποιος, δύνανται τὰ χρυσὰ κοσμήματα, νὰ περιβάλλουν τὴν ψυχὴν; Πάλιν μὲ τὸ χεῖρ τῶν πτωχῶν. Ἐ Ὅταν αὐτοὶ λαμβάνουν, κατασκευάζουν τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς. Δώσε εἰς ἐκείνους τὰ χρυσὰ κοσμήματα καὶ διαμοίρασέ τα εἰς τοὺς πεινῶντας καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς θὰ σοῦ χάρισουν, ὥστε μὲ τὴν ὠραιότητα νὰ προκαλέσῃς αὐτὸν τὸν πραγματικὸν νομόν, διὰ νὰ σοῦ φέρῃ ἀναρίθμητα δώρα. Διότι, ὅταν διὰ τῆς ὠραι-

18. Α' Τιμ. 2, 9.

τητος τῆς ψυχῆς προκαλέσῃς τὸν Κύριον, θὰ ἔχῃς ἀφθονίαν ἀγαθῶν καὶ συνήθως ἀποκτᾷς ἀμύθητον πλοῦτον.

Ἐάν λοιπὸν θέλωμεν, νὰ γίνωμεν ἀγαπῆται εἰς τὸν Κύριον, ἄς παύσωμεν νὰ ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸν καλλωπισμὸν τοῦ σώματός μας καὶ ἄς φροντίζωμεν ἐπιμελῶς καθ' ἡμέραν διὰ τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἐπισύρωμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀπειρα ἀγαθὰ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Χάριτος καὶ τῆς Φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΚΑΙ ΗΤΟ Ο ΝΩΕ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΩΝ ΕΤΩΝ, ΟΤΑΝ ΕΓΓΕΝΗΣΕ ΤΟΙΣ ΤΡΕΙΣ ΥΙΟΥΣ, ΤΟΝ ΣΗΜ, ΤΟΝ ΧΑΜ, ΤΟΝ ΙΑΦΕΘ. **Δ** ΚΑΙ ΣΥΝΕΒΗ, ΟΤΑΝ ΗΥΧΙΣΑΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΝΑ ΠΑΝΘΕΝΩΝΤΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΚΑΙ ΑΠΕΚΡΙΘΕΑΝ ΟΥΓΑΤΕΡΑΣ.¹

Ἐπιθυμῶ σήμερον νὰ σᾶς ἐκθέσω τὰ ὑπόλοιπα τῆς χθεσινῆς ομιλίας. Μὴ στενοχωρηθῆς ἀγοστητέ μου, πῶς ἀκούεις ὑπόλοιπα. Τὰ ὑλικά τρῶφιμα ἐπεῖτα ἀπὸ μίαν καὶ δύο ἡμέρας πολλὰς φορές, ἐπειδὴ παρέρχεται ὁ καιρὸς καταντῶν ἀχρηστα καὶ ἀκατάλληλα πρὸς ὄρωσιν. Εἰς τὴν πνευματικὴν ὁμῶς τράπεζαν δὲν εἶναι τίποτε τοιαῦτον νὰ φοβηθῆς. **Ε** Ὅσοι καιρὸς καὶ ἂν παρέλθῃ τόσον μεγαλυτέραν χάριν παρουσιάζουν καὶ γίνονται νωπότερα καὶ ἀκραιότερα.

Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς πραγματοποιήσωμεν τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὅποιαν χθὲς ἐδώσαμεν, ἄς ἐξαφλήσωμεν τὸ χρέος τῆς διδασκαλίας καὶ ἄς ἐξωτερικεύσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας. Ἡ διδασκαλία αὕτη δὲν ὠφελεῖ μόνον, ὅσους ἀκούουν αὐτήν, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰ ὑλικά χρέη, ἀλλὰ ὠφελεῖ καὶ ἐμὲ, ὁ ὅποιος προσφέρω ταύτην. Καὶ διατὶ λέγω καὶ ἐμὲ; Τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτὴρ τοῦ πνευματικοῦ χρέους, ὥστε, ὅσον περισσώτερον προσφέρεται, τόσον περισσώτερον αὐξάνει καὶ καθιστᾷ μεγαλυτέραν τὴν περιουσίαν καὶ ἄπειρον τὸν πλοῦτον καὶ εἰς ἐκείνον, ὁ ὅποιος προσφέρει καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν.¹⁹⁹ **Α**

Εἶδες νέον τρόπον χρέους καὶ περίεργον μορφήν πληρωμῆς; Αὕτη εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Διὰ τῆς διανομῆς αὐξάνει περισσώτερον καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν περισσώτερον γίνεται μεγαλυτέρα ἡ περιουσία. Οὐτε ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μοιράζει, ἀντιλαμβάνεται τὴν μείωσιν, διότι καὶ αὐτοῦ τὰ περιουσιακὰ στοιχεία αὐξάνουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τὰ λαμβάνουν, ἀποκτοῦν μεγαλυτέραν περιουσίαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν

1. Γεν. 5, 82' 6, 1.

κῶν ἀγαθῶν, ἄς σπεύδωμεν καὶ ἡμεῖς μὲ ὀλην μας τὴν προθυμίαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν καὶ σεῖς ἐτοιμασθήτε, νὰ ἀκούσετε, ὥστε ὁ καθένας σας, **Β** ἀφοῦ δεχθῆ με ἀνοικτάς τὰς ἀγκάλας τῆς διανοίας τὴν διδασκαλίαν μας, ἔτσι ὠφελημένους νὰ ἀπέλθῃ.

Πάλιν ἐπιθυμῶ, νὰ ἐπαναφέρω πρὸς συζήτησιν τὴν ὑπόθεσιν τὴν σχετικὴν μὲ τὸν δίκαιον Νῶε, διὰ νὰ γνωρίσετε καλλίτερον τὴν θαθεῖαν ἀρετὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μακροθυμίαν αὐτοῦ, ἡ ὅποια ὑπερβάλλει κάθε λογικὴν. Ἐδιδάχθητε χθὲς, ὅτι ἀπὸ τότε πού ἐγενήθη ὁ δίκαιος Νῶε, ἀφοῦ ἔλαθεν ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν ὀνομασίαν, περιήρχετο ἀνάμεσα εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, τοῦ ὁπλήρον τότε καὶ ἐδίδασκε τὰς συμφοράς, **Γ** ὥσπν νὰ ἐκρούγαε καὶ νὰ ἔλεγε διὰ τοῦ ὄνοματός του: Ἄπομακρυνθήτε ἀπὸ τὴν κακίαν, καταγίνεσθε μὲ τὴν ἀρετὴν, φοβήθητε τὴν ἐπαπειλουμένην τιμωρίαν. Γενικὴ ταραχὴ θὰ καταλάβῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Πολὺ μεγάλη εἶναι ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Θεοῦ, διότι μέγα εἶναι καὶ τὸ ρεῦμα τῆς κακίας. Καὶ δὲν ἔκαμινεν αὐτὸ ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη, ἀλλὰ συνεβούλευε διαρκῶς αὐτὰ ἐπὶ πεντακόσια ἔτη.

Εἶδετε τὴν μακροθυμίαν τοῦ Κυρίου; Εἶδετε μέγεθος καλωσύνης; Εἶδετε ἀπερίγραπτον ἀνεγκλίαν; Εἶδετε δέμωσ ἐντασιν κακίας; Εἶδετε μέγεθος ἀχαριστίας; Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ὅπως γνωρίζετε, ἐτελείωσε χθὲς ἡ διδασκαλία μου. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη σήμερον, νὰ πληροφορηθῆτε ἀκριβῶς, ὅτι ὁ φιλάνθρωπος Θεός, συνεπὴς πρὸς τὴν καλωσύνην του, **Δ** δὲν ἐστάθη οὔτε μέχρι τῶν πεντακοσίων ἐτῶν, ἀλλὰ ἐπεξέτεωρε τὴν πρόνοιάν του ἀκόμη περισσώτερον ὑπὲρ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶχον διαπράξει τόσα πολὺ ἀμαρτήματα.

Καὶ ἦτο ὁ Νῶε, λέγει, πντακοσίων ἐτῶν. Ἐπίτηδες ἐπισημαίνει ἡ Ἁγία Γραφή τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, διὰ νὰ γνωρίσωμεν ἐπὶ πόσον χρόνον συνεχῶς συνεβούλευεν αὐτοὺς καὶ πῶς ἐκείνοι, ἐπειδὴ ἐπρωτίμηναι τὸν δρόμον τῆς κακίας, κατηλαλώθησαν εἰς αὐτόν. Ὁ δίκαιος Νῶε θαδίζων ἀντιθέτως πρὸς ὄλους γενικῶς ἐπέδειξε σπανίον ἀρετὴν, ὥστε καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποσπάσῃ καὶ, ἐνῶ ὄλοι κατέστησαν εὐνοχοί τιμωρίας, **Ε** διέφυγεν αὐτὴν μόνος αὐτὸς μετὰ συγγενῶν του. Ἀπὸ ἐδῶ διδασκόμεθα, ὅτι, ἐὰν εἴμεθα ἐγκρατεῖς καὶ δὲν εἴμεθα ἀδιάφοροι, ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐλάττει ἡ συναναστροφή μὲ τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ καὶ μᾶς κάμνει, νὰ ἐπιδι-

ώκιμεν περισσότερο την ἀρετήν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλόφρωνος Θεὸς ἐρῶθυμειεν ἔτσι, ὥστε εἰς τὸ αὐτὸ μέρος νὰ κατακίωσεν γενικῶς ὄλοι, καὶ οἱ κακοὶ καὶ οἱ ἀγαθοὶ, διὰ νὰ περιορίζεται ἡ κακία τῶν πονηρῶν καὶ λαμπρότερον νὰ ἀκτινοβολῆ ἡ ἀρετὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ νὰ ὠφελοῦνται πάρα πολὺ οἱ ἄδρανεῖς, ἐὰν θέλουν, ἀπὸ τὴν συναστροφὴν τῶν ἐναρέτων.

Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου τοῦ ἀνθρώπου.¹⁹⁴ Ἀ Μέσα εἰς τὸσον μέγα πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ὠθοῦντο μὲ μεγάλῃν ὄρμην πρὸς τὴν κακίαν, μόνος αὐτὸς ἐβάδιεν τὸν ἀντίθετον δρόμον, διότι ἐπροτίμησε τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὴν κακίαν. Οὐτε ἡ συμφωνία τῆς κοινῆς γνώμης οὔτε τὸ μεγάλο πλῆθος κατέστησεν αὐτὸν διατακτικώτερον πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ἐκ τῶν προτέρων ἐξεπλήρωσεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἰς τὸ μέλλον θὰ λεχθῆ ἀπὸ τὸν προφήτην Μωϋσῆα, ὅτι δηλοῦθι δὲν θὰ ἀκολουθήσῃς τοὺς περισσώτερος, διὰ νὰ κάμῃς τὸ κακόν.²

* Ἄξιον ἀπορίας καὶ περιέργου εἶναι, ὅτι, ἐνῶ πολλοὶ ἢ μᾶλλον γενικῶς ὄλοι προέτρεπον αὐτὸν πρὸς τὴν κακίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν κακῶν πράξεων καὶ κοινεὶς δὲν ἐτρέπιτο πρὸς τὴν ἀρετὴν, οὗτος ἀπὸ ἐσωτερικὴν προσωπικὴν του παράρμησην ὤρμησεν πρὸς τὴν ἀρετὴν μὲ τὴσση σφοδρότητα, ἢ ὥστε νὰ διαδίσῃ ἀντιμέτωπος πρὸς τὸσον μεγάλο πλῆθος. Οὐτε ἐφοδῆθη οὔτε ἐδειλίωσε πρὸ τῆς κακῆς συμφωνίας οὔτε ἐπαθεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον φυσικῶν εἶναι νὰ παθαίνουσι οἱ ἄδρανεῖς. Ἐκεῖνοι, ὅταν ἴδουσι πολλοὺς νὰ συμφωνοῦν ἐπὶ ἐνὸς ἀντικειμένου, προβάλλουσι αὐτὸ ὡς εὐκαιρίαν καὶ προπέτασμα πρὸς συγκάλυψιν τῆς ἀμελείας τῶν καὶ λέγουσι: Διατί ἐγὼ νὰ σκέπτομαι κατὰ διάφορον τρόπον ἀπὸ ὄλους αὐτοὺς γενικῶς πράγματα περιέργου καὶ νέου, νὰ εὐρίσκωμαι ἀντιμέτωπος πρὸς τὸσον πλῆθος καὶ νὰ ἀναλαμβάνω πόλεμον πρὸς τὸσον λαόν; Μήπως εἶμαι δικαιότερος ἀπὸ ὄλους αὐτοὺς ἐδῶ; Ποῖαν ἀνάγκην ἔχω νὰ δημιουργῶ τὴσσην ἔχθραν; Ποῖα ἢ ὠφέλειά μου ἀπὸ τὸσον μίσος; C

* Ὅμως ὁ Νῶε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὠφέλιμα δὲν ἐσκέφθη, οὔτε διανοήθη, ἀλλὰ ἐκ τῶν προτέρων πάλιν ἐπραγματοποίησεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶχεν εἶπει ὁ προφήτης: Ἰσχυρότερος εἶναι ὁ εἰς, ὁ ὅποιος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ

2. Ἰερ. 28, 2.

Θεοῦ παρὰ ἀναριθμητοὺς παράνομοι*. Μήπως ἡ κοινωμία, λέγει, καὶ ἡ συμφωνία μου μὲ τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον ῥέπει πρὸς τὸ κακόν, θὰ ἡμπορέσῃ νὰ με ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν τιμωρίαν; Ἐγνώριζε θεσβαίως, ἐγνώριζε καλῶς, ὅτι ὁ καθεὶς χωριστὰ θὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς σωτηρίας του καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπομείνῃ τὴν κόλασιν ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτωλοῦ οὔτε καμμιάς ἀμοιβῆς νὰ τύχῃ. D Διὰ τοῦτο ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, ὡσάν σπῆτα εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους δχι μόνον δὲν ἐσθῆμεν, ἀλλὰ καὶ κάθε ἡμέραν λαμπρότερον ἠκτινοβολεῖ καὶ διὰ τῶν ἔργων του ἐγιγνετο διδάσκαλος ὄλων.

Εἶδες πόσον ἐλευθέρου δημιουργήσε τὴν φύσιν μας ὁ Κύριος; Ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν, εἶπέ μου, ἐκεῖνοι μὲν ἐσπεύδον πρὸς τὴν κακίαν καὶ ἐγίνοντο ἐνοχοὶ προσωπικῆς τιμωρίας, αὐτὸς ὁμοῦ, ἐπειδὴ ἐπροτίμησε τὴν ἀρετὴν καὶ ἀπέφυγε τὴν συναστροφὴν αὐτῶν, δὲν κατέστη ἐνοχος τιμωρίας; Εἶναι φανερόν, διότι ὁ καθεὶς ἐκλέγει ἢ τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐλευθέρου γνώμης. Διότι, ἐὰν δὲν συνέβαινε τοῦτο καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ φύσιν δὲν ἦτο ἐλευθέρου, ἔδεν θὰ ἐτρέπετο οὔτε οἱ κακοὶ νὰ τιμωροῦνται οὔτε οἱ ἀγαθοὶ νὰ ἀμειβῶνται διὰ τὴν ἀρετὴν.

* Ἐπειδὴ ὁμοῦ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα ἀφῆθησαν εἰς τὴν προσωπικὴν μας ἐκλογὴν, δι' αὐτὸ καὶ εἰς ἐκεῖνο, οἱ ὅποιοι ἁμαρτάνουσι, ἐπαπειλοῦνται τιμωρίαι, καὶ εἰς ἐκεῖνο, οἱ ὅποιοι ἐπιτυγχάνουσι, ἐπικυλλῶσονται μισθοὶ καὶ ἐπαινοὶ. Καὶ ὅταν, λέγει, ὁ Νῶε ἔγινε πεντακοσίων ἐτῶν ἐγέννησε τρία παιδιά, τὸν Σὴμ, τὸν Χάμ καὶ τὸν Ἰάφεθ. Πρόσχε τὴν ἀκριβείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Ἄφου μᾶς διηγήθη τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τοῦ δικαίου ἀνθρώπου καὶ παρουσίασε τὸ μέγεθος τῆς μακροθυμίας τοῦ Κυρίου, ἐπιθυμῶ ἀκόμη νὰ μᾶς κάμῃ σαφῆ καὶ τὴν μεγάλῃν ἀνεξικακίαν Αὐτοῦ.³ Α καὶ τὴν ἀκατάσχετον ῥοπήν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν κακίαν.

2. Ἄλλὰ ἄς ἀκούωμεν τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Μωϋσῆως. Φωτισζόμενος ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς διδάξῃ τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν «εὐθύς ὡς ἤρξισαν, λέγει, οἱ ἄνθρωποι, νὰ πληθύνονται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀπέκτεθαι συγοτέρας». Δὲν προσέθεσεν ἄπλῶς τὸ «καὶ ἀπέκτεθαι

3. Σοφ. Σειρ. 16, 3.

4. Γεν. 8, 1. Ὁ νόμιος πλὴν τοῦ Νῶε καὶ τῆς οικογενείας του διεβόηθη, Ἐτρέπε νὰ καταστρεφθῇ. Εἰς τοὺς τέσσαρας πρότους στίχους περιγράφεται ἡ αἰτία τῆς διαθορῆς, ἡ ἓκτα ἐφαίνεται εἰς τὴν ἐντολὴν τῶν

θυγατέρας» ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ μεγάλο πλῆθος. Ὅπου τὸ πλῆθος τῶν ριζῶν εἶναι τόσο πολὺ, εἶναι ἀνάγκη νὰ γεννῶνται καὶ πολλοὶ κλάδοι. Ὅταν δέ, λέγει, οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ εἶδον ὅτι αἱ θυγατέρες ἦσαν ὠραῖαι, ἐσυμφεύθησαν ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἤρσαν εἰς αὐτοὺς περισσότερο. Β Ἄς ἐξετάσωμεν ἐπιμελῶς καθε μίαν λέξιν ἐξ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν, διὰ νὰ μὴ μᾶς διαφύγῃ τίποτε ἐκ τοῦ βαθύτερου περιεχομένου των. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρευνησωμεν βαθέως αὐτὸ τὸ χωρίον καὶ νὰ ἀσκευάσωμεν τὰς μυθολογίας ἐκεῖνων, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν τὰ πάντα ἀπερικέπτως. Καὶ ἀρχικῶς μὲν πρέπει νὰ εἰπωμεν, ὅσα ἐκεῖνοι τολμοῦν νὰ λέγουν καὶ, ἀφοῦ ἀποδείξωμεν τὴν πλάνην τῶν λόγων των ὑπ' αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις θὰ σὰς διδάξω τὸ πραγματικὸν νόημα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐκθέτετε τὴν ἀκοήν σας τυχαίως καὶ ἀπερικέπτως εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν αὐτὰς τὰς βλασφημίας καὶ ἔχουν τὸ θρόσος νὰ ὀμιλοῦν ἐναντίον τῶν ἑαυτῶν των. Ἐ Διότι ἰσχυρίζονται, ὅτι τοῦτο δὲν ἐλέχθη περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀγγέλων, καθ' ὅσον αὐτοὺς, λέγουσιν, ὅτι ἀνώμασεν υἱὸς Θεοῦ.

Κατὰ πρῶτον μὲν ἂς μᾶς ἀποδείξουν, εἰς ποία χωρία τῶν Γραφῶν οἱ ἄγγελοι ἀνωμάσθησαν υἱοὶ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἀποδείξουν αὐτό. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἀνωμάσθησαν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ποτὲ ὁμοῦς ἄγγελοι. Καὶ περὶ τῶν ἀγγέλων λέγει: «ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κάμνει τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ φλόγα πυρός». Περὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων «ἐγὼ εἶπα, εἰσθε Θεοί» καὶ ἀκόμη «κυοὺς ἐγέννησα καὶ ὄψωσα», καὶ κατόπι «ὁ πρωτότοκος υἱὸς μου Ἰσραήλ». Κανείς ὁμοῦς ἄγγελος εἰς καμίαν περίπτωσιν δὲν προσηγορεύθη υἱὸς οὐτε υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί ἄλλο λέγουσιν; Πράγματι ὀπιθῶν ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν τιμητικὴν των θέσιν, διότι κατήλθον εἰς τὴν παρὰ νομον αὐτῆν πράξιν. Δ Ἄλλο πάλιν περισσότερο μυθῶδες. Ποῖον εἶναι τοῦτο; Τώρα ἐξέπεσαν καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία τῆς πτώσεώς των; Καὶ ὁμοῦς ἡ Ἁγία Γραφή διαφορετικὰ μᾶς διδάσκει, ὅτι

ἴσα γενεὴν κακῆς τοῦ Κάν καὶ καλῆς τοῦ Σάθ, αἱ ἅσαι ἦσαν μέχρι τῶρα χωρισμέναι.

5. Ψαλμ. 108, 4.

6. Ψαλμ. 81, 6.

7. Ἦε. 1, 2.

8. Ἔρεθ. 4, 22.

9. Ἔπ. Θεοῦ. Ἦνευ οἱ ἀπόγονοι τῆς γενεᾶς τοῦ Σάθ ὡς ἑγγύτερον τῶ Θεοῦ ὀριστικόμενοι.

δηλοῦν πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν πρωτοπλάστων ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν τιμητικὴν ἐκείνην θέσιν καὶ ὁ διάβολος καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μαζί με αὐτὸν ἐπὶ ἤρθησαν, ὅπως καὶ κάποιος σοφὸς λέγει «ἐξ αἰτίας τοῦ φθόκου τοῦ διαδόλου ἐσχηθῆ εἰς τὸν κόσμον ὁ θάνατος». Εἰπέ μου λοιπόν, ἔάν δὲν εἶχεν ἐκπέσει, πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν, νὰ φθῶνῃ τὸν ἀνθρώπον; ἐνῷ διετήρει τὴν ἀξίαν του; Πῶς ἤμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ, Ἐ νὰ φθῶνῃ ὁ ἄγγελος τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ ἀσώματος καὶ περιβαλλόμενος ἀπὸ τόσας μεγάλας τιμᾶς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος περιβάλλεται ἀπὸ τὸ σῶμα;

Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἀνωτάτην δόξαν κατέπεσαν εἰς τὴν ἐσχάτην περιφρόνησιν καὶ μάλιστα, ἐνῷ ἦτο ἀσώματος, 196 Α καὶ ἐπειδὴ εἶδε τὸν δημιουργηθέντα ἀνθρώπον χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ δημιουργοῦ, νὰ ἀξιώναται τόσον μεγάλης τιμῆς, καίτοι περιβάλλεται ἀπὸ σῶμα, ἐξήρθη ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ μετὰ τὴν ἀπάτην, τὴν ὁποίαν εἰσήγαγε διὰ τοῦ θάους, κατέστησε τὸν ἀνθρώπον ἑσυχον τῆς ποιητῆς τοῦ θανάτου. Τοιοῦτον πρῶγμα εἶναι ἡ ποιηρία. Δὲν ἀντέχει νὰ ἀνεχθῆ μετὰ γαλήνην τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων.

Εἶναι εἰς ἄλλους φανερόν, ὅτι ὁ διάβολος καὶ ὅλη ἡ χορεία αὐτοῦ ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν καὶ κατετάγησαν μεταξὺ τῶν ἐπιτημένων τιμῆς. Ἀλλῶστε ποῖα μεγαλύτερα ἀνοησία ὑπάρχει, ἀπὸ τῆς νὰ λέγουν, ὅτι οἱ ἄγγελοι ἐξέπεσαν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφήν μετὰ τὰς γυναῖκας καὶ ὅτι ἡ ἀσώματος ἐκείνη φύσις συνήρθη πρὸς τὰ ἀνθρώπινα σώματα; Β Ἦ δὲν ἀκούεις τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀγγέλων: «Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως οὕτε οἱ ἄνδρες νυμφεύονται οὕτε αἱ γυναῖκες ὀπανδρεύονται, ἀλλὰ εἶναι ὅλοι ὡσάν ἄγγελοι Θεοῦ». Ὅτε ἦτο δυνατόν ποτὲ ἡ ἀσώματος ἐκείνη φύσις νὰ δεχθῆ τοιαύτην σαρκικὴν ἐπιθυμίαν. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι δηλοῦν εἶναι ἀπρεπέστατον καθ' ὁσονδήποτε τρόπον νὰ υιοθετήσωμεν αὐτὸ διὰ τῆς σκέψεως. Διότι, ἔάν ἄνθρωποι ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ὅτε τὸ δράμα τῶν ἀγγέλων νὰ ἴδουν, συνήθως ὁ ἀνθρώπος τῶν ἐπιθυμιῶν (Δανιήλ) χάνει σχεδὸν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζωὴν του, ἔταν ἴδῃ παρουσίαν ἀγγέλου καὶ μάλιστα ὄχι τὴν πρα-

10. Σοφ. Σολομ. 2, 24.

11. Μάρκ. 32, 30. Μάρκ. 19, 25. Λουκ. 20, 26.

γματοκίνη ούσαν του, αλλά τὸν μετασχηματισμὸν του (διότι πᾶς εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς ἀσώματον ὑπόστασιν;). Ἐ "Ἐὼν τόσοσιν ἰσχυρὸς καὶ τόσοσιν μεγάλος ἀνθρώπος πίπτει σχεδὸν ἄπνοος,"¹³ πᾶσις ἡμπορεῖ νὰ παραδεχθῆ, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι παράφρων, τὰ βλάσφημα καὶ πολὺ ἀνόητα αὐτὰ λόγια, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀσώματος καὶ νεφέρα φύσις τῶν ἀγγέλων ἦλθεν εἰς ἐπαφήν μὲ τὰ ἀνθρώπινα σώματα;

3. Διὰ τὰ μὴ ἀνακινῶμεν ἐπὶ πολὺ τοῦτο καὶ φαυλώμεθα ὅτι σπαταλῶμεν ἀκόσμως τὸν χρόνον, ἀφοῦ σὰς ἐπληροφόρησα, ὅτι ἦτο δόξαστον τοῦτο νὰ συμβῆ, ἔμπρὸς ἄς διδάξω τὴν ἀλήθειαν ἀναγιγνωσκῶν καὶ πάλιν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια γράφει ἡ Ἁγία Γραφή "Ὅταν ἤρχισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ πληθύνωνται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀπέκτησαν θυγατέρας,"¹⁴ ἢ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ εἶδον, ὅτι αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων ἦσαν ὡραῖαι καὶ ἐνυμφεύθησαν ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνας, αἱ ὅποια ἤρσαν εἰς αὐτούς. Προηγουμένως σὰς ἐδίδαξα, ὅτι ἦτο συνήθεια εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν νὰ προσφωρῆ καὶ τοὺς ἀνθρώπους υἱοὺς τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτοὶ κατήγοντο ἀπὸ τὴν γενεάν τοῦ Σὴθ καὶ ἀπὸ τῶν Ἑνώς, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἀπὸ τῶν Σὴθ καὶ ἔλασεν αὐτὸ τὸ ὄνομα. Διότι αὐτός, λέγει, ἤλπισε, νὰ προσεύχεται εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Ἐ "Ὅσοι λοιπὸν ἐγεννώθησαν εἰς τὸ ἔξῃς μετὰ ἀπὸ αὐτὸν ὀνομάσθησαν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν υἱοὶ Θεοῦ κατὰ μίμησιν τῆς ἀρετῆς τῶν προγόνων μέχρις ἐκεῖνου. Ἐκεῖνους, αἱ ὅποια ἐγεννήθησαν πρὸ τοῦ Σὴθ καὶ κατὰγονται ἀπὸ τὴν γενεάν τοῦ Κάιν, ἀνάμασεν υἱοὺς τοῦ ἀνθρώπου. "Ὅταν ἤρχισαν, λέγει, οἱ ἄνθρωποι νὰ πληθύνωνται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀπέκτησαν θυγατέρας", οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τῶν Σὴθ καὶ τῶν Ἑνώς, εἶδον, ὅτι αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων, αἱ ὅποια ἐγεννήθησαν ἀπὸ αὐτούς καὶ περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν, ὅτι καὶ θυγατέρας ἀπέκτησαν, εἶναι ὡραῖαι.

Πρόσεχε, πᾶς μὲ αὐτὴν τὴν λέξιν μὰς εἰβήλωσεν ὅλην τὴν ἀκολασίαν αὐτῶν.¹⁵ Διότι δὲν ὤρμησαν, εἰς τὴν πόρξιν αὐτὴν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κάμωσιν παιδιὰ, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀκρατείας τῆς ἡδονῆς, εἶδον, λέγει, ὅτι αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων ἦσαν ὡραῖαι. Ἡ ἐπιθυμία τῆς ὡ-

13. Δαν. 10, 7-11. Ἐπιβλέπετε τὸ ἔραρον τοῦ προφήτου Δανιήλ.
14. ἀποστολικὸν ἀνθρώπων; Ἡλικίους τῆς διαφθορῆς γενεᾶς τοῦ Κάιν. Ὁ γὰρὸς 1187 ἀδὲν ἐπέφερε τὸν καλὸν ἀποτόνους τοῦ Σὴθ, διότι δὲν ἐπρόσθεν τὰς ψυχὰς ἡρώς ἀλλὰ τὴν φυσικὴν ὡραϊότητα καὶ τὸν πλάσιν.

ραϊότητος ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς ἐκείνην τὴν καταστροφὴν καὶ ἡ ἀμορφία τοῦ προσώπου ἔγινεν αἰτία τῆς πορνείας καὶ τῆς ἀκρατείας αὐτῶν. Καὶ δὲν ἠρέσθη εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ προσέθεσε ἐνυμφεύθησαν ἐξ ὄλων ἐκεῖνας τὰς γυναῖκας, αἱ ὅποια ἤρσαν εἰς αὐτούς. Καὶ τοῦτο πάλιν παρουσιάζει τὴν μεγάλην ἀδυναμίαν αὐτῶν, ὅτι ἐνικήθησαν ἀπὸ τὴν ὡραιότητα καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ χαλιναγωγῆσιν τὴν ἄσκατον ἐπιθυμίαν των, ἀλλὰ αἰχμαλωτισθέντες ἀπὸ τὴν θέαν τῶν γυναικῶν καταποντισθήσαν Ἐ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς παρουσίας αὐτῆς ἐνεργείας ἐστερήθησαν τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ διὰ τὰ πληροφορησάμεν, ὅτι ἔκαμον αὐτὸ δι: διὰ νομίμου γάμου αὐτε πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποκτησεως τέκνων, λέγει: κείδον ὅτι ἦσαν ὡραῖαι καὶ ἐνυμφεύθησαν ἐξ ὄλων τῶν γυναικῶν ἐκεῖνας, αἱ ὅποια ἤρσαν εἰς αὐτούς. Τί λοιπὸν, τὸ θέαμα τῶν ὀφθαλμῶν ἡμπορεῖ κανεὶς, νὰ κατηγορήσῃ; Καθόλου. Αἰτία τοῦ ὀλισθήματος δὲν ἔγινε τὸ βλέμμα, ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία τῆς θελήσεως καὶ ἡ ἀγαλλώτος ἐπιθυμία. Ὁ ὀφθαλμὸς ἐδημιουργῆθη, διὰ νὰ ἐξετάζωμεν δι' αὐτοῦ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ βοσάζωμεν τὸν δημιουργὸν των. Ἐργον συνεπῶς τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι νὰ βλέπῃ. Ἐ Τὸ νὰ βλέπῃ ὁμοίως κανεὶς μὲ πονηρίαν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν νοῦν, ὁ ὁποῖος ἐκ τῶν ἑσῶ καταυθίνει τὸν ἄνθρωπον.

Τὰ μέλη τοῦ σώματος ἐδημιουργῆσαν ὁ Θεός, διὰ νὰ μὰς χρησιμεύουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν πράξεων καὶ ἐπέτρεψε νὰ κατευθύνωνται ἀπὸ τὴν ἰσχύοντος οὐσίαν, δηλαδὴ τὴν ψυχὴν. Ὅταν λοιπὸν ἐκείνη τραπῆ πρὸς τὴν ἀκηρίαν καὶ χαλαρώσῃ τὰ ἦνια, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἡμιόχος, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει νὰ καταστῆλῃ τὰ ἀτίθασα σκιρτήματα τῶν ἵππων καὶ κατακρημνίσῃ καὶ τοὺς ἵππους, οἱ ὁποῖοι σῶρουν τὸ ἄρμα, καὶ τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἦνια, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡ ἰδικὴ μὰς ἐλευθέρη θέλησις. Ἐ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ ὡς πρέπει, ὀποχωρεῖ εἰς τὰς ἀτάκτους ἐπιθυμίας καὶ καταποντίζεται.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐπειδὴ ἐγνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας καὶ τὴν ἀμέλειαν τῆς θελήσεως, ἔθεσε νόμον, ὁ ὁποῖος δαχρῶνει καὶ ἀποδοῖζει τὴν ἀμαρτωλὴν περιέργειαν καὶ σθῆνει τὴν φλόγα, ἡ ὅποια ἀνάπτει μέσα μὰς ἐκ μακρῶς ἀποστάσεως, καὶ λέγει: κείνους, ὁ ὁποῖος εἶδε γυναῖκα μὲ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀμαρτίαν, ἤδη διέπραξε τὴν ἀμαρτίαν τῆς

μοιχείας μέσα εις την ακάθαρτον καρδίαν του¹⁴». Δι' αὐτὸ λέγει, ἀπαγορεύω τὸ κακὸν θέλημα, διὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν ἀπρεπῆ πράξιν. Μὴ λοιπὸν μοιῆσθε, λέγει, ὅτι μόνον ἡ πράξις εἶναι ἁμαρτία, ἀλλὰ ἡ θέλησις, ἢ ὅποια δέχεται τὴν κατὰ κρίσιν. Ἐ καὶ αὐτοὶ λοιπὸν, μόλις ἐγνώρισαν τὴν ὑπαισιότητα, ἠγμωλωτίσθησαν ἀπὸ τὸ θέλημα. Εἶδον, λέγει, ὅτι εἶναι ὑπαισιὰ καὶ ἐνυμφεύθησαν ἐξ ὧν ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐξέλεξαν.

Ἄλλὰ ὡς ἴδωμεν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀπρεπῆ αὐτὴν πράξιν καὶ τὴν ἀκράτειαν τῆς σκέψεως τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Θεὸς «τὸ πνεῦμα μου δὲν θὰ παραμείνῃ αἰωνίως εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ἐφ' ὅσον εἶναι σαρκικοί. Διὰ τοῦτο ἡ ζωὴ των θὰ διαρκῆ ἑκατὸν ἑκοσίων ἔτη¹⁵». Εἶναι δυνατόν, νὰ ἴδῃ κανεὶς εἰς αὐτὰς τὰς ὀλίγας λέξεις ἀπύθμενον φιλανθρωπίαν. ¹⁹⁸ Α «καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Θεός. Τὸ πνεῦμα μου δὲν θὰ παραμείνῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, καθ' ὅσον εἶναι σαρκικοί». Διὰ τῆς λέξεως «πνεῦμα» ἐδῶ ἀνόμασε τὴν προνοητικὴν τοῦ δυνάμει καὶ ἐφανέρωσεν ἡδὴ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς, ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐγίνετο ὁ λόγος, πρόσεχε τὸ ἐπόμενον. Καθ' ὅσον αὐτοὶ, λέγει, εἶναι σαρκικοί. Δηλαδή, ἐπειδὴ ἀναλύνονται εἰς σαρκικὰς πράξεις καὶ δὲν χρησιμοποιοῦν καταλλήλως τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ὡσὸν νὰ περιβάλλονται μόνον ἀπὸ σάρκα καὶ νὰ στεροῦνται ψυχῆς, τοιοῦτοτρόπως καταλύονται τὴν ζωὴν των.

Β Ἐσυνήθισεν ἡ Ἁγία Γραφή τοὺς σαρκικούς ἀνθρώπους νὰ νομίσῃ σάρκα, ὅπως ἀνόμασε τοὺς ἐναρέτους ἀσάρκους. Καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὰ ὁ Παῦλος λέγει «εἰς δὲν εἰσθε δοῦλοι τῆς σαρκός¹⁶». Καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ τοῦτο δὲν περιεβάλλοντο ἀπὸ σάρκα, ἀλλὰ ἔν καὶ περιεβάλλοντο ἀπὸ αὐτὴν εἶχον φρονήματα ἀνώτερα τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἔλεγε καὶ εἰς αὐτοὺς ἐδῶ, διότι περιεφρόνουν τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, «εἰς δὲν εἰσθε δοῦλοι τῆς σαρκός». Ἔτσι καὶ διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐπειδὴ ἠσχολοῦντο διαρκῶς μὲ σαρκικὰς πράξεις, ἀνόμασεν αὐτοὺς σαρκικούς. Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι σαρκικοί, λέγει, δὲν θὰ τοὺς συγχωρήσω νὰ κωλύονται εἰς τὸν βούρκον τῆς ἁμαρτίας.

14. Ματθ. 5, 28.
15. Γεν. 6, 8.
16. Ρωμ. 8, 9.

4. C Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς ἀγανακτήσεως; Εἶδες τὴν σφοδρότητα τῆς ἀπειλῆς; Πρόσεχε ἀκόμη, πῶς ἀνέμειξε τὴν φιλανθρωπίαν μὲ τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν. Τοιοῦτος εἶναι ὁ Κύριός μας. Παλλὰς φορὰς ἀπειλεῖ ὄχι διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἀπειλὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ πλὴν τὴν ἀπειλὴν. Διότι, ἐὰν ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ, διὰ ποῖον λόγον θὰ ἔλεγεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀπειλὴν; Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ τιμωρήσῃ, δι' αὐτὸ πάντοτε δραδύνει καὶ ἀναβάλλει καὶ πράττει, παρέχων τοιοῦτοτρόπως εὐκαιρίαν εἰς τοὺς ὑπευθύνους νὰ ἀποφύγουν τὴν κακίαν καὶ νὰ υἱοθετήσουν τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ μὴ τιμωρηθοῦν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἠπείλησεν, ὅτι θὰ παραδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν καταστροφὴν D (τοῦτο σημαίνει: δὲν θὰ παραμείνῃ τὸ Πνεῦμα μου εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, διότι αὐτοὶ εἶναι σαρκικοί ἀπὸ τοῦ: δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς τὸ ἔξῃς νὰ ζοῦν αὐτοί), δὲν ἠρκίσθη εἰς τὴν μακροθυμίαν τῶν πεντακοσίων ἐτῶν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐπαιδαγωγοῦντο διὰ τῆς προσωπικῆς καὶ τῆς ἐνάρετου ζωῆς τοῦ Νῶε. Τώρα πάλιν περισσότερον ἀγανακτῶν ὀρίζει ἄλλην προθεσίαν χάριν αὐτῶν καὶ λέγει: Ἐπειδὴ ὅμως, εἶπον καὶ ἐξεδήλωσα τὴν ἀγανάκτησίν μου, ἢ ὅποια ἦτο ἐπόμενον νὰ ἐκοπῆσθαι εἰς βάρος σας λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ ὅποια ἔχετε διαπράξει. Ἐπειδὴ ὅμως θέλω νὰ σωθῶν καὶ ὅσοι ἔχουν διαπράξει ἀθεράπευτα ἁμαρτήματα καὶ κανεὶς νὰ μὴ χάσῃ. Ἐ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὑποχωρῶ καὶ πάλιν ἑκατὸν ἑκοσίων ἔτη, διὰ νὰ ἀποφύγετε τὴν τιμωρίαν, ἐὰν θέλετε νὰ ἀποπλύνετε τὰς ἁμαρτίας διὰ τῆς μεταστροφῆς σας πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τῆς προτιμήσεως τῆς ἀρετῆς. Θὰ ζήσουν, λέγει, αὐτοὶ ἑκατὸν ἑκοσίων ἔτη. Ὑπῆρχαν, λέγει, ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας γίγαντες. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ συνευρέθησαν μὲ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ¹⁹⁹ Α καὶ ἐκείνοι, τοὺς ὁποίους ἐγέννησαν, ἦσαν οἱ παλαιοὶ γίγαντες, οἱ ἀνθρώποι οἱ ὀνομαστοί. Ἡ Ἁγία Γραφή, νομίζω, ἐπινοήσῃ ἐδῶ γίγαντας τοὺς ἰσχυροὺς κατὰ τὸ σῶμα. Ἀπὸ αὐτοῦ, λέγει, ἠυξήθη ἡ γενεὰ των. Τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο μέρος ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς, ὅτι ἀναφέρεται. «Γίγαντες, λέγει, ἔρχονται νὰ καταπαύσουν τὴν ὀργὴν μου²⁰⁰». Μερικοὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκατὸν ἑκοσίων ἐτῶν εἶναι τὸ ὄριον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὅμως δὲν σημαίνει αὐτὸ, ἀλλὰ ἐπιθυμεῖ νὰ

17. Ἦσ. 18, 3.

δείξη τὴν μακροθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἐκδηλώνει πρὸς αὐτοὺς ἔπειτα μάλιστα ἀπὸ τόσα ἁμαρτήματα.

Β Διὰ τὸ μᾶλλον λοιπὸν ὅτι, καὶ μετὰ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν τὴν ἀναβολὴν τοῦ χρόνου, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς διὰ τὸ μετανοήσων, ὅχι μόνον τίποτε δὲν ὠφελήθησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα ἐπέμειναν διὰ τοῦτο λέγει: ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ συνευρέθησαν μὲ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκείνοι, τοὺς ὁποίους ἐγέννησαν, ἦσαν οἱ παλαιοὶ γίγαντες, οἱ ὀνομαστοὶ ἄνθρωποι. Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς ἀχαριστίας; Εἶδες ψυχὴν ἐστερημένην τῆς αἰσθήσεως τῆς λύπης; Οὔτε ὁ φόβος τῆς ποινῆς οὔτε ὁ χρόνος τῆς μακροθυμίας ἀπεμάκρυνον αὐτοὺς ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις, ἀλλὰ, ἀφοῦ διὰ μίαν φοράν ἔπεσον εἰς τὸν κρημνὸν καὶ ἐτυφλώθησαν κατὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, δὲν ἠθέλησαν πλὴν νὰ συνέλθωσι, ὡσὺν νὰ ἐμέθυσαν ἀπὸ κάποιας πονηρᾶς ἐπιθυμίας, Ὡς καὶ ἀκριβῶς λέγει καὶ κάποιος σοφός: «Ὁ ἀσεβής, ὁ ὁποῖος κατέπεσεν εἰς τὸ βάθος τῶν κακῶν, βλέπει τὰ πάντα μὲ περιφρόνησιν»¹⁸.

Εἶναι φοβερόν, ἀγαπητοὶ μου, εἶναι φοβερόν νὰ συλληφῆθῃ κανεὶς εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου. Διότι ἡ ψυχὴ ὅταν ἐμπλακῆ εἰς τὰ δίκτυα, ὅπως ὁ χοῖρος εὐχαριστεῖται νὰ κυλιέται μέσα εἰς τὸν βόρβορον, ἔτσι πλήρης κακῶν συνηθειῶν δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν δυσωδίαν τῶν ἁμαρτημάτων.

Διὰ τοῦτο ἔχομεν ὑποχρέωσιν, νὰ εἴμεθα σώφρονες καὶ νὰ ἀγρυπνῶμεν, ὥστε ἐξ ἀρχῆς ποτὲ νὰ μὴ ἐπιτρέψωμεν τὴν ἐσθον εἰς τὴν ψυχὴν μας τοῦ πονηροῦ δαίμονος, διὰ τὸ μὴ μᾶς κάμῃ, ἀφοῦ τυφλώσῃ τὸν λογισμὸν μας Ὡς καὶ συσκοτίσῃ τὴν ἐνάργειαν τῆς δικαιοσύνης μας, νὰ πίπτωμεν εἰς τοὺς κρημνοὺς, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ αὐτοὶ τότε εἶχον πάθει, ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἐστερηθήσαν τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου καὶ δὲν θύναται νὰ βλέπωσι τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης.

Ἄκουε λοιπὸν πάλιν τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀνεγκλικίαν τοῦ Θεοῦ: «καὶ εἶδε, λέγει, ὁ Θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς». Τί θέλει νὰ εἴπῃ μὲ τὰς λέξεις «καὶ εἶδε»; Δὲν τὰς λέγει, διότι ἠγνοεῖ ὁ Κύριος. Μὴ σκέπτεσαι κάτι τέτοιο. Ἡ Ἁγία Γραφὴ διηγείται ἄλλα γενικῶς λόγῳ τῆς ἰδικῆς μας ἀδυναμίας. Θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν τὴν τὴν μακροθυμίαν

18. Παροιμ. 18, 8.

αὐτοῦ Θεοῦ ἐπέμεινον εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἢ περιέβαλλον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μὲ ἀκόμη χειρότερα κακὰ καὶ προσέθετε, Ἐ «εἶδεν, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς». Ἀπὸ τὴν κακίαν αὐτὴν πράξιν ἀπέβησαν καὶ ἄλλα πολλὰ ἁμαρτήματα, ὡσὺν ἀπὸ κάποιας πηγῆς. Δι' αὐτὸ λέγει καὶ κακίαι τῶν ἀνθρώπων». Ὅπου ὑπάρχει πορνεία καὶ πολυτέλεια καὶ τὸσον μεγάλη ἀκράτεια, φυσικὸν εἶναι νὰ γεννῶνται καὶ ἡ μέθη καὶ ἡ κραυγὰ καὶ ἡ μεγάλη ἀδικία καὶ ἀπειρα ἄλλα πάθη. Καὶ λέγει ἀκόμη: «Εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἤρξαντο αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅτι ὁ καθείς εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν μελετᾷ τὸ κακὸν καθ' ὅλον τὸν χρόνον».

5. 209 A Πρόσεχε, μὲ ποῖον τρόπον κάθε λέξις ἀποδεικνύει τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁμιλήσῃ γενικῶς, ὅτι ἤρξαντο αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, προσέθεσε, «καὶ ὁ καθείς». Μεγάλῃ ἢ ἐμφασίᾳ καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν τῶν λέξεων. Δὲν διαπράττει τὸ κακόν, λέγει, μόνον ὁ νέος, ἀλλὰ καὶ ὁ γέρων κάμνει β.τι καὶ ὁ νέος ὄχι μόνον ὁ ἀπὴρ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ ὄχι μόνον ὁ δοῦλος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλεύθερος ὄχι μόνον ὁ πλοῦσιος, ἀλλὰ καὶ ὁ πτωχός. Καὶ τὸ ῥῆμα «μελετᾷ» ἔχει μεγάλῃν δύναμιν. Συμβαίνει δηλαδὴ τοῦτο, ὄχι διότι παρεσύρθησαν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐσκέφθησαν ὀριμῶς καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνεκίησαν αὐτὰ, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον στρέφει τὰ διαφέροντά τους. Καὶ ἀκόμη κατέχονται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὄχι διότι ἔτυχε διὰ πρώτην ἢ δευτέραν φοράν νὰ ὑποκεκλισθῶσι ἀπὸ τὴν κακίαν, Ὡς ἀλλὰ ἀσκοῦν αὐτὴν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ καταγινοῦνται μὲ ἔργα πονηρά. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τίποτε δὲν κάμνουν μὲ ἀμέλειαν οὔτε ὡς πάρεργον οὔτε δι' ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ μὲ μέγαλο ἐνδιαφέρον καὶ καθ' ἕνα τὰς ἡμέρας σπαταλοῦν τὴν ζωὴν των εἰς αὐτό.

Εἶδες τὴν ἔξαρσιν τῆς κακίας; Εἶδες πῶς ἀνήγαγον τὴν ὑπόθεσιν εἰς μελέτην καὶ ἀνησχίαν μετερχόμενοι μὲ ἐπιμέλειαν κάθε κακίαν καὶ ἄνθρωποι κάθε ἡλικίας ἐσπεύδον πρὸς τὸ κακὸν ἔργον; «Ὁ καθείς», λέγει. «Οὔτε οἱ ἀνώριμοι οὔτε οἱ ἀπειροὶ κακίας ἐμειναν ἀμέτοχοι, Ὡς ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅλοι γενικῶς ἠμιλλῶντο εἰς τὸ κακὸν καὶ ἕκαστος ἐφιλονίκει πρὸς τὸν πλησίον διὰ τὸν ὑπερβάλλῃ εἰς τὴν παρανομίαν».

Πρόσεχε, σὲ παρακαλῶ, ἴδω τὴν μεγάλῃν σύνεσιν τοῦ δικαίου ἀθρώπου, ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὸσον πλῆθος κακῶν ἠμπόρεσε νὰ ἀποφύγῃ τὴν κακίαν καὶ νὰ μὴ ὑπόστῃ

ἐξ αὐτῆς καμψίαν ζῆμιον ἀλλὰ ὡσὼν νὰ ἦτο διαφορετικῆς φύσεως τὸσον ρωμαλεὸν φρόνημα ἀνέλαθε καὶ αὐτοπροαιρέτως ἔσπευσε πρὸς ἀπέκτησιν τῆς ἀρετῆς, ὥστε καὶ τὴν σύμπνοικον τοῦ κακοῦ διέφυγε καὶ τῆς συμφορᾶς ἀπηλλάγη ἢ ὅποια ἐστρέφετο ἐναντίον ὧτων.

Δ «Καὶ ἐσκέφθη, λέγει, ὁ Θεὸς ὅτι ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς». Πρόσεχε πάλιν τὸν πλοῦτον τῆς λέξεως καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιείκειαν. «Ἐσκέφθη», λέγει, ἀντὶ τοῦ «μεταμελήθη» διότι μεταμελεῖται ὁ Θεός, αὐτὸ μὴ τὸ συζητῆτε, ἀλλὰ ἡ Θεία Γραφὴ ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ἔφερε τὸν αγαθὸν Θεὸν εἰς τὸσον μεγάλην ἀγανάκτησιν. Καὶ ἐσκέφθη, λέγει, ὁ Θεός, ὅτι ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. Μήπως, λέγει, δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ καταπέσῃ δηλαδὴ εἰς τὸσον ἐπικίνδυνον δόλοισμα καὶ νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος αἴτιος τῆς καταστροφῆς του; Ὅμως ἐξ ἀρχῆς τὸν ἠξίωσα τὸσον μεγάλης τιμῆς καὶ ἐξεδήλωσα ὑπὲρ αὐτοῦ τὸσσην φροντίδα, διὰ νὰ μὴ χαθῇ, ἀφοῦ προτιμήσῃ τὴν ἀρετὴν. Ἐ Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔκαμε κατάλληλον χρῆσιν τῆς ἀγάπης μου, εἶναι καλύτερον εἰς τὸ ἔξῃς νὰ παρεμποδισθῇ ἢ πρὸς τὸ κακὸν ῥαπή του. Ἐσκέφθη καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς «θὰ ἐξαφανίσω τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησα ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» τὸσον τοὺς ἀνθρώπους, ὅσον καὶ τὰ ζῶα, τὰ ἔρπετά καὶ τὰ πτηνὰ τοῦ ἀέρος, διότι μετενόησα πρὸς τοὺς ἐδημιούργησα.¹⁹ Ὅσα ἀνῆκουν εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, εἶπεν, ὅλα τὰ ἔπραξα. ²⁰ Ἄ Ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔφερα αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν. Εἰς τὴν φύσιν ἐκείνου ἔδωκα τὴν ἰκανότητα νὰ γνωρίξῃ, τί πρέπει καὶ τί δὲν πρέπει νὰ πράττῃ, ἐχάρισα τὴν ἐλευθερίαν τῆς κρίσεως καὶ ἐχρησιμοποίησα ἀνέκφραστον μεγαλοφυΐαν. Ἐπειτα ἀπὸ τὸσον πολλὸν χρόνον καὶ μετὰ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀπειλήν, τὴν ὅποیان διετύπωσα, ὥρισα νέαν προθεσίαν, διότι ἐπεθύμουν νὰ συνειδητοποιήσουν αὐτοὶ τὰ σφάλματά των καὶ νὰ ἀνακαλέσω τὴν ὀργὴν μου. Ἐπειδὴ ὅμως τίποτε δὲν ἐπετύγχανον καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ἦτο ἀνάγκη νὰ πραγματοποιήσω τὴν ἀπειλήν μου καὶ νὰ ἐξαλείψω ὀλοσχερῶς αὐτοὺς καὶ νὰ ἐξαφανίσω τὸ ἀνθρώπινον γένος, Ἐ ὡσὼν ζῶμην κακίας, διὰ νὰ μὴ γίνωνται καὶ εἰς τὰς ἐπομένας γενεὰς διδάσκαλοι τῆς κακίας.

19. Γεν. 6, 7.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς «θὰ ἐξαφανίσω τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησα ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, τὸσον τοὺς ἀνθρώπους ὅσον καὶ τὰ ζῶα». Καὶ ἰσως θὰ ἔλεγε κάποιος. Πρὸς ποῖον σκοπὸν, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐξετράπη πρὸς τὴν κακίαν, ὑποβάλλονται εἰς τὴν αὐτὴν ποινήν μετ' αὐτὸν καὶ τὰ ζῶα; Εἶναι φυσικόν. Μήπως τὰ ζῶα δὲν ἔγινον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν ἐκείνου; Αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὸς ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸν μέσον, εἰς τί θὰ ἐχρειάζοντο τὰ ζῶα; Καὶ αὐτὰ μετέχουν τῆς ποινῆς, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε τὸ μέγεθος τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἠμάρτησαν οἱ πρωτόπλαστοι, ἐδέχθη ἡ γῆ τὴν κατάραν, Ὁ τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα, ὅταν πρόκειται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξαφανισθῇ, καὶ τὰ ζῶα μετέχουν τῆς ποινῆς. Ὅπως ὅταν ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν δόξασιν τοῦ Θεοῦ ἐτύχῃ, καὶ ἡ κτίσις συμμετέχει εἰς τὴν εὐτυχίαν του, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου καὶ ἀσθαρτος πλέον θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»²⁰ τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα λόγῳ τοῦ πλῆθους τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ, πρὸς πρόκειται νὰ τιμωρηθῇ καὶ νὰ καταστραφῇ, θὰ δεχθῶν τὸν κλυδωνισμὸν, ὁ ποῖος θὰ συνταράξῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ πτηνὰ. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς εἰς τὴν οἰκίαν, Ὁ ὅταν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς ὑποπέσῃ εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Κυρίου, εἶναι φυσικόν νὰ μετέχουν τῆς στενοχωρίας καὶ ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐδῶ; ὅταν εἰς τὴν οἰκίαν χάνωνται οἱ ἄνθρωποι, κατ' ἀνάγκην περιέρχονται εἰς τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ὅλα τὰ ὄντα, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὴν καὶ διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου αὐτῆς. «Καὶ ἐσκέφθη, λέγει, ὅτι ἐδημιούργησα αὐτούς». Πόσσην ἐπιείκειαν περιέχει αὐτὸ τὸ ῥῆμα; «Μήπως λοιπὸν, λέγει, ἐπεθύμουν, νὰ ἐπιβάλλω εἰς αὐτοὺς τὸσον μεγάλην τιμωρίαν;» Οἱ ἴδιοι μετὰ τὸ πλῆθος τῆς παρανομίας μετ' ἐξώθησαν εἰς τὸσον ἀγανάκτησιν. Ἐ Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ νομισώμεν, ὅτι ἔγινον ὀλοσχερῆς ἐξαφανίσεις τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ὅτι ἐξερριζώθη ἐντελῶς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἀλλὰ διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν, πόσον μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ πόσον μέγα αγαθὸν εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ ὅτι «ισχυρότερος εἶναι ὁ ἔνας, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ

20. Ρωμ. 8, 21.

θέλημα τοῦ Θεοῦ παρὰ ἀπειροὶ παρόνομοι.²¹ λέγει, «ὁ Νῶε ὅμως ἔτυχε τῆς εὐνοίας τοῦ Κυρίου».²²

Καὶ ἐνῶ γενικῶς ὄλοι οἱ ἄνθρωποι, λέγει, ἐξέκειλαν εἰς μεγάλην κακίαν, ὁ δίκαιος αὐτὸς ἄνθρωπος διετήρησε μέσα του τὸν σπινθῆρα τῆς ἀρετῆς καὶ κατώρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν ρύπον αὐτῶν, καθ' ὄλον τὸν χρόνον, ²⁰² Ἄ κατὰ τὸν ὅποιον συνεζήτει μὲ δλους γενικῶς αὐτοὺς καὶ τοὺς πρῶτρεπε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν κακίαν. Καὶ ὅπως αὐτοὶ μὲ τὰς πονηράς τὸν πράξεις ἐξώθησαν εἰς ἀγανάκτησιν τὸν φιλόφρων Θεόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Νῶε, ὁ ὁποῖος ἠκολούθησε τὴν ἀρετὴν εὗρε τὴν χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Δὲν προσωποληπτεῖ ὁ Θεός,²³ ἀλλὰ, ἂν συναντήσῃ ἔστω καὶ ἓνα μέσα εἰς τὸσον πλήθος ἀνθρώπων νὰ ἐκτελή τὸ θέλημά του, δὲν τὸν περιφρονεῖ ἀπεναντίας ἀξιῶναι αὐτὸν τῆς φροντίδος του καὶ τὸσον μεγαλύτεραν προστασίαν προσφέρει εἰς αὐτόν, καθ' ὅσον μόνος αὐτὸς ἠπάσθη τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ τόσοι πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προσεπάθουν νὰ παρούσουν αὐτὸν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.

6. Ἢ ἔχοντες λοιπὸν ὑπ' ὄψει τοῦτο, ἄς προσέχωμεν μόνον ἐν, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ ὅποιον ἀρέσκει εἰς αὐτὸν καὶ καθιστᾷ ἡμᾶς ἱκανοὺς νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν εὐνοίαν του· καὶ ἀκόμη ἄς μὴ παραμελώμεν τὴν ἀρετὴν χαριζόμενοι εἰς τὴν φιλίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀκολουθοῦντες τυφλῶς οἰονδητότε παραδόξαι, ἀλλὰ ἄς κάμνωμεν κατάλληλον χρῆσιν τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ καὶ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καιρὸς, ἄς μισήσωμεν τὴν κακίαν καὶ ἀγαπήσωμεν τὴν ἀρετὴν ἀπορρίπτοντες κάθε ἀμέλειαν. Διότι, ἐάν δὲν ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν μὲ ἀγάπην καὶ θέλησιν καὶ δὲν ἀποκτήσωμεν μεγάλην ἀπέχθειαν πρὸς τὴν κακίαν, δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν ὅτε τὸν ρύπον ἐκείνης νὰ ἀποφύγωμεν ὅτε αὐτὴν νὰ ἐγκολπωθῶμεν.

Ὅτι λοιπὸν ἡ ἀρετὴ ἔχει ἀνάγκη ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀγαποῦν καὶ φλέγονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς, Ὁ ἄκουσε τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει «αἱ κρίσεις τοῦ Κυρίου εἶναι ἀληθεῖς καὶ αὐρίσκουν δικαιοσύνη εἰς τὰ ἴδια τὰ πράγματα καὶ εἶναι ποθητὰ περισσότερο ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους».²⁴ Καὶ τοῦτο ὀχι-

21. Σαφ. Σερ. 6, 3.

22. Γεν. 6, 8.

23. Πράξ. 10, 34.

24. Ψαλμ. 18, 10-11.

μόνον διότι αἱ κρίσεις εἶναι τὸσον πολὺ ποθητὰ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐνώπιόν μας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ ὅλη πολυτιμότερα αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθετο καὶ περισσότερον γλυκεῖα ἀπὸ τὸ μέλι καὶ τὸν κηρὸν.²⁵ Ἐδῶ πάλιν ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν τὴν εἰκόνα, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσε νὰ εὕρῃ ὁσίαν γλυκυτέραν ἀπὸ τὸ μέλι.

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μὲ πάθος ἐπιδίδωσκον τὴν συγκεντρῶσιν χρημάτων ἐλαυνόμενοι ἀπὸ κάποιοι πόνου καὶ ἐπιθυμίαν, στρέφουν κάθε ἐνδιαφέρον καὶ ὀρμὴν πρὸς αὐτὴν καὶ οὐδέποτε χορταίνουσι. Ἰ Διότι ἡ φιλαργυρία εἶναι ἀκόρεστος μέθη. Καὶ ὅπως οἱ μέθυστοι, ὅσον περισσότερο γίνονται ὀϊνον ροφῶν, τὸσον περισσότερον φλογίζονται ἀπὸ τὴν δίψαν, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ ποτὲ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀνακατίσθουν τὴν ὀρμητικὴν αὐτὴν μανίαν, ἀλλὰ ὅσον περισσότερον δλέπουσι νὰ αὐξάνεται ἡ περιουσία των, τὸσον περισσότερον ἀνάπτει ὁ πόθος των καὶ δὲν σταματᾷ ἢ ἀκόρεστος αὐτὴ ἐπιθυμία, πρὸς τοῦ ριφθῶν εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς κακίας.

Ἐάν λοιπὸν αὐτοὶ ἐπιδεικνύουν τὸσον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀλεθρίαν αὐτὴν ἐπιθυμίαν, ἡ ὁποία ἔγινεν αἰτία ὄλων τῶν συμφορῶν, Ἔ εἶναι δίκαιον τὰς κρίσεις τοῦ Κυρίου, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους, διαρκῶς νὰ σκεπτόμεθα πολὺ περισσότερον καὶ νὰ μὴ θεωρῶμεν τίποτε ἀνώτερον τῆς ἀρετῆς· πέραν αὐτῶν πρέπει νὰ ἐκρίζυνωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας αὐτὰ τὰ ὀλέθρια πάθη καὶ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἡ πρόσκαιρος αὐτὴ ἡδονὴ γενῶ σιγήθαις διαρκῆ βλάβην καὶ ἀτελείωτα θάσσα καὶ νὰ μὴ ἀπατώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μίς μὲ τὴν σέψιν, ὅτι αἱ ὑποθέσεις μας τελειῶνουν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Οἱ περισσότεροι πράγματι παραδέχονται αὐτὰ ²⁰² Ἄ καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι πιστεύουν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς μελλούσης ἀνταποδόσεως· ὅμως ἐγὼ δὲν πιστεύω εἰς τὰ λόγια, ἀλλὰ εἰς τὰ καθημερινὰ ἔργα. Ἐάν περιμένῃς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ τὴν μελλούσαν ἀνταπόδοσιν, βὰ ποῖον λόγον ἐπίθιδεσαι τὸσον πολὺ εἰς τὴν δόξαν τῆς παρουσίας ζωῆς; Διὰ ποῖον σκοπὸν, εἰπέ μου, θαρσύνεσαι καθημερινῶς μὲ τὸ νὰ συγκεντρῶνεις χρήματα περισσότερα ἀπὸ τὴν ἄμμιον καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκίας καὶ λούτρα νὰ ἀγοράξῃς, ἀποκτῶν πολλάκις αὐτὰ δι' ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καὶ πραγματοποιῶν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ προφήτης ἀλλοίωμον εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁ-

25. Ψαλμ. 18, 11. Κηρός = κηρήρα μέλιτος.

ποιοι κτίζουν την οικίαν των πλησίον τῆς οικίας ἄλλου B και ἐπεκτείνουν τὸν ἀγρὸν των εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ ἀφαιρέσουσι κατὰ τὸν γείτοναν;³⁶ Ἡ δὲν συμβαίνει νὰ γίνωται αὐτὰ καθημερινῶς; Καὶ ὁ ἕνας μὲν ἰσχυρίζεται, ὅτι μοῦ ἀποκρύπτει τὸ φῶς καὶ μοῦ ρίπτει σκιάν ἢ οἰκίαν τοῦ δέινα καὶ ἐπινοεῖ μωρίας προφάσεις, διὰ νὰ τὴν ὑφαρπάσῃ. Ἄλλος πάλιν προσέθεσε τὸ κτήμα τοῦ πτωχοῦ εἰς τὸ ἴδιόν του.

Τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ ἀσύνθηδες καὶ τὸ περιέργον καὶ τὸ ἀσυγγώρητον εἶναι ὅτι, ἐνῶ παραμένει εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὁ ἴδιος καὶ πολλάς φορές ἐνῶ ἤμπορεῖ, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο μέρος ἢ λόγῳ διαφόρων δυσκολιών ἢ λόγῳ σωματικῆς ἀδυναμίας, C ὅμως παντοῦ καὶ εἰς ὄλας, ἤμπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, τὰς πόλεις ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσῃ μνημεῖα τῆς πλεονεξίας του καὶ νὰ ἀνεγείρῃ ἐνώπιον ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀθανάτους στήλας τῆς κακίας του. Τὰ ἁμαρτήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια συνεκεντρώθησαν ὄλα αὐτὰ, ἐπιρρίπτει εἰς τὴν κεφαλὴν του καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεται, ὅτι μεταφέρει θαρῶ καὶ δυσβάστακτον φορτίον. Καὶ τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν παρέχει εἰς τοὺς ἄλλους ὄχι μόνον διὰν ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἀποδημίας του ἀπὸ ἐσθ. Καὶ ἂν δὲν χάσῃ αὐτὰ μὲ τὴν θέλησίν του, ὑπὸ τῶν οἰκείων διασπῶνται καὶ, διὰ νὰ ὀμιλήσωμεν ἔτσι, ὄλα γενικῶς καταβροχθίζονται καὶ αὐτὲ ἐλάχιστον μέρος αὐτῶν δὲν καρποῦται. Ὡ Ἄλλὰ διὰ τί λέγω, ὅτι δὲν καρποῦται; Διότι, ἂν θέλῃσῃ, πῶς θὰ ἤμπορέσῃ, ἐνῶ μίαν κοιλίαν διαθέτει, νὰ καταναλώσῃ τόσοσιν πλῆθος χρημάτων;

7. Αἰτία ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀφήσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰ λουτρά, εἰς τὰς οἰκίας. Ποῖον ὠφέλειαν ἀποκομίζεις, ἐνθροπέ μου, ὅταν ἐπιτετα ἀπὸ ὀλίγον, ἀφοῦ σὲ καταλάβῃ πυρετός, σὲ ἐγκαταλείπῃ ἡ ψυχὴ, πετώσα αἰφνιδίως, ἐρημον καὶ γυμνὸν ἢ καλύτερον ἑστερημένον μὲν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ γεμάτον μὲ τὰς ἀδικίας, τὰς κλοπὰς, τὰς πλεονεξίας, τοὺς στεναγμούς, τὸν ὀδυμὸν, τὰ δάκρυα τῶν δροφῶν, τὰς ἐνέβρας καὶ τοὺς δόλους; Ἐ Πῶς θὰ ἤμπορέσῃ, ἐνῶ μεταφέρεις ἐπάνω σου τὰ μεγάλα αὐτὰ φορτία τῶν ἁμαρτημάτων, νὰ διέλθῃς τὴν στενὴν ἐκείνην πύλην, ἢ ὅποια δὲν ἤμπορεῖ νὰ δεχθῇ τὸν ὄγκον τόσοσιν μεγέθους; Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν θὰ παραμῆνης ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν

36. Ἦσ. 5, 8.

καὶ βαρυνόμενος ἀπὸ τόσοσιν φορτίον εἰς μᾶτην θὰ μετανοῆς, διότι θὰ βλέπῃς ἐνώπιόν σου ἔτοιμα τὰ βασανιστήρια καὶ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο πῦρ, τὸ ὅποισιν αὐδέποτε σβήνεται καὶ τὸν σκώληκα, ὁ ὅποισιν ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ νὰ σὲ κατατρώγῃ. Καὶ ἂν ἔχωμεν νὰ εἴπωμεν κατὰ τῆς σωτηρίας μας, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ὑπάρχει καιρὸς, ἄς ἀπαμακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν κακίαν, ἄς ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀρετὴν καὶ ἄς περιφρονήσωμεν τὴν κενοδοξίαν. 204 A Ἄλλωστε δι' αὐτὸ λέγεται κενὴ, διότι εἶναι χωρὶς περιεχόμενον καὶ δὲν ἔχει τίποτε σταθερὸν, οὔτε μόνιμον ἑξαπατᾷ μόνον τοὺς ἀφθαλμούς, καὶ προτοῦ ἐμφανισθῇ γίνεται ἀφαντος. Ἡ δὲν βλέπομεν αὐτόν, ὁ ὅποισιν σήμερον προπέμπεται ἀπὸ τοὺς ραβδούχους καὶ περιβάλλεται ἀπὸ τοὺς δορυφόρους νὰ ρίπτεται πολλάς φορές ἀργότερον εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ νὰ συνασπρέφεται μὲ τοὺς κακοῦργους; Τί ἀπατηλότερον ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὴν τὴν κενὴν καὶ ματαίαν δόξαν;

Καὶ ἂν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν δὲν ὑποστῇ αὐτὸς αὐτὴν τὴν μεταβολὴν, πάντως προφθάνει ὁ θάνατος καὶ διακόπτει συνήθως τὴν εὐτυχίαν. Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποισιν σήμερον βαδίζει υπερήφανος εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ρίπτει ἀνθρώπους εἰς τὴν φυλακὴν καὶ κάθεται εἰς τὸν θρόνον καὶ πολὺ ὑπερηφανεύεται B καὶ ὡσὺν οἰκίαν ὀλέπει ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, οὔτως αἰφνιδίως μετὰ ταῦτα πίπτει νεκρὸς καὶ ἀπνους, γεμάτος δυσωδίας καὶ βάλλεται μὲ ἀναριθμήτους κατηγορίας ὑπὸ ἀνθρώπων, τοὺς ὅποισιν ἠδίκησεν, ἀλλὰ οἱ ὅποισιν συμπάσχουν μὲ τοὺς ἀδικηθέντας. Τί ἀβλιώτερον θὰ ἤμπορούσε, νὰ συμβῇ ἀπὸ αὐτό; Ὅλα γενικῶς, ὅσα ὑπ' αὐτοῦ συνεκεντρώθησαν, πολλάς φορές ἐχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι τὰ μοιράζουσι μεταξὺ των. Καὶ αὐτὸς ἀφοῦ λάβῃ τὰ ἁμαρτήματα, τὰ ὅποια ἐπ' αὐτοῦ συνεσωρεύθησαν, ἀπέρχεται μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀπολογηθῇ μὲ κάθε λεπτομέρειαν δι' αὐτὰ.

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, ἀφοῦ ἀποφυγόμεν τὴν κενὴν αὐτὴν δόξαν, ἄς ἐπιθυμήσωμεν τὴν ἀληθῆ καὶ ἐκείνην, ἢ ὅποια παραμένει εἰς τοὺς αἰῶνας. C Καὶ ἄς μὴ μᾶς ὀποσκελίξῃ ὁ πόθος τῆς περιουσίας καὶ ἄς μὴ μᾶς καίῃ ἡ φλόγι τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἄς μὴ μᾶς λιώσῃ τὸ μῖσος καὶ ὁ φθόνος καὶ ἄς μὴ τέλος τυρπολῇ τὰς ψυχὰς μας ἡ ἀργὴ. Ὅλα αὐτὰ τὰ πονηρὰ καὶ ὀλέθρια πάθη, ἀφοῦ κατασέσωμεν μὲ τὴν δόξασιν τοῦ πνεύματος, ἄς περιφρονήσωμεν τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς, ἄς ποθήσωμεν τὰ τῆς μελλούσης ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὴν μελλούσαν κρίσιν καὶ ἄς ἀσχοληθῶ-

μεν σοβαρώς με τὴν ζωὴν μας. Διότι δὲν ἤθραμεν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν, διὰ νὰ πρῶγαμεν μόνον καὶ νὰ πίνωμεν. Δὲν ἐγένεν ἡ ζωὴ διὰ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ, ἀλλὰ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ ἐγένον διὰ τὴν ζωὴν. Ἄς μὴ ἀντιστρέψωμεν λοιπὸν τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων ὅτε νὰ ὑπηρετῶμεν ἢ τὴν κοιλίαν καὶ τὰς σαρκικὰς ἡδονάς, ὡσάν νὰ ἐγεννήθημεν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Σκεπτόμενοι τὴν ζημίαν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ εἰς ἄραρος μας, ἄς περιερίζωμεν τὰ σκισητάτα τῆς σαρκὸς καὶ ἄς μὴ ἐμμεθα ὀκνηροί, ὅτε νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς αὐτὴν νὰ ἐναντιώνεται πρὸς τὴν ψυχὴν. Διότι ὁ μέγας Παῦλος, ὁ ὁποῖος ὡσάν νὰ εἶχε περὰ διέτρεξεν ὀλοκλήρῳ τὴν οἰκουμένην καὶ ἀνεδείχθη ἀνώτερος τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν καὶ ἠξιώθη νὰ ἀκούσῃ τὰ μυστικὰ ἐκεῖνα λόγια, τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον κανεὶς ἄλλος δὲν ἤκουσε, γράφων ἔλεγεν Ἐ «ἀλλὰ σκληραγωγῶ τὸ σῶμά μου καὶ τὸ μεταχειρίζομαι ὡσάν δοῦλον ἀπὸ φόβου μήπως ἐνῶ εἰς ἄλλους ἐκήρυξα ἐγὼ ὁ ἴδιος θεωρηθῶ ἀποτυχών». 27 Ἐάν λοιπὸν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἠξιώθη τόσοσ μεγάλης χάριτος, εἴπειτα ἀπὸ τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα, εἶχεν ἀνάγκην νὰ καταπονή καὶ νὰ μεταχειρίζεται ὡς δοῦλον καὶ νὰ ὑποτάσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα καὶ νὰ συντελεθῇ, ὥστε νὰ ἐξαρτῶνται τὰ σκισητάτα τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς, διότι καταπονεὶ κανεὶς τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐξεγείρεται, καὶ μεταχειρίζεται ὡς δοῦλον αὐτό, ποῦ ἀρνηθῆσαι τί ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι στερούμεθα ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ θαυνοῦμεθα μὲ φορτία ἀμαρτημάτων 208 Α καὶ ἐπὶ πλέον ἐπιδεικνύομεν μεγάλην ὀκνηρίαν; Μήπως λοιπὸν αὐτὸς ὁ πόλεμος ἔχει ἀνακαινήν; Μήπως ἐπίσης ἡ εὐκαιρία τῆς ἐπιθέσεως; Πάντοτε πρέπει νὰ εἴμεθα σώφρονες καὶ νὰ ἀγρυπνοῦμεν καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἀσθαινώμεθα ἀσφαλῆς. Διότι δὲν εἶναι καθωρισμένη ἡ στιγμή τῆς ἐπιθέσεως ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος μᾶς πολεμεῖ καὶ ἐρχεται ἐναντίον μας. Πάντοτε λοιπὸν ἄς φροντίζωμεν καὶ ἄς μεριμνοῦμεν περὶ τῆς σωτηρίας μας, διὰ νὰ ἠμπαρώσωμεν τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ ἴδιοι νὰ μείνωμεν ἀκατάβλητοι καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς φιλοβρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ διαφύγωμεν τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ με τὴν σοφίαν τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δυνάμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

27. Α' Κορινθ. 9, 27.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ

«Ο ΔΕ ΝΩΕ ΕΠΙΕΞΗ ΕΥΝΟΙΑΣ ΕΝΘΥΜΙΟΝ ΚΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ. ΑΥΤΑΙ ΔΕ ΕΙΝΑΙ ΑΙ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑΙ ΤΟΥ ΝΩΕ, Ο ΝΩΕ ΗΤΟ ΔΙΚΑΙΟΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ· Ο ΝΩΕ ΗΠΑΡΕΝ ΟΤΙ ΗΤΟ ΑΡΕΣΤΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ.»

Εἰς αὐτὰ, ποῦ ἐλέγχθησαν μέχρι τώρα, ἐγνωρίσατε πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλοβρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἀνεγκαιρίαν Αὐτοῦ; Ἐβίδατε τὴν ὑπερβολικὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης; Ἐγνωρίσατε καλῶς πόσον μεγάλη ὑπέρβηεν ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου ἀνάμεσα εἰς τόσον πλῆθος (ἀμαρτωλῶν) καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐλλάβῃ αὐτόν, ὅτε τῶν πολλῶν ἡ ἀμόρφωτος ῥοπή πρὸς τὴν κακίαν, ὅτε τὸ δὲ ἀπέμεινε μόνος νὰ βαδίξῃ τὴν ἀντίθετον ὁδὸν διὰ μέσου τῶν κακῶν; Διότι, ὡσάν ἄριστος κυδαρνῆτης, δὲν ἐπέτρεπε νὰ καταπαντισθῇ τὸ σκόφος εἰς τὰ ἀρμητικὰ κύματα τῆς κακίας, ἀλλ' ἐχειρίζετο μὲ μεγάλην προσοχὴν τὰ πηδάλια τῆς διανοίας. Ἀφοῦ δὲ ἐνίκησε τὸν χειμῶνα, καὶ ἀφοῦ ἐκκείτο ἐπάνω εἰς τὸ πέλαγος, ὡσάν νὰ ἐκάθητο εἰς λιμένα, καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ἢ κατακυβῶν τὸ πηδάλιον τῆς ἀρετῆς, ἐξησφάλισε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν τρικυμίαν, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ καταλάβῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκουμένης. Τόσον μέγα πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετὴ, ἀθάνατος καὶ ἀδοῦλωτος. 2 Δὲν ἀκολουθεῖ εἰς τὰς ἀνωμαλίας τῆς παρουσίας ζωῆς; ἀλλὰ πετὰ ἐπάνω ἀπὸ τὰ δίκτυα τῆς κακίας καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς τὰ λυπηρὰ φαινόμενα τῶν ἄλλων, διότι παρατηρεῖ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα κατὰ τέτοιον τρόπον, ὡσάν ἀπὸ κάποιας ὕψλης σκοπιᾶν. Ὅπως δὲ περιγελά μὲ τὰ κύματα, ἐκεῖνος ποῦ εἶναι ἐπάνω εἰς κάποιον ὕψηλόν βράχον, ὅταν θὰ ἴδῃ αὐτὰ νὰ προσκρούσων μὲν εἰς τὸν βράχον, ἀλλὰ ἀμέσως νὰ διαλύωνται εἰς ἀ-

1. Γεν. 6, 8-9.

2. Ρωμ. 8, 35-37.

3. Τελευταῖος ὁ Παρθουσιῆτης καλεῖ τὴν ἀρετὴν ἐλαίον καὶ προκαιοστέην καὶ φέρει ἐρηθιστέην καὶ κέρμον καὶ ἐγκαλλόσιμα τῶν ἀσσοῦτων. (σφ' ἐπιστ. Ε.Π. 18).

φρόν, έτσι λοιπόν και εκείνος ό οποίος άσκει την άρετήν. Εύρισκόμενος εις άσφαλές έδαφος, Ε τίποτε τό δλαδερόν δέν ύπομένει ένεκα τής παραχής τών πραγμάτων. Αντίθως εύρίσκεται εις ήσυχίαν, άπολαμβάνων την γαλήνην τής σκέψώς του και αντίλαμβανόμενος, ότι τά πράγματα τής παρούσης ζωής, τά όποια κυλούν μέ τήσιν ταχύτητα και έσκολίαν, ούδούλω διαφέρουν από τά ρεύματα τών ποταμών.⁴ Διότι, όπως άκριβώς είναι δυνατόν να ίδωμεν τά κύματα τής θαλάσσης, τώρα μέν να ύψώνονται εις μέγα ύψος και ακολουθώς διά μιάς να εξαφανίζονται, κατά τον ίδιον λοιπόν τρόπον ²⁰⁶ Α παρατηρούμεν και εκείνους, οι όποιοι παραμελούν την άρετήν και μετέρχονται την κακίαν: Τώρα μέν να έχουν μεγάλην Ιδέαν διά τον έαυτόν τους, να ύπερφηανεύονται και να είναι προσκολλημένοι εις τά ύλικά πράγματα τής παρούσης ζωής, αύταματώσ δέ να οδηγούνται εις την ταπεινών και εις την εσχάτην πτωχείαν.⁵ Αύτους θεθαίως έχων ύπ' όφιν και ό Προφήτης Δαβίδ έλεγε: «Μή φοβάσαι, όταν ό άνθρωπος γίνη πλούσιος, ή όταν αύξηθή ή δόξα τής οικογενείας του, διότι αυτός, όταν θα άποθάνη, δέν θα πάρη τίποτε μαζί του». ⁶ Και όρθώς έπτε, «Μή φοβού». Να μη σέ παράσση, λέγει, ή άπάκτησις του πλούτου και ή υπερφηάνεια τής δόξης. Διότι μετά από όλιγο θα τον ίδης να εύρίσκεται κάτω, άκήλητος, νεκρός, πεσμένος, Β να γίνεται προφή των σκυλήκων και άφού τά έγκαταλείψη όλα⁷ έδω να μη δύναται να πάρη μαζί του τίποτε άπολύτως. Λοιπόν μη μή καταληφής από άγωνίαν, άποδέλτων εις τά αγαθά τής παρούσης ζωής. Ούτε να θεωρήσης εύτυχή, εκείνον, που πρόκειται να τά χάση όλα αύτά ύστερα από όλιγον χρόνον. Τέτοια θεθαίως είναι και ή εφήμερη εύτυχία και ή φύσις του πλούτου. Δέν συνοδεύει εκείνους που φεύγουν άπ' αύτήν την ζωήν, αλλά, άφού έγκαταλείπουν έδω όλην την ύλικήν τους εύημερίαν, φεύγουν γυμνοί και έρημοί, μέ μοναδικήν περιβολήν την κακίαν και τά φορτία τών άμαρτημάτων, τά όποια αύτη έπείσώρευσεν εις αύτούς. Εις την άρετήν έμεις δέν συμβαίνει κάτι παρόμοιον.⁸ Αλλά και έδω μās κάμνει άνωτέρους από εκείνους,

4. Ήσυχ. 1, 9. Σοφ. Σολ. 9, 5.
 5. Λοκ. 19, 16-21.
 6. Ψαλμ. 58, 17.
 7. Ή Έρρ. 5, 8.
 8. «Παρά τών θεοτεσθών ήμιν εντολήν παρά θεού, τούτων και τάς δυνάμεις παρ' αύτού προελήθημεν... Και διά τούτων τών δυνάμεων όρθός μέν και χροστάντως άναρχόντες, τών κατ' άρετήν εδοσθώς συμπληρωμέν

του θείλου τό κακόν μας, και ελευθέρους μās διατηρεί, C και την διαρκή χάριν προσφέρει, και δέν έπιτρέπει να άντιληφθώμεν την άνωμαλίαν τών πραγμάτων, και όταν φεύγωμεν από αύτόν τον κόσμον μās συνοδεύει, και τότε κυρίως, όταν έχομεν ανάγκην από την βοήθειάν τής, και κατά την φοβράν εκείνην ήμέραν μās παρέχει μεγάλην δούθειαν, μέ τό να κάνει του δικαστού τό έλεμμα ήμερον προς ήμās.⁹ Όπως άκριβώς εις αύτήν την ζωήν ενώπιον τών κακόν μās κάνει άνωτέρους από τά κακά, έτσι και εις την μέλλουσαν ζωήν αρπάζει και σώζει από τά βασανιστήρια εκείνα τής κολάσεως, εκείνους, οι όποιοι φέρουν αύτην μαζί τους. ¹⁰ Όχι δέ μόνον τούτο, αλλά ακόμη γίνεται και αίτία να άπολαύσωμεν ήμεις τά άπεργιστοτά αγαθά. D Διά να άντιληφθής δέ, ότι αύτά έχουν έτσι και ότι δέν χρησιμοποιούμεν αύτούς τούς λόγους άπλάς και τυχαίως διά να σάς ψυχολογήσωμεν, θα προσπαθήσω να δείξω εις την άγάπην σας από τό παράδειγμα, που τώρα έχομεν ενώπιόν μας.
 Όταν άλλόκληρον τό ανθρώπινον γένος έκανε τον φιλόνηρωτον Δεσπότην να άναγκάση εναντίον του, παρατήρησε πως ό θεομάσιος αύτός άνθρωπος, ό Νώε,¹¹ μέ την άρετήν του ήδυνήθη και να μη λάβη πείρον τής άργής του θεού, και να έλκύση προς τον έαυτόν του πολλήν την άγάπην εκ μέρους αύτου.
 Εάν δέ κρίνης καλόν, εις τό έξής θα κάμωμεν λόγον δι' όσα συμβαίνουν εις την παρούσαν ζωήν, διότι ίσως μερικοί δυσπιστούν διά τά μέλλοντα και όσα δέν φαίνονται. E «Ας ίδωμεν λοιπόν από όσα συμβαίνουν έδω ποία μέν κακά διεδέχθησαν εκείνους, που έδραπέτευσαν προς την κακίαν, ποιών δέ αγαθών ήξιώθη εκείνος, που έπρωτήμησε την άρετήν.
 Όταν λοιπόν ό πανάγαθος θεός έπεράσισε να τιμωρήση τό γένος τών ανθρώπων μέ ολοκληρωτικήν καταστροφήν, ένεκα τής υπερβολικής έπικρατήσεως τής κακίας, άφού έπτε, «θα έξολείψω τον άνθρωπον, τον όποιον έδημιούργησα, από τό πρόσωπον τής γής» και διά να δείξη την υπερβολικήν Του άγανάκτησιν,¹² δέν έξέδωκεν άπόφασιν μόνον κατά του γένους τών ανθρώπων, αλλά και εναντίον όλων τών κτηνών, και τών έρπετών, και τών πετευνών. ²⁰⁷ Α Διά-

11. παραθετέροντες δέ αύτόν την άέργειαν, προς την κακίαν έπαρασάμαθα». (Μ. Βασιλείου «Όροι κατά πλάτος», 6' έκδοσις, Ε.Π. 21, 908).
 9. Ματθ. 25, 24-46.
 10. Η άγανάκτησις του θεού διά την ζωήν τών άμαρτηλόν δέν είναι καθ' έαυτήν έμπαρία. (Πρόλ. Ήρ. 4, 20. Ματθ. 18, 24, Λοκ. 14, 21).

τι, όταν ἐπρόκειτο νὰ καταποντισθοῦν εἰς τὰ ὕδατα καὶ νὰ κατασπαραθοῦν οἱ ἄνθρωποι, διὰ τοὺς ὁποίους ἐδημιουργήθησαν τὰ ζῶα, εὐλόγως ἔλαβον μέρος καὶ αὐτὰ εἰς τὴν τιμωρίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀπόφασίς ἦτο ἀόριστος, χωρὶς νὰ κἀν οὐδεμίαν διάκρισιν, καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὀποιοῦνται πρόσωπα,¹¹ καὶ ὅτι δὲν παραδέχεται κενά, περιπατῶν μέσα εἰς τὰς ἰσθμὸς μὲς καρδίας,¹² ἀλλὰ ἔστω καὶ μικρὰν ἀφορμὴν ἔαν εὐρῆ, ποῦ νὰ τοῦ τὴν δίδωμεν ἡμεῖς, ἐπιδεικνύει τὴν ἀπερίγραπτον αὐτοῦ ἀγάπην, λέγει ἡ Γραφή: «Ὁ Νῶε δὲ εὐρε χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Τοῦτο δέ, διὰ νὰ μὴ νομίσωμεν, ὅτι γίνεται πλήρης ἐξαφάνισις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι ἕνεκα τῆς ἀγαθότητος¹³ αὐτοῦ ἀφῆκε ἕνα σπινθῆρα νὰ σώζεται, Ἐ καὶ μίαν ρίζαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὥστε νὰ ἀναπτυχθῇ πάλιν εἰς μακροῦς κλάδους.¹⁴

Παρατήρησε τὴν ἀκριβολογίαν τῆς Γραφῆς. Ἰστε τὴν παρακράν συλλογὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρῆται τυχαίως τοποθετημένη.¹⁵ Ἐπειδὴ μᾶς εἰδίδαξε τὴν ὑπερβολικὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς ἐργάτας αὐτῆς, τώρα κάμνει λόγον εἰς ἡμᾶς καὶ δι' ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἠδυνήθη νὰ διασωθῆ ἀκεραῖαν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνάμεικτος εἰς τὸσον πλῆθος. Εἶναι βεβαίως καὶ μόνη τῆς ἡ ἀρετῆς ἀξία θαυμασμοῦ. Ὅταν ὅμως κάποιος πραγματοποιῇ αὐτήν, εὐρισκόμενος εἰς τὸ μέσον ἐκείνων, ποῦ τὴν ἐχθρεύονται, κάνει αὐτὴν νὰ φαίνεται πολλὸν περισσότερον θαυμασιὰ.¹⁶ Ὁ Διὰ τοῦτο ὡσανὺ νὰ θαυμάζῃ τὸν δίκαιον ἢ Ἁγία Γραφή λέγει, ὅτι ὡς Νῶε εὐρε χάριν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ μεταξύ τῶσαν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ λάβουν πείραν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῆς κακίας τους. Εὐρε χάριν, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Δὲν εὐρε χάριν ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐνώπιον Κυρίου τοῦ

11. Ρωμ. 2, 11. Ἐφ. 6, 8.

12. Πράξ. 17, 28. Ἰωάν. 17, 21.

13. Ματθ. 20, 15. Ἰωάν. 7, 13.

14. Εἶναι ἀνέφθγγος ἡ παραμοίωσις τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων μὲ δένδρον ἐκαυτωμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὕδατων εἰς τὴν Γραφήν. Πράξ. 14, 1, 8.

15. Ματθ. 5, 18.

16. Τὸ εἶναι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀπῆκεται ἀγῆνος ἐν μέσῳ πολλῶν ἁμαρτιῶν ἐκείνης τῆς Γραφῆς διαπιστώσαν καὶ ἅλα τὰ μεγάλα πνεύματα τῆς ἀρχαϊκότητος. «Τὴν μὲν τοι κατέστη καὶ λαβὼν ἔστιν ἐλεῖσθαι τῆς δ' ἀρετῆς ἰσθμὸς θεοῦ προκράσιν ἐθρῆκε ἀθανάτου» (Παύλου ἔργα 287). — «Ἄ δ' ἀρετὰ διὰ μάχων δύναι» (Ἐθρῆκῆς). — «Ἀρετὰ πολύμοχθε γένοι θρῆκῆς, θῆραμα κἀλλίστων θῆρ» (Ἀριστοτέλης).

Θεοῦ. Διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι αὐτὸν εἶχεν ὡς μοναδικὸν σκοπὸν, νὰ ἔχη δηλαδὴ ὡς ἐπανέτην τὸ ἀγρυπνον μάτι τοῦ Θεοῦ. Οὐδόλως ἐνδιέφερον αὐτὸν οὔτε ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων,¹⁷ οὔτε ἡ ἑλευθερία τῆς ἀπειλαμένης τιμῆς, οὔτε ὁ γέλωτας των.

Εἶναι φυσικὸν βεβαίως νὰ ὑπομῆν πολλοὺς ἐμπαιγμούς καὶ γέλωτας, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῆι νὰ ζῇ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἀντίθετον πρὸς δόλους.¹⁸ Ὁ Διότι ἔχουν τὴν συνήθειαν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὴν κακίαν, πάντοτε νὰ ἐμπαίζου ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποφεύγουν τὴν κακίαν καὶ νὰ προτιμοῦν τὴν ἀρετὴν, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον πολλάκις συμβαίνει. Ἐλπίομεν δὲ καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς νὰ μὴ δύνανται νὰ ὑποφέρουν τὸν γέλωτα καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν, νὰ παρασύρωνται καὶ νὰ προσκολλῶνται εἰς τὴν κακίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ νὰ προτιμοῦν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνιμον. Διότι εἶναι γνώρισμα γενναίας ψυχῆς μὲ ἰσχυρὰν θέλησιν, τὸ νὰ δύναται κανεὶς νὰ ἀντισταθῇ εἰς ἐκείνους ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸν διασῶρουν καὶ νὰ μὴ διαπράττῃ κάτι διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ ἔχη ἐστρατευμένη τὴν προσοχὴν τοῦ πρὸς τὸ ἀγρυπνον μάτι τοῦ Θεοῦ, Ἐ καὶ νὰ περιμένῃ μόνον ἀπὸ ἐκείνων τὸν ἔπαινον, καὶ νὰ περιφρονῇ τοὺς ἀνθρώπους τῆς κακίας, καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζῃ οὔτε τὸν ἔπαινον αὐτῶν, οὔτε τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ νὰ τὰ παραβλέπῃ ὡσανὺ δνερα καὶ σκιῆς. Καὶ ἐδῶ μὲν πολλὰς φορὰς πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερον τὴν ὕβριν δέκα ἢ εἰκοσι ἀνθρώπων, ἢ καὶ ὀλιγωτέρων, ἀνετράπησαν καὶ ἔπεσαν κάτω. «Υπάρχει» βεβαίως ἀετρωτὴ, ἡ ὁποία ἐπιφέρει ἁμαρτίαν.¹⁹ Διότι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ περιφρονῆς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ὀβριζοῦν, νὰ περιπαίζου καὶ νὰ διακυμῶδου. 20 Ἄ Ὁ δίκαιος ὅμως αὐτὸς δὲν συμπεριφέρῃ ἔτσι. Διότι οὐ μόνον τὴν-διαγωγὴν δέκα καὶ εἰκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνθρώπων κατεφρόνησε, ἀλλὰ τῶσαν δεκάδων χιλιάδων καὶ ὅλης τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἦτο δὲ φυσικὸν ὅλοι αὐτοὶ νὰ τὸν περιγελοῦν, νὰ τὸν διακυμῶδου, νὰ τὸν χλευάζου καὶ νὰ δεικνύουν ἀπέναντί του πολλὴν ἀπρέπειαν, ἴσως δὲ καὶ νὰ ἠθελον νὰ τὸν ἀπισπᾶσου πρὸς τὸ μέρος πους διὰ τῆς βίας, ἔαν ἦτο δυνατὸν. Πάντοτε δὲ ἡ κακία ἐπιδεικνύει πολλὴν παρακροσύνην ἐναντίον τῆς

17. Ἰωάν. 5, 44. 12, 48. Ἀ' Κορ. 10, 31.

18. Ματθ. 5, 11.

19α. 2ορ. 2ορ. 4, 21.

ἀρετής.¹⁹ Ὅμως, ὄχι μόνον τίποτε δὲν βλέπει αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ ὁ πόλεμος τὴν κάνει ἰσχυροτέραν.²⁰ Τόσου μεγάλη δὲ εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε ὅταν δοκιμάζεται, ὑπερέχει ἐκείνων ποὺ τὴν δοκιμάζουν, καὶ ὅταν πολεμῆται, γίνεται ἀνωτέρα ἀπὸ αὐτοῦς, ποὺ τὴν πολεμοῦν.²¹ Τοῦτο δὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῶμεν ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων. Ἐ Διὰ νὰ δώσωμεν δὲ εἰς τὰς ἁφροσύνας, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντλήσωμεν τὰ παραδείγματα πρὸς χάριν σας καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιάν καὶ ἀπὸ τὴν Κοινήν Διαθήκην. «Διότι λέγει, «ἔδωκε εἰς τὸν σοφὸν ἀφορμὴν, καὶ θὰ γίνῃ σοφώτερος».²² α

Λοιπὸν, προστάθης, παρακαλῶ, νὰ ἐνοήσης τὸν Ἄβελ.²³ Δὲν ἐφρονεῖσθι ἀπὸ τὸν Κάιν; Δὲν ἦτο ριγμένος ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸ ἄσφατον; Ἀλλὰ μὴ παρατηρήσῃς αὐτό, ὅτι δηλοδὴ ἐνίκησε καὶ ὑπερίσχυσε ὁ Κάιν, καὶ ἐφρόνισε αὐτόν, ποὺ ἐφθονοῦσε καὶ ὁ ὅποιος δὲν εἶχε πράξει κανένα ἀδίκημα. Ἀλλὰ νὰ σκέψῃς αὐτὰ ποὺ ἠκολούθησαν, ὅτι δηλαδὴ, ὁ μὲν φανευθεὶς ἀπὸ τότε μέχρι καὶ σήμερον ἀνακηρύσσεται²⁴ ὡς νικητὴς καὶ ἐγκωμιάζεται, καὶ ὁ τόσος χρόνος δὲν ἐξαφάνισε τὴν μνήμην του.²⁵ Ἐκεῖνος δὲ, ποὺ ἐφρόνισε καὶ ἐδείχθη ἰσχυρότερος, καὶ τότε ὑπέμενε μίσην ζωὴν βαρυτέραν καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον, Ἐ καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μέχρι σήμερον αὐτὸς μὲν δημοσίως στυγματίζεται καὶ δέχεται τὰς κατηγορίας ὄλων τῶν ἀνθρώπων,²⁶ ἐνῶ ὁ Ἄβελ καθημερινῶς ἐξυμνεῖται εἰς τὰ στόματα ὄλων. Αὐτὰ μὲν συμβαίνειν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Ἐκεῖνα δὲ, ποὺ λαμβάνουσι χώραν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ποῖος λόγος καὶ ποῖα διάνοια θὰ δυναθῇ νὰ περιγράψῃ; Καὶ γνωρίζω μὲν, ὅτι, ἐφ' ὅσον εἰσαθε φρόνιμοι, θὰ εὐρετε νὰ ὑπάρχουν εἰς τὰς Γραφὰς καὶ ἄλλα πολλὰ διὰφορα παρόμοια παραδείγματα. Διὰ τοῦτο δευτερίως ἔχει γραφῆ,²⁷ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ὠφέλειαν ὥστε, ἀφοῦ μνησθῶμεν αὐτὰ, νὰ ἀποφεύγωμεν μὲν τὴν κα-

19. Ρωμ. 7, 28. Ψαλμ. 1, 2.
 20. Ἐβρ. 11, 38-40.
 21. Ἰωάν. 16, 33, 18, 27. Ρωμ. 8, 38-34.
 21a. Περσ. 9, 9.
 22. Γεν. κειρ. 4.
 23. Ὁ παρὸς Πατὴρ χρησιμοποιεῖ γυναικῶς εἰς τὸ ἀρσενικόν ὄνομα καὶ τῆς ζωῆς τοῦ σαβῆος καὶ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν νικητῶν.
 24. Περμ. 10, 7. Ψαλμ. 111, 6. Σοφ. Σολ. 9, 15.
 25. Ἠσ. 5, 20. Περσ. 19, 19.
 26. Ὁ σκοπὸς τῆς ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἠθικός, θεραπευτικὸς καὶ πνευματικός, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν. Δὲν εἶναι ὅσα ἐπιστήμη, ὅσα ἱστορίαν, ἢ καὶ ὅσα λέγει δὲν εἶναι ἀντίθετα ὅσα πρὸς τὴν ἱστορίαν, ὅσα πρὸς τὴν ἐπιστήμην.

κίαν, νὰ προτιμῶμεν δὲ τὴν ἀρετὴν. Θέλεις νὰ ἴδωμεν τὴν ἴδιαν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὴν Κοινήν Διαθήκην; Ἄκουε τὸν μακάριον Λουκᾶν νὰ διηγῆται τὸν ἴδιον πρῶτον περὶ τῶν Ἀποστόλων, ὅτι, ἐνῶ ἐμαστιγώθησαν, Ἰ ἐφευγον χαρούμενοι ἀπὸ τὸ συνέδριον, διότι ἠξιώθησαν, νὰ ἀτιμασθῶν χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ.²⁸ Ἄν καὶ αἱ μαστίγιες δὲν ἦσαν ἀφάρμοι χαρῆς, ἀλλὰ λύτης καὶ στενοχωρίας, ὅμως αἱ μαστίγιες, τὰς ὁποίας ὑπέμεναν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ὑπόθεσις διὰ τὴν ὁποίαν ἐμαστιγώθησαν ἐγνωσθῶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν χάριν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν, ποὺ τοὺς ἐμαστιγώσαν, ἐκρέθησαν εἰς διέβησον καὶ εἰς μεγάλην ἡμιγανίαν, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τί πρέπει νὰ πράξουν. Διότι θεοῦσε αὐτοὺς μετὰ τὴν μαστίγιωσιν νὰ ἀποροῦν καὶ νὰ λέγουν: «Τι θὰ κάωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς;»²⁹ Τι λέγεις; Ἐκτυπήσατε μὲ μαστίγια, ἐκαρπίσατε τόσα κοκά καὶ ἀκαμί ἀπορεῖτε; Ἐ Τόσον ἰσχυρὸν πρᾶγμα καὶ ἀδούλωτον εἶναι ἡ ἀρετὴ, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πάθους νὰ ὑπερισχῆ ἐκείνων, ποὺ τὴν βασανίζουσι.

Διὰ νὰ μὴ μακρολογῶμεν ὅμως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμελώμεν εἰς τὸν δίκαιον Νῶε καὶ νὰ ἐκπλαγῶμεν ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρετῆς του. Πῶς ἠδυνήθη νὰ παραβλέψῃ καὶ νὰ φωνῇ ἀνώτερος, ἐνῶ τὸν περιέπει, καὶ τὸν ἐχλεύαζε, καὶ ἐπενέβαινε εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ τὸν διακωμῶδουσε τόσος λαός. (Πάλιν λέγει τὰ ἴδια πράγματα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνω). Πῶς κατώρθωσεν αὐτό; Ἐγὼ ἀπαντῶ, ²⁹ Ἄ Ἐπειδὴ ἀπέβλεπε συνεχῶς πρὸς τὸ ἀγρυπνοῦν μᾶτι τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τὰ ἐκεῖ εἶχεν ἐντόμως κατευθύνει τὸ μᾶτι τῆς διανοίας, καὶ δι' αὐτοὺς ὄλους εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἐφρόντιζεν, ὥσων νὰ μὴ ὑπῆρχον. Διότι ἔτσι συμβαίνει. Ὅταν κάποιος θὰ πληγῶθῃ μὲ ἐκεῖνον τὸν ἔρωτα καὶ θὰ κατευθύνῃ τὸν ἑαυτὸν πρὸς τὸν Θεόν, τίποτε ἄλλο δὲν βλέπει ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται, ἀλλὰ βλέπει μὲ τὴν φαντασίαν του συνεχῶς ἐκεῖνον, ποὺ ἐπιθυμῆ, καὶ κατὰ τὴν νύκτα, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν, καὶ ὅταν κοιμᾶται καὶ ὅταν ἐγρηθή.³⁰ Λοιπὸν μὴ παραξενεύεσαι, ἐνῶ ὁ δι-

27. Πράξ. 5, 41.
 28. Πράξ. 4, 16.
 29. Ὁ παρὸς γὰρ 5 εἰκονογράφος προσέχει τῇ προσοπῇ τοῦ βασιλέως καὶ γράφει: καὶ ἐπὶν ἐξ ἐναντίας ἡ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως προσέχον αὐτῷ γράφοντι, ἐκόλωσεν καὶ κατὰ ἐκείνας ζωγράφει τὴν εἰκόνα ἐπὶν θὰ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπον, οὐ δύναται γράψαι, διὰ τὸ μὴ ἀτιμᾶν αὐτῷ τῇ γράφοντι τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ καλὸς ζωγράφος Χριστὸς τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ ἀπειθήουσιν διὰ παντὸς πρὸς αὐτὸν εὐθέως ζωγράφει κατὰ τὴν

κοκος αυτός αδόξως εφρόντιζε δι' εκείνους που προσεπάθουν να τον ανατρέψουν, απασ και έστρεψε προς τα εκεί την διάκονιά του. Διότι αφού κατέβαλε πάσαν προσπάθειαν, που έζητάτο από αυτόν, και αφού προσήλκυσε προς τον εαυτόν του την άνωθεν χάριν, έγινετο ανώτερος όλων. Β «Ο Νώε δέ εύρε χάριν ενώπιον Κυρίου του Θεού» λέγει η Γραφή. «Αν και δέν ήτο εύχάριστος δι' άλλόκληρον τό γένος τών ανθρώπων τής εποχής εκείνης, ουτε επίθυμητός, επειδή δέν επεδουμάσε να βαδίση την ίδιον δόξην με εκείνους, αλλά ήθελε να βαδίση προς Έκείνον, ο οποίος περιπατεί εις τας καρδίας τών ανθρώπων, όμως εύρε χάριν, και Έκείνος έδέχθη την αγαθήν του προαίρεσιν. Διότι, λέγε μου, ποία ζημία προέκυψεν από την χλευήν και τών σκωπτικών γέλωτα τών άμογενών, όταν ανακηρύττη και στεφανώκη τόν άνδρα, εκείνος που έπλάσε τας καρδίας μας και γκαρξίζει καλώς όλα τα έργα μας; Ποιαν δέ ώφέλειαν δύναται να έχη ο άνθρωπος, όταν θαυμάζεται μεν και έπαινείται από όλην την οικουμένην;» C άλλα καταδικάζεται κατά την φροδεράν ήμέραν τής κρίσεως από τόν Δημιουργόν του σύμπαντος και τόν Δικαστήν, που δέν πίπτει εις δικαστικήν πλάνην; Αυτό, λοιπόν, αφού έγωμεν ύπ' όφιν μας, άγαπητοί, άς μη ύπολογίζωμεν καθόλου τόν έπαινον τών ανθρώπων, ουτε να ζητούμεν με κάθε τρόπον τας έπευφημίας αυτών. Άλλά και τα έργα τής άρετής να πράττωμεν και την κακίαν να απαφεύγωμεν μόνον χάριν Έκείνου, ο οποίος εξετάζει τα βάθη τής ψυχής μας.³⁰ Διότι και ο Χριστός, διδάσκων ήμάς να μη μινόμεν με άνοικτόν τό στόμα προς τας έπευφημίας τών ανθρώπων, όστερα από πολλά άλλα ειπεν τελευταίον και τούτο: D «Άλλοιμονον εις έσας, όταν όλοι οι άνθρωποι σας εύφημίσουν.» Παρατήρησε, πώς με την φράσιν «οίαι ήμιν» έδήλωσε, πόσον μεγάλη τιμωρία θα ύπάρξη δια τούς τοιούτους. Αυτό τό «οίαι» είναι θρηνητικών επιφώνημα. Σχεδόν άνομάζει αυτούς άθλίους όταν λέγη. «Άλλοιμονον εις έσας όταν όλοι οι άνθρώ-

εικόνα αυτού έπουράνιον άνθρωπον... Ει τις ούν ούκ άντιλείπει δια παντός τήν έσάν των πάντων ημερών, ού μη γράψη ο Κύριος αυτός την εικόνα έν τω άνωτω φωτί. Χρή τούτων άντιλείπει ήμάς εις αθέον πιστεύοντας και άγαπώντας αθέον, πάντα ούκιντας και αυτό προσέχοντας. Ινα γράψας την έσωτην εικόνα την έπουράνιον άποστείλη έν τας ψυχάς ήμων... (Μακκαρίου Αλεξανδίου, έν τής 30ης επιστολής τής αποδιδραμένης εις αυτόν. Ε.Π. 84, 734).

30. Μάρκ. 8, 56. Λουκ. 9, 23-24.
31. Λουκ. 9, 47, 16, 18.
32. Λουκ. 6, 26.

ποι σας εύφημίσουν». Παρατήρησε την ακρίβειαν του λόγου. Δέν ειπεν απλώς, οι άνθρωποι, αλλά, όλοι οι άνθρωποι. Διότι δέν είναι δυνατόν να έπαινείται και να θαυμάζεται από όλους τούς ανθρώπους³¹ ο άνάρετος, ο οποίος βαδίζει την στυγήν και γεμάτην από βλίβεις δόξην³² τής άρετής, και εφαρμόζει πιστώς τας έντολάς του Χριστού. Τούτο διότι ή έντασις τής κακίας και ή αντίθεσις αυτής προς την άρετήν είναι μεγάλη. Ε Έπειδή λοιπόν γκαρξίζει ο Κύριος, ότι είναι αδύνατον να έπαινείται από όλους τούς ανθρώπους και να άκούη καλούς λόγους, εκείνος, ο οποίος εφαρμόζει την άρετήν με ακρίβειαν και ο οποίος αποδέχεται μόνον τόν έπαινον του Θεού, δια τούτο άνομάζει άθλίους, εκείνους που παραμελούν την άρετήν δια τόν έπαινον τών ανθρώπων. Διότι ή εύφημία εκ μέρους όλων τών ανθρώπων ήθελεν είναι πολύ μεγάλη απόδειξις, που ότι δέν διδει μεγάλην σημασίαν εις την άρετήν. Πώς θα ήτο δυνατόν ο άνάρετος να έπαινεσθί από όλους, εάν θα επίθυμούσε να σώξη τούς άδικουμένους από τα χέρια τών άδικούντων και τούς ύδρικομένους από εκείνους, που επίθυμούν να τούς κοκοποιούν; Άκόμη, εάν θα ήθελε να διαρθώη εκείνους που άμαρτάνουν³³ Α και να έπαινη έκείνους, που έπιτυγχάνουν την διάρθρωσιν, δέν είναι φυσικών άλλοι μεν να τόν έπαινούν, άλλοι δέ να τόν κατηγορούν; Δια τούτο λέγει ο Κύριος «Άλλοιμονον εις έσας, όταν σας έπαινέσουν όλοι οι άνθρωποι».

Λοιπόν, πώς δέν είναι άξιον να θαυμάξη κανείς τόν δικαίον Νώε και να εκπλήσασται; Έκείνοι τα όποια έδίδασκεν ο Χριστός, όταν ήλθεν εις τόν κόσμον, αυτά έφήρμοσε προκαταβολικώς με μεγάλην ακρίβειαν, αφού τα έδιδάχθη από τόν νόμον,³⁴ τόν όποιον ο Θεός έτοποθέτησεν εις την φύσιν.³⁵ Αφού άπέρριψε τόν έπαινον τών ανθρώπων, προσεπάθει με την άρετήν τών έργων³⁶ να εύρη χάριν κοντά εις τόν Θεόν. Δια τούτο λέγει η Γραφή: «Ο Νώε όμως έτυχεν εύνοίας ενώπιον Κυρίου του Θεού.» Β Άλλά, τό ότι έτυχεν

33. Η ταινότης αντίληψεν περί του άνάρετου δά έσημασε μίαν κοινωνίαν ήγιων. Αι άτέλειαι τών ανθρώπων και ή εισοδος τής ήμερας διαποροποιεί τήν συμπεριφοράν αυτών έναντι του δικαίου.

34. Ματθ. 7, 14.

35. Γαλ. 3, 24-26.

36. Δέν πρέπει να νοση ένταθα κάτι άνάλογον προς την οπερηματικό λόγο διδασκαλίαν του Γουατίνου, αλλά ή φυσική άναλογία του Θεού, ο οποίος έθεσε την σφραγίδα του εις τήν δημιουργημένην Του.

37. Τη χάρις του Θεού θαρμύον είναι όχι ο άνθρωπος, τής θεοκρατικής πίστεως, άλλ' ο έφαρμοστής του νόμου του Θεού. (Ματθ. 8, 10).

εὐνοίας ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν εἰς αὐτὸν ἀρετὴν, μᾶς τὸ διηγήθη ὁ θεομάντις αὐτὸς Προφήτης,⁸⁸ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.⁸⁹ Εἶναι ὁμοίως ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν καλῶς καὶ ἐκεῖνα ποῦ ἔχουν λεχθῆ ἔν συνεχείᾳ καὶ νὰ ἴδωμεν τὴν ἀπόφασιν τὴν ὅποιαν διέτύπωσε δι' αὐτὸν ὁ Θεός.

Λέγει ἡ Γραφή: «Ἰδοὺ δὲ ἡ ἱστορία τοῦ Νῶε. Ὁ Νῶε ἦτο ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Ἐξῆσαν ὁ Νῶε σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Παράδοξος τρόπος γενεαλογίας. Διότι ἐνῶ εἶπεν ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἰδοὺ ἡ γενεαλογία τοῦ Νῶε» C καὶ ἀφοῦ διήγειρε τὰς ἀκοάς μας, προκειμένον νὰ διηγήσῃ τὴν γενεαλογίαν αὐτοῦ, δηλαδὴ ποῖος ἦτο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀπὸ ποῖον γένος κατήγετο, πῶς ἦλθεν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα, τὰ ὅποια συνθίζουσι νὰ διηγῶνται, ὅσοι ἐξιστοροῦν γενεαλογίας, ἀφοῦ ἐγκατέλειψεν ὅλα αὐτὰ καὶ ἀφοῦ ἀνιψώθη ἐπάνω ἀπὸ τὴν συνήθειαν,⁹⁰ λέγει: «Ὁ Νῶε ἦτο ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Καὶ ἐξῆσαν ὁ Νῶε σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶδες θεομυστήν γενεαλογίαν; Ὁ Νῶε, λέγει, ἦτο ἄνθρωπος. Παρατήρησε, ὅτι τὸ κοινὸν ὄνομα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δίδεται ἀντὶ ἐγκωμίου εἰς τὸν δίκαιον. Ὡς ἐπειδὴ λοιπὸν, λέγει, οἱ ἄλλοι μετὰ τὴν κατολισθήσαν εἰς τὰς σαρκίους ἡδονὰς ἔχρασαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν ἢ ἐπαύσαν καὶ νὰ εἶναι ἄνθρωποι, αὐτὸς διέσωσε τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάμεσα εἰς τὸσόν λαόν. Διότι αὐτὸ εἶναι ἄνθρωπος, ὅταν ζῆ κοινῶς τὴν ἀρετὴν.⁹¹ Δὲν εἶναι ἀπόδειξις ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως τὸ νὰ ἔχη κανεὶς μορφήν ἀνθρώπου, καὶ ὀφθαλμούς, καὶ μύτη καὶ στόμα καὶ παρειαί καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη. Ὅλα αὐτὰ εἶναι μέλη τοῦ σώματος. Ἄνθρωπον ὁμοίως δυναμέθα νὰ ὀνομάσωμεν ἐκεῖνον,

88. Πρόκειται περὶ τοῦ Μωϋσέως, ὃς συγγραφεὺς τῆς Πεντατεύχου.
 89. Δίδεται ἐναεῖς μία ἀπάντησις εἰς τὸ πρόβλημα τῆς θεομυστικῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὴν ὅποιαν ὁ Χριστοστόμος δέχεται ὡς ἐμπνευσταὶ καὶ φωνηθῆναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χωρὶς νὰ ἐκρηθῆναι ἢ προσωπίκως τοῦ συγγραφέως.
 90. Ἡ Ἁγία Γραφή κωνοποιεῖ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀνεφεύχεται ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς συνθήκας τῶν ἀνθρώπων, ἀντιμετωπίζει αὐτοὺς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς αἰωνιότητος καὶ ἀνεπαρτάται χωρὶς διὰ τὸν πνευματικὸν αὐτῶν παράγοντα.
 91. Ε. Παπακρίστου: «Ἡ κοινωνία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ὀλη πνευματικὴ ζωὴ τῆς χριστιανικῆς υπάρξεως. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἀπορρέει ἡ δικαιοσύνη, ὅτι δὲν ὑπάρχει τοιαύτη τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργίας, ὃ ὅποιος νὰ μὴ ταλῆται κατὰ μεταχρῆν τοῦ Θεοῦ, ἐπ' ὅσον τὸ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπον πρόσωπον ζῆ κατὰ μεταχρῆν τοῦ Θεοῦ. (Ἡ ὁσία τῆς Θεολογίας, σελ. 103).

ὃ ὅποιος διασώζει τὴν εἰκόνα⁹² τοῦ ἀνθρώπου. Τί εἶναι ὁμοίως ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου; Ἡ λογικὴ τοῦ ὑπαφῆς.⁹³ Τί λοιπὸν; λέγει: Οἱ ἄλλοι δὲν θὰ ἦσαν λογικοί; Ἐ δὲν ἔνοοι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἐνάρετος, καὶ τὸ ὅτι ἀποφεύγει τὰ κακά, καὶ τὸ ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τὰ παράλογα πάθη, καὶ τὸ ὅτι ζῆ σύμφωνα μετὰ τὰς ἐπιτολάς τοῦ Δεσπότη. Αὐτὸ εἶναι ἄνθρωπος.

Διὰ νὰ μάθῃς δὲ, ὅτι εἶναι συνήθεια εἰς τὴν Γραφήν, νὰ μὴ θεωρῆ ἀξίους οὔτε νὰ ὀνομάζωνται ἄνθρωποι, ἐκεῖνους ποῦ κάνουν τὸ κακὸν καὶ παραμελοῦν τὴν ἀρετὴν, ὅσους τὸν Θεὸν νὰ λέγῃ, ὅπως ἐλέγομεν καὶ χθές: «Τὸ Πνεῦμα⁹⁴ μου δὲν θὰ παραμείνῃ μονίμως εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, διότι εἶναι πλήρεις σαρκικῶν φρονιμάτων». Διότι, λέγει, ἐγὼ μὲν τοὺς ἔδωκα ὡς δῶρον τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.⁹⁵ Ἐκεῖνοι ὁμοίως ὅλοι ἐγενον εἰς τὸ ἐξῆς δούλοι τῆς σαρκός, τὸσόν πολὺ παραμελοῦντες τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, ὡσὸν νὰ ἀπετελοῦντο μόνον ἀπὸ σάρκα.⁹⁶ Αἱ εἶδες πῶς ὀνομάζει αὐτοὺς σάρκα καὶ οὐκ ἀνθρώπους, ἐνεκα τῆς κακίας τους; Καὶ πάλιν πρὸς κάτω, ὅπως θὰ γνωρίσετε ἀμέσως πολὺ καλὰ, τοὺς ὀνομάζει «γῆν» ἢ Ἁγία Γραφή, διὰ τὴν καταστοπάλῃσιν τοῦ ἐαυτοῦ των εἰς τὰ γῆινα φρονήματα. Λέγει δηλαδὴ: «Ἡ γῆ ἦτο διεφθαρμένη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῆς αἰσθητῆς γῆς, ἀλλὰ τοὺς κατοίκους αὐτῆς ὀνομάζει γῆν. Εἰς ἄλλο σημεῖον δὲ οὔτε σάρκα τοὺς ὀνομάζει οὔτε γῆν, οὔτε θεωρεῖ αὐτοὺς ὑπάρχοντας⁹⁷ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἐπειδὴ ἐγκωμώθησαν ἀπὸ τὴν ἀρετὴν. Ἄκουσε δὲ τὸν προφήτην νὰ διδάσκη μεγαλοφῶνως εἰς τὸ μέσον τῆς πρωτευούσης τῶν Ἱεροσολήμων, ὅπου κατοικοῦσαν τὸσάν μυριάδες, ὅπου ἐορί-

92. Εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅποια ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν δημιουργίαν. Ὁ ἐμπροσθεὶς ἐπέθετο τὴν δόξαν ἐκείνη. Ἐδόματο δὲ ἔρημος ἡ τοῦ Πνεύματος εἰκόνα. (Μελιτόνιος Σέβερου: Ὀμιλία εἰς τὸ Πέπρα ἢ περὶ πίθου).
 93. Ἡ ἑλγ περιουσιῆ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοστόμου περὶ τῆς ἐνοίας τοῦ ἀνθρώπου. ἐρημνευόμενα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ὑπαρξιακῆς Θεολογίας, ἐμφανίζουσι μέγα ὄφελος.
 94. Πνεῦμα ὀνομάζει τὴν προνοητικὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Ἐκωμώσας τὸ ὅτι δὲν θὰ παραμείνῃ σημαίνει δὲν θὰ προνοήσῃ, θὰ καταστραφῆναι.
 95. Γεν. 6, 3.
 96. Ὅταν κατακρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους ὡς σαρκικούς, δὲν κατακρίεται κατὰ τὸν πόμπου ὡς ὀλησὸς ἀσχετοῦ, ὅσοι: καὶ τούτο εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ, ἐνάς τοῦ Πνεύματος (1^α Κορ. 3, 16-17), ἀλλὰ κατὰ τῆς ὑπαρξιακῆς αὐτῶν εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη.
 97. Γεν. 6, 11.
 98. Ἡ ὑπαρξία πραγματοποιεῖται ἐν τῷ Θεῷ καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ.

σκοντο άπειρα⁴⁹ πλήθη: «Ήλθον, και δέν ύπήρχεν άνθρωπος. Ερώναξα και δέν ύπήρχεν έκείνος, που θα ύπακούση».⁵⁰ Όχι διότι δέν παρευρίσκοντο άλλα διότι έκείνοι που ήσαν παρόντες δέν συμπεριφέροντο καλλίτερον από τους άπόντας. Β Και πάλιν εις άλλο σημείον λέγει: «Τρέψατε γύρω εις την πόλιν και παρατηρήσατε, αν ύπάρχη έστω και ένας, ό οποίος να έφορμάξη τον νόμον και την δικαιοσύνην, και άά φωνά εσπλαγχνός».⁵¹

Είδες, ότι ή Άγία Γραφή γνωρίζει να ονομάξη άνθρωπον έκείνον μόνον, ό οποίος ζή την άρετήν; Τους δε άλλους θεωρεί ως άνυπότακτους και άλλοτε μόν τους ονομάζει σάρκας, άλλοτε δε γήν; Διά τούτο και τώρα ή Άγία Γραφή, ύποσχόμενη να διηγηθή την γενεαλογίαν αυτού του δικαίου, λέγει: «Ό Νώε ήτο άνθρωπος», διότι αυτός μόνον ήτο άνθρωπος. Όλοι δε οι άλλοι δέν ήσαν άνθρωποι, αν και είχαν ανθρώπινην μορφήν, έφ' όσον εξέπεσαν από την θέσιν του ανθρώπου εις την κατάσταση των άλόγων θηρίων και έφ' όσον με την πονηράν των διάθεσιν είχαν προσδώσει την εύγένειαν της φύσεώς τους.⁵² C "Ότι δε ή Άγία Γραφή άποδίδει τας ιδιότητες των ζώων εις έκείνους εκ των λογικών ανθρώπων, οι οποίοι βά παρασυρθούν εις την κακίαν, και θα γίνουν δοῦλοι των παραλόγων παθών άκου κάποτε αυτήν να λέγη:⁵³ «Έγιναν ίπποι θηλυμανείς».⁵⁴ Βλέπε, πώς άποδίδει την ονομασίαν του άλόγου εις τους ανθρώπους, εξ αίτίας της μεγάλης καταχρήσεως της σαρκικής μίξεως. Άλλοτε πάλιν: «Δηλιγτήριον άσπίδων»⁵⁵ εδρίσκειται κάτω από τὰ χείλη τους».⁵⁶ Έδώ ύποκαί έκείνους, που μιμούνται την δολιότητα και τό ύπουλον του ζώου. Και πάλιν «κύλους κωφαλάλους εκ γενετήρ»⁵⁷ ονομάζει άλλους. Και πάλιν παρομοιάζει «με άσπίδα, κωφήν, ή οποία φράσσει τὰ άκρα αυτής»⁵⁸ έκείνους που κλείουν τας άκοάς των προς την διδασκαλίαν της άρετής. Δύναται κανείς να εβρη πολ-

49. Είναι υπερβολή του Χριστοστόμου διά να εξαρθή τό νόημα των λόγων του προφήτου.

50. Ήσ. 60, 2.

51. Ήσ. 6, 1. Ήσ. 56, 1.

52. Εγγίνεσκν της φύσεως διά τον άνθρωπον λέγοντες οι Πατέρες έννοούν την θέσιν καταγωγήν αυτού και τας αίτίους προρραμίδων του.

53. Ήσ. 5, 8. Οι ό' άντι του «έγγίνεσκν» έχουν «έγενήθησαν».

54. Οι μετά εροθρόν πάθος επιθυμούντες τας γυναίκας.

55. Είδος όπλου.

56. Ψαλμ. 12, 3 και 139, 4.

57. Ήσ. 66, 10.

58. Ψαλμ. 57, 5.

λά άνόματα, τὰ όποία άποδίδονται από την άγιαν Γραφήν, εις αυτούς που οδηγούνται προς τὰ πάθη των άλόγων, ένεκα άδιαφορίας. Τούτο είναι δυνατόν να είδωμεν, όχι μόνον εις την Γαλιλαίαν, άλλα και εις την Καινήν Διαθήκην. Άκουε δε τον Ίωάννην τον βαπτιστήν να λέγη προς τους Ίουδαίους: «Τέκνα της όχιάς, ποίος σάς ύπέδειξε να φύγετε από της μελλούσης όργής;»⁵⁹ Ελέπεις, πώς δηλώνει και έδώ την δολιότητα της γνώμης αυτών⁶⁰ κάτω από την ονομασίαν του ζώου; Τι έλεινότερον, λοιπόν, δύναται να ύπάξη δι' αυτούς που ζούν εις την κακίαν, Ε όταν σπαροδύνται του δικαίωματος όκομη και να ονομάζονται άνθρωποι; Διά τούτο δε θα ύποστούν μεγαλύτερον τρωμάριον, διότι, ενώ έλαθον πολλές άφορμάς από την φύσιν, τας έπρόδωσαν με την θέλησιν τους, παρασυρόμενοι θαυμάσδων και δραματούοντες προς την κακίαν. Έπειδή λοιπόν τότε, όλοι έκαιαν τους έαυτούς των αναίξιους να ονομάζονται άνθρωποι, ό δε δικαίος αυτός έπέδειξε τό υπερβολικόν μέγεθος της άρετής του.⁶¹ Α μέσα εις μιαν τόσοσν μεγάλην έηρασίαν από άρετήν, διά τούτο ή Άγία Γραφή, όταν άρχίξη να διηγηθή την γενεαλογίαν του άνδρός, λέγει: «Ό Νώε δε ήτο άνθρωπος».

Είναι δυνατόν να εβρωμεν την προσηγορίαν αυτήν άποδιδόμενην και εις άλλον δικαίον, άντι μεγίστου έγκωμίου. Δι' αυτής της προσηγορίας, πριν από όλας τας άλλας, να ανακηρύσσεται νικητής, έκείνος ό οποίος άπεδείχη να ζή με άκοίθειαν την άρετήν. Ποίος λοιπόν είναι αυτός; Ό καλύττος Ίωβ, ό άθλητής της εύσεβείας, ό νικητής της οικουμένης, ό μοναδικός που ύπέμεινε τὰ δέθρα έκείνα παθήματα, ό όποίος έδέχη τὰ αναρίθμητα βέλη εκ μέρους του πονηρού έκείνου δαιμονος και ό όποίος, αφού έμεινεν άπλήγωτος, ώσαν καθαρό διαμάντι ήβλήθη να ύποφέρει όλα τὰ κτυπήματα. Β Όχι μόνον δέν κατεποντίστη εις τὰ τόσα άπειλητικά κύματα, άλλα άπεδείχη ανώτερος από τὰ κύματα. Και, ενώ έδέχη εις τό σώμα του τό παθήματα όλης της οικουμένης, μέσα από αυτήν την δοκιμασίαν ανέδεικνύετο λαμπρότερος. Διότι ή συνεχής έπίθεσις των κακών, όχι μόνον δέν έτρομαξεν αυτόν, άλλα τον παράρμησεν εις μεγαλύτεραν εύχαριστίαν. Δι' όλα τὰ παθήματα έξέφραξε την εύγνωμοσύνην του προς τον Θεόν, δίδων έτσι

59. Ματθ. 3, 7.

60. Των Φαρισαίων και Σαδουκαίων, οι όποιοι προσήγοντο εις τό βάπτισμα του Ίωάννου.

καίριον κτύπημα κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ ἀποδεικνύων εἰς αὐτόν, ὅτι ἐπιχειρεῖ ἀκατόρθωτα ἔργα καὶ ὅτι «λακτίζει τὰ κέντρα».⁸¹ Αὐτὸν τὸν ἄγιον, λοιπὸν, ἐπαικῶν καὶ ἀνακηρύσσων ὁ φιλόθεωτος θεός, πρὶν ἀπὸ τοῦς ἀβλοῦς καὶ πρὶν ἀπὸ τοῦς τόσους ἀγῶνας τοῦ, C λέγει πρὸς τὸν διάβολον: «Ἐπρόσεξες μὲ τὴν διανοίαν σου εἰς τὸν πιστὸν δοῦλον μου τὸν Ἰωβ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ αὐτὸν μεταξὺ ἐκείνων, ποῦ κατοκοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν; Ἄνθρωπος ἀμπετος, δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβής, ὁ ὁποῖος νὰ ἀπέχη ἀπὸ ὅλα τὰ πονηρὰ πράγματα;»⁸² Εἶδες, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀνακηρύσσεται ἀρχικῶς διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; «Παρατήρησες, λέγει, τὸν δοῦλον μου τὸν Ἰωβ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ αὐτόν;» Καὶ ὅμως ὅλοι ἦσαν ὅμοιοι εἰς τὴν μορφήν. Δὲν ἦσαν ὅμως ὅμοιοι εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἄνθρωπος ὅμως δὲν εἶναι ἡ μορφή, ἀλλὰ ὅταν κάποιος ἀποφούγη τὴν κακίαν καὶ ζῇ τὴν ἀρετὴν.

D Εἶδες, ποῖους γνωρίζει νὰ ὀνομάξῃ ἀνθρώπους ἡ Ἁγία Γραφή; Διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ὁ Κύριος τοῦ αἵματος, ἀποβλέπων εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδημιουργεῖτο ἀπ' αὐτόν, ἔλεγεν: «Ἄς πλάσωμεν ἄνθρωπον ἐνδύμενον νὰ ὀμοιάσῃ μὲ ἡμᾶς». Τοῦτο σημαίνει, νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ ὅλην τῆς ἀρετῆς φύσεως καὶ τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα γεννῶνται μέσα εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του. Νὰ εἶναι κύριος⁸³ καὶ νὰ μὴ εἶναι δούλος. Ἐάν ὅμως, προβίδων τὴν ἀρχὴν αὐτὴν, ἐξουσιάζεται μάλλον, παρὰ ἐξουσιάζει, τότε χάνει καὶ τὴν ὑπαρξίν του ὡς ἄνθρωπος, καὶ μετασπῆζει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀλόγων. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς καὶ τώρα ἡ Ἁγία Γραφή, ἐπιθυμοῦσα νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ τοῦ δικαίου, λέγει: «Ἰδοὺ δὲ ἡ ἱστορία τοῦ Νῶε. Ὁ Νῶε ἦτο ἄνθρωπος δίκαιος».

E Ἰδοὺ καὶ μία ἄλλη μεγάλη μορφή ἐγκωμίου: «Δίκαιος». Μὲ αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν δηλώνει τὴν ἴδιαν τὴν ἀρετὴν ὡς σύνολον. Διότι τὴν ὀνομασίαν «Δίκαιος» σιωπηθίζομεν νὰ τὴν ἀποδίδωμεν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸ

81. Κτενοῦται τὰ κάρφια. (Παλ. 96, 14).

82. Ἰβμ 1, 8.

83. Ὁ Ἰνδόντις ὁ λαμασκῆς δέχεται τὸν ἄνθρωπον ἐξουσίαν ἔχοντα μόνον καὶ πρακτικῶν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς θεῆς συνεργουμένου χάριτι, ἀσάτους καὶ πρέσβεις ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ ἐν τῇ κακῇ γίνεσθαι τοῦ θεοῦ παραγομένων διὰ τὸ ἀπειθεῖν οὐκ ἀρετῆ γὰρ τὸ εἶναι γινόμενον. (Καθ. Ὁρθ. Πιστ. II, 29).

σύνολον τῶν ἀρετῶν.⁸⁴ Ἐπειτα διὰ νὰ πληροφορηθῆς ὅτι ἐφθασαν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁποία καὶ τότε ἐζητεῖτο ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, λέγει: «Ἦτο δίκαιος καὶ τέλειος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του». Ἐπράξε, λέγει, ὅλα, ὅσα ἐπρεπε νὰ πράξῃ ὁ ἄνθρωπος, ποῦ προτιμᾷ τὴν ἀρετὴν.⁸⁵ Ἄ Διότι αὐτὸ σημαίνει «τέλειος».⁸⁶ Χωρὶς νὰ ἔχη παραμελήσει τίποτε, οὔτε νὰ ὑπερῆ εἰς κάτι. Ὅχι, ἐπέτυχε μὲν τὸ ἕνα, ἐσφαλὼν ὅμως εἰς τὸ ἄλλο. Ἦτο τέλειος εἰς πᾶσαν ἀρετὴν. Αὐτὴν θεοδικῶς τὴν διαγωγὴν ἐπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτός. Ἐπειτα διὰ νὰ παρουσιάσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν δίκαιον λαμπρότερον ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῆς συγκρίσεως, λέγει: «Ἦτο τέλειος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του». Εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν.⁸⁷ Εἰς τὴν σύγχρονον καὶ διεστραμμένην γενεάν, ἡ ὁποία παρεξέκλινεν εἰς τόσην κακίαν καὶ ἡ ὁποία δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ οὔτε ἕνος ἀρετῆς. B Εἰς ἐκείνην, λοιπὸν, τὴν γενεάν καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὁ δίκαιος αὐτός, ὅχι μόνον ἐπέδειξεν ἀρετὴν, ἀλλὰ ἐφθασεν εἰς τὴν μεγαλύτερον τελειότητα τῶν ἀρετῶν, ἀφοῦ ἔγινε τέλειος καὶ ἀλακληρωμένος. Διότι, ὅπως εἶπον πρὸ ὀλίγου, πάντοτε τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἐμφανίζεται μεγαλύτερον, ὅταν ἐπιτυγχάνωμεν αὐτὴν μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν της καὶ ὅταν ἐπιδοκίμομεν τὴν ἴδιαν ἀκρίθειαν, μεταξὺ ἐκείνων ποῦ δημιουργοῦν ἐμπόδια. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ δίκαιος αὐτός εἶναι ἄξιος περισσότερων ἐπαινῶν. Τὸ ἐγκωμίου δὲ τῆς Ἁγίας Γραφῆς δι' αὐτόν δὲν σταματᾷ μέχρις ἐδῶ. Ἀλλὰ ἀφοῦ δεκτικῶς εἰς ἡμᾶς τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῆς ἀρετῆς του καὶ ὅτι τὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς τελειότητος ἔλαβεν ἀπὸ τὸν θεόν, C ἀφοῦ εἶπε δὲ ὅτι «Ἦτο τέλειος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του», λέγει ἀκολούθως: «Ἦτο εὐάρεστος εἰς τὸν θεόν ὁ Νῶε». Τόσον μεγάλος ἦτο ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς του, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὸν ἔπαινον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διότι, λέγει, «ὁ Νῶε ἦτο εὐάρεστος εἰς τὸν θεόν». Διὰ νὰ εἰπῇ ὅτι ἔγινε δακτός ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, σημαίνει ὅτι ἦτο ἀρεστός εἰς τὸν ἀκοίμητον ἐκείνον οφθαλμόν, διὰ τῶν ἄλλων,

84. Ἐννοεῖται διακρίνεται Πλατωνικῆ ἐπίδρασις, καθ' ἣν ὁ δίκαιος ἀπὸν θεωρεῖται ὡς ἡ συνιστάμενη καὶ ἡ συμπαινεμένη τῶν τριῶν ἄλλων ἀρετῶν, σοφίας, ἀνδρείας, σωφροσύνης.

85. Ὅχι μὲ τὴν ἄνοιαν τῆς ἀπόλυτης τελειότητος, ἀφ' ὅσων «καὶ ὅμοι». Ἐκείνους πάντας τὰ διεκολλημένα ὅμοι, λέγεται ἐπὶ ἀγαθῶν ὅμοιων (Αποκ. 17, 10), ἀλλὰ μὲ τὴν ἄνοιαν τῆς σχετικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀπόλυτος τελειότης ἀνήκει εἰς τὸν θεόν καὶ εἶναι ἀπείροτος.

86. Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι ἀπρηρισμένη τι καὶ ἀπύλητος θεωρεῖται, ἀλλὰ ἱστορικῶς πραγματικῶς τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐντὸς τῆς κοινωνίας.

τούς ὁποίους εἶχε καταρθώσει. Τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ προσήλκυσεν ἡ ἐμπρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν βιωμάτων του. Ἡ εὐνοία αὐτῆ, ὅχι μόνον ἐφύλαξεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς φρογῆς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀποία ἐπρόκειτο νὰ ἀδοξολογήσῃ ἐναντίον αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπέβειξεν αὐτὸν προστάτην καὶ ἄλλον. Διότι, λέγει, «ἦτο εὐάρετος εἰς τὸν Θεὸν ὁ Νῶε». Ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι περισσότερον εὐτυχὴς ἀπὸ αὐτόν, ὁ ὁποῖος κατάρθωσε νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ ἔχη ἐγκωμιοστῆν τὸν Κύριον τοῦ σώματος; Ἡ ἄπο δὲ λαὸν τὰ ἐπιτεύγματα αὐτοῦ, ἀπ' ὅλων τὸν πλοῦτον, ἀπὸ ὅλων τὴν περιουσίαν, ἀπ' ὅλην τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὡς καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν ἄλλην ἀνθρώπινον εὐτυχίαν, τοῦτο (δηλ. ὁ θείανος τοῦ Θεοῦ) θὰ ἦτο προτιμότερον,⁶⁷ δι' ὅσους ἀσέπτονται καλῶς. Τοῦτο θὰ ἦτο περισσότερον ἐπιθυμιῶν ἀπὸ τὴν βασιλείαν, δι' ἃς ἐκείνους ὁ ὁποῖος ἔχει γνησίαν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Διότι ἡ ἀληθινὴ βασιλεία εἶναι αὐτῆ, δηλαδὴ νὰ δουρῆσθαι, μὲ τὸν ἄριστον τρόπον ζωῆς, νὰ κάμωμεν τὸν Δεσπότην νὰ εἶναι γεμίτος ἀπὸ ἀγάπην καὶ εὐσπλαχνίαν πρὸς ἡμᾶς. Ἐνεκα τούτου δὲ δὲν πρέπει οὔτε τὴν γένον νὰ φοβούμεθα, οὔτε νὰ τραμάζωμεν διὰ τὸ ἄσθεσον ἐκεῖνο πῦρ, διὰ τὰς φοβεράς τιμωρίας καὶ τὰ συνεχῆ βασανιστήρια. Ἐ ἀλλὰ (πρέπει νὰ φοβούμεθα) μήπως ἔλθωμεν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸν πανάγαθον Κύριον καὶ ἀποξενώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν ἀγάπην του. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν βασιλείαν, ὅπου ἡμεῖς πρέπει νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν ἀγάπην μας πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ νὰ ἀπαλαύσωμεν τῆς εὐνοίας ἐκεῖνου.⁶⁸ Ὅπως ὅμως ἡ εὐνοικὴ διάθεσις πρὸς ἡμᾶς τοῦ φιλανθρώπου Δεσπότης εἶναι περισσότερον ἐπιθυμητὴ ἀπὸ τὴν βασιλείαν, ἔτσι καὶ ἡ ἐκπτώσις ἀπὸ τῆς εὐνοίας ἐκείνης εἶναι τραυματικώτερα ἀπὸ τὴν γένον. Εἶδότε πόσον ὠφελήθημεν μόνον ἀπὸ τὴν προσηγορίαν τοῦ δικαίου, καὶ ποῖος θρασυρὸς διδαγμάτων προήλθεν ἀπὸ τὴν γενεαλογίαν τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ ἀνδρός.⁶⁹ 214 Α

⁶⁷ Ἐν μισοῦμεθα λοιπὸν τοὺς κανόνας τῆς Ἁγίας Γραφῆς,⁷⁰ καὶ ὅταν ἐπιθυμοῦμεν νὰ περιγράψωμεν τὰς γενεα-

67. Ματθ. 8, 36.

68. Παρὰ τὰς πολλὰς ἀντιθέσεις του πρὸς τὰς ἀταξίας τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ὁ ἱερός Χριστοστόμος ἀναγνωρίζει αὐτὴν καὶ οὐσιαστικὴν ἀρσέναν, συμφώνως πρὸς τὸ (Ρωμ. 13, 1). Ἐπὶ τὴν ἀρσέναν αὐτὴν οὐδὲν πρέπει νὰ ἐνοήσωμεν τὴν τακτικὴν τῶν ἀλλοκόλων.

69. Διὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι ἀνεκτικῶς πηρὴ διδαγμάτων. (Πρὸλ. Πράξ. 7, 22. Ρωμ. 11, 88. Α' Κορ. 12, 8).

70. Τὴν Ἁγίαν Γραφήν δὲν μελετοῦμεν διὰ ἀνορθοῦσθαι γινώσκον

λογίας μερῶν, ἅς μὴ φέρωμεν εἰς τὸ μέσον τοὺς πατέρας, τοὺς πάππους καὶ τοὺς προπάππους αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἀποκαλύπτωμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ γενεαλογουμένου. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄριστος τρόπος γενεαλογίας. Διότι τί ὠφελεῖ τὸ νὰ καταγεται κάποιος ἀπὸ λαμπροῦ καὶ ἐνάρετους προγόνους, ὁ ἴδιος ὅμως νὰ εἶναι ἕνος πρὸς τὸν θεοκρατὸν τρόπον ζωῆς; Ἀντιθέτως, δὲ πάλιν, ποῖα βλάβη δύναται νὰ συμβῇ, ὅταν καταγεται μὲν ἀπὸ ταπεινοῦ καὶ ἀσήμους πατέρας καὶ προγόνους, αὐτὸς ὅμως διακρίνεται διὰ τὴν πολλὴν ἀρετὴν του; Ἄλλωστε καὶ ὁ δίκαιος Νῶε, ὅταν ἔγινε τοιοῦτος, καὶ προσήλκυσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦτο δὲν συνέβη ἔνεκα τῶν τοιούτων προγόνων. Διότι δὲν τοὺς ἐμνημόνευσεν οὔτε ὡς ἐνάρετους ἡ Ἁγία Γραφή. Ἐ καὶ ὅμως κατάρθωσε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, ἂν καὶ ἦσαν τόσον πολλὰ τὰ ἐμπόδια καὶ αὐτοὶ τοῦ τὰ προέβαλλον. Αὐτὸ διδάσκει, ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῇ νὰ εἶναι σώφρων, νὰ ἀγρυπνῇ καὶ νὰ φροντίζῃ ὑπερβολικὰ διὰ τὴν ἰδικὴν του σωτηρίαν. Διότι, ὅπως σημειωνόμεθα ἀπὸ τοὺς τυχεύοντας, ὅταν κλίνωμεν πρὸς τὴν ἀδιαφορίαν, ἔτσι, ἂν θὰ θελήσωμεν νὰ εἰμεθα σώφρονες, οὐδὲν θὰ δυνήσθωμεν νὰ θλάσθωμεν τὴν ἰδικὴν μας προσπάθειαν, ἔστω κι ἂν εἶναι χιλιᾶδες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μᾶς σφύρου πρὸς τὴν κακίαν. Ὅπως συνέβη ἀκριβῶς μὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κάμουν περισσότερον ἀδιαφοροῦ πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἂν καὶ ἦσαν τόσοι πολλοί.

Ἐ λοιπὸν κανένας νὰ μὴ κατηγορῇ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ μὴ ἀποβίθῃ εἰς αὐτοὺς τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ νὰ καταλογίσῃ τὰ πᾶν εἰς τὴν ἰδικὴν του ἀδιαφορίαν. Καὶ τί λέγω εἰς ἄλλους; Ὅτε αὐτὸν τὸν διάβολον δὲν πρέπει νὰ νομίξῃ κανεὶς ὅτι εἶναι ἱκανὸς καὶ ὅτι δύναται νὰ παραμυθώσῃ τὴν ὁδόν, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν. Αὐτὸς ἐξαπατᾷ μὲν καὶ ἀνατρέπει τοὺς ἀδιαφοροῦς, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐμποδίζει καὶ δὲν ὀκνεῖ θίγειν. Τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιόηται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πείραν τῶν πραγμάτων. Ὅσακις μὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἰμεθα σώφρονες, τὴν πνευματικὴν δύναμιν διαθέτομεν, ὥστε νὰ μὴ ἀνεχώμεθα τὴν συμβουλήν, ἢ ὁποῖα μᾶς κατευθύνει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς κακίας, ἔστω κι ἂν εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι, τοῦ μᾶς προτρέπουν πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ νὰ γι-

μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνέλθωμεν παραδείγματα χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν μας.

νώμεθα στερεώτεροι από κάθε δόξαντα, D και να φράσωμεν τὰς ἀκοάς ἐκ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μᾶς συμβουλεύουν τὰ κακά.⁷¹

Ὅταν ὁμως ἀδιαφοροῦμεν, στρεφόμεθα πρὸς τὴν κακίαν, κινούμενοι ἐκ τῆς ἰδικῆς μας βελήσεως ἕως κι ἂν δὲν ὑπάρχη κανένας, ὁ ὅποιος νὰ μᾶς συμβουλεύσῃ εἰς τὸ κακὸν ἢ νὰ μᾶς ἀνατρέψῃ. Διότι, ἂν ἡ αἰτία δὲν εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἐλευθέρου βελήν μας, ὅτε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς δακνοῦσας καὶ ἐάν δὲν εἶχε δημιουργήσει ὁ φιλόνητος Θεὸς τὴν φύσιν μας αὐτεξούσιον, τότε ἔπρεπε ἢ ὅλοι νὰ εἶναι κακοὶ, ὅσοι μετέχουν τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ὅσοι ὑπέκεινται εἰς τὰ ἴδια πάθη, ἢ ὅλοι νὰ εἶναι ἐνάρετοι. Ὅταν δὲ θὰ ἴδωμεν ἐκείνους, ποὺ κατὰγονται ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος μὲ ἡμᾶς καὶ οἱ ὅποιοι ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια πάθη, E νὰ μὴ ὑποτάσσονται εἰς τὰ ἴδια μὲ ἡμᾶς κακά, ἀλλὰ μὲ ἰσχυρὰν τὴν λογικὴν νὰ καθοδηγοῦν τὴν φύσιν καὶ νὰ νικοῦν τὰς ἀτάκτους παραρμήσεις, νὰ χαλμαγωγῶν τὴν ἐπιθυμίαν, νὰ συγκρατοῦν τὴν ὀργὴν, νὰ ἀπαιροῦν τὴν κακολογίαν, νὰ ἀποβάλλουν τὸν φόβον, νὰ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν χορημάτων, νὰ φροντίζουν ὀλιγώτερον διὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν, νὰ περιφροῦν ὅλην τὴν εὐημερίαν τῆς παρουσίας ζωῆς, νὰ ἐπιδώκουν μὲ πάθος τὴν ἀληθῆ δόξαν καὶ νὰ προτιμοῦν τὸν ἔπαινον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ θλιπόμενα ἀγαθὰ,⁷² A δὲν εἶναι φανερόν, ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ κατορθώσουν αὐτὰ μὲ τὴν ἰδικὴν τους προσπάθειαν ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν δυνάμιν χάριτος. Καὶ ἐπὶ ἡμεῖς, ἀδηγοῦμενοι ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν μας, προδίδομεν τὴν σωτηρίαν μας, ἀφοῦ ἀποστεροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ποτὲ νὰ μὴ θεωροῦμεν αἴτιον τὸν διάβολον, ἀλλὰ τὴν ἀδιαφορίαν βελήν μας, ἀφοῦ ἀκεπτόμεθα αὐτὰ καὶ τὰ ἐπαναφέρωμεν συνεχῶς εἰς τὴν μνήμην μας. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγω, ὅχι διότι ἐπιθυμῶ νὰ ἀπαλλάξω ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς κατηγορίας. Ἄς μὴ γίνῃ αὐτὸ ποτὲ. Διότι ἔρχεται πράγματι ὡς λέων νὰ ἀρπάξῃ καὶ μάλιστα βρυχώμενος, καὶ ζητεῖ ποῖον νὰ κατασπαράξῃ.⁷³ Τὰ λέ-

71. Τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῶμεν ἐκτός ἡμῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐλευθέρου προαίρεσίν μας, συμφωνῶς πρὸς τὰ Λευτ. 30, 19' Λουκ. 9, 28-24. Ὁ ἱερεὺς Δαμιανὸς λέγει: Ὁ θεὸς ἄνθρωπος, λογικῶς ἂν, ἔχει τὴν φύσιν ἢ ἄγεται. Διὸ καὶ ὀργαζόμενος, ἄπειρ ὀλέσει, ἐξουσίαν ἔχει ἀναγκαστικῶς τὴν βρῆν ἢ ἀκολουθεῖται αὐτῇ.

72. Α' Πέτρ. 5, 6.

γω δὲ, ἐπειδὴ θέλω νὰ κἀμὶ ἀσφαλεστέρους τοὺς βαυτοὺς μας, διὰ νὰ μὴ νομίζωμεν, ὅτι εἴμεθα ἀμέτοχοι τῶν σφαλμάτων, ὅταν στρεφόμεθα τόσον εὐκολὰ πρὸς τὴν κακίαν, καὶ διὰ νὰ μὴ λέγωμεν τὰ κακόγουστα ἐκεῖνα λόγια: B «Διὰ ποῖον λόγον ἄφησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ ἀνατρέπῃ καὶ νὰ σωτηρίῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσον ἦτο τόσον ποιηρὸς;». Τὰ λόγια αὐτὰ δύναται νὰ εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγαλύτερας ἀγκυμοσύνης. Πρόσχευε δὲ μαζί μὲ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὸ ἔξης: Ὅτι διὰ τοῦτο κυρίως ἄφησεν αὐτὸν ἐλευθέρου, ὥστε πιεζόμενοι ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ ἠκαμμένοι τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἔχωμεν πολλὴν ἀγρυπνίαν καὶ συνεχῆ σκυροσύνην. Πάντοτε δὲ νὰ ἀνακόπτωμεν τὸν κόπον διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀρετῆς μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν ἀμοιβῶν καὶ μὲ τὴν ἀντιπαροχὴν τῶν αἰωνίων καὶ ἀπεριγράφτων ἐκείνων ἀγαθῶν.⁷⁴ Καὶ τί ἀπαρεῖς, ἐάν τὸν διάβολον ἄφησεν ἐλευθέρου δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, C ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν σωτηρίαν μας, διεγείρων τὴν ἀδιαφορίαν μας καὶ προετοιμάζων τὴν ὑπόθεσιν τῶν βραβείων δι' ἡμᾶς; Καὶ αὐτὴν τὴν γένου τοῦ πυρὸς δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν προητοίμασεν, ὥστε ὁ φόβος τῆς τιμωρίας καὶ ἡ σκληρότης τῆς κολάσεως νὰ μᾶς κατευθύνῃ πρὸς τὴν βασιλείαν. Εἶδες τὴν εὐφυῶς ἐπισημείωσιν φιλονηθῆσιν τοῦ Κυρίου; Πῶς ἀικομῶναι τὰ πάντα, ὅχι μόνον διὰ νὰ σώσῃ τὰ δημιουργήματά του, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ κἀμὶ αὐτοὺς μετόχους τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν; Διὰ τοῦτο μᾶς ἐδῶρκε τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν φύσιν μας καὶ εἰς τὴν συνείδησίν μας τὴν ἰκανότητα νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν, D ἐπέτρεψε τὴν ὑπαρξίν τοῦ διαβόλου καὶ ἠπέλιψε μὲ τὴν γένου, ὥστε νὰ μὴ λάβωμεν πείραν τῆς γενέτης; ἀλλὰ νὰ ἀξιοθῶμεν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τί θαυμάσεις, ἐάν ὅλα αὐτὰ καὶ παλλὰ ἀλλὰ ἐπραξεν ὁ Κύριος δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν; Ἐκεῖνος ποῦ ἦτο εἰς τοὺς Πατρικοὺς κόλπους κατεδέχθη νὰ λάβῃ βούλου μορφήν καὶ νὰ ὑπομείνῃ ὅλας τὰς σαρκιακὰς καταστάσεις, καὶ ἀπὸ γυναῖκα νὰ γεννηθῇ, καὶ ἀπὸ παρθένου νὰ τεχθῇ, καὶ νὰ μείνῃ ἐνένια μῆνας εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του, καὶ σπάργονα νὰ δεχθῇ, καὶ νὰ θεωρηθῇ πατέρας του ὁ Ἰωσήφ ὁ ἐμνηστήρ τῆς Μαρίας, καὶ νὰ μεγαλώσῃ σιγὰ-σιγὰ, καὶ νὰ ὑποστῇ τὴν περιτομήν, καὶ νὰ προσφέρῃ θυσίαν, καὶ νὰ πεινάσῃ, καὶ νὰ διψᾷ, καὶ νὰ κο-

73. Ματθ. 5, 9-12. Ἰωάν. 14, 8, 17, 24. Ρωμ. 8, 17 κτ.

πιάση, Ε και να υπομείνη τέλος και τον θάνατον, όχι δε απλώς τον θάνατον, αλλά τον σταυρικών έννοια, ο οποίος θεωρείτο εξευτελιστικός. Και όλα αυτά προς χάριν μας και διά την σωτηρίαν την ιδικήν μας κατεβέχθη να τα υπομείνη ο Δημιουργός του σύμπαντος, ο αναλλοίωτος, εκείνος που δημιούργησε τα πάντα εκ του μηθενός, εκείνος που με ένα Του δάμμα κάνει ώστε να τρέμη η γη⁷⁴ την λάμπην της δόξης του οποίου δεν δύναται να αντικρούσουν ούτε τα χερουσίμ, αι ασάματοι εκείνοι δυνάμεις: όταν δε καλύπτουν το πρόσωπόν των με την προβαλήν των πτερυγών επιδεικνύουν εις ημάς το θαύμα. Εκείνος, τον οποίον ουνούν συνεχώς αμέτρητοι χιλιάδες αγγέλων και αρχαγγέλων, ²¹⁶ Α αυτός κατεβέχθη να γίνη άνθρωπος δι' ημάς και διά την σωτηρίαν μας.⁷⁵ Εχάραξε προς χάριν μας τον άριστον δρόμον της ζωής,⁷⁶ και ακολουθών τον τρόπον τον οποίον αυτός ήθελεν, αφού ανέλαβε την ίδιαν με ημάς ανθρώπινην φύσιν, μάς άφησε την διδασκαλίαν, ή όποια ήτο αρκετή⁷⁷ διά την σωτηρίαν μας.

Λοιπόν, ποια άπολογία άπομένει εις το μέλλον δι' ημάς, όταν έχουν προηγηθή τόσα πράγματα χάριν της σωτηρίας μας, εάν θα έπρόκειτο να χαρακτηρίσωμεν τα πάντα ως ανόητα, και ένεκα άδιαφορίας προς αυτά να προδώσωμεν την σωτηρίαν την ιδικήν μας;

Διά τούτο, παρακαλώ, να είμεθα σώφρονες. Να μη ακολουθοῦμεν απλώς τας συνθεσίας των άλλων, αλλά να έρευνώμεν εκ του πληθόν και καθημερινώς την ζωήν μας και να γνωρίζωμεν εις τί μεν έχομεν σφάλει, τί δέ έχομεν κατορθώσει. Διά του τρόπου αυτού θα διορθώσωμε τα

74. Ψαλμ. 103, 32. «Ο ποιητής εισάγει έτερον άπόδειξιν της μεγαλοπρεπείας και παντοδυναμίας του Θεού, τον σεισμό, εστις και αυτός παρ' Ισραήλ δεν όφειλεται εις δαιμόνας ή άλλους υποχθόνιους θεούς, και δυνάμεις, δε παρ' άλλους λαούς επιστεθετο ότι ποιοι συμβαίνει, αλλά προέρχεται εκ Θεού. Με ένα μόνον του δάμμα ο Θεός δύναται να σείση διά-αληρον την γην. Άλλοτε, άλλως ή ειδέναι ούτη είναι μεγαλοπρεπεία της κατ' Ομήρου άπαντίως» (Π. Α. 528-530), κατ' ην διά να σείσθι μόνον ο «Όλυμπος χροάξεται: να σείσθι διάολος ή κεφαλή του άϊός». (Βασ. Βέλλα: Έκλεκτοι Ψαλμ. Αθήνας 1946, σ. 508).

75. Η διδασκαλία των Πατέρων και ή θεολογία αυτών είναι κατά βάση Βιβλική.

76. Ιωάν. 14, 6-7. 1, 17, 8, 24; 6, 50-51. Ματθ. 11, 27-30.

77. Ητο άρκητό μόνον εις άπόδειξιν προσφοράς και άποκαλύψεως του Θεού. Η πραγματεία του έργου της σωτηρίας μας άπαιτεί και τον προοπτικόν παράγοντα, διά του οποίου οικειοθές την αντικειμενικώς και πραγματικώς εις την φύσιν μας προσηρομένην λύτρωσιν.

σφάλματα, Β δια να ελκύσωμεν εις τους έαυτούς μας την κλήσιν εκ των ουκ, να γίνωμεν ευχάριστοι εις τον Θεόν, όπως ακριβώς ο δικαίος αυτός, και να αξιωθώμεν της θασιλείας των ουρανών, διά της χάριτος και της φιλοανθρωπίας του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, μετά του οποίου εις τον Πατέρα και εις το «Άγιον Πνεῦμα μαζί άνήκει ή δόξα, ή τιμή και ή εξουσία και τώρα και πάντα, και εις όλους τους αιώνας. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

С ΑΠΕΡΤΗΣ ΔΕ Ο ΝΩΕ ΤΡΕΙΣ ΓΙΟΥΣ, ΤΟΝ ΣΗΜ, ΤΟΝ ΧΑΜ, ΤΟΝ ΙΑΦΕΘ· ΔΙΕΦΑΡΗ ΔΕ Η ΓΗ ΕΝΘΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ Η ΓΗ ΕΡΕΜΙ-
ΣΕΝ ΑΠΟ ΑΔΙΚΙΑΝ·¹

Δὲν ἴτο μικρὰ ἢ ὠφέλεια, τὴν ὁποῖαν δέχθημεν χθὲς ἀπὸ τῆν γενεαλογίαν τοῦ δικαίου Νῶε. Ἐγκωρίσαμεν δὲ ἓνα θαυμάσιον τρόπον γενεαλογίας. Εἶδομεν τὸν δικαίον νὰ ἔγκωμιάζεται, ὄχι ἀπὸ τὴν σπουδαίαν καταγωγὴν του, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῆς ἰδικῆς του συμπεριφορᾶς, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔλαβε τόσο μεγάλην ἐπιθεδαίωσιν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. «Διότι, λέγει, ὁ Νῶε ἴτο ἄνθρωπος δικαίος, τέλειος μετὰ τῶν συγχρόνων του. Ἦτο ἀρεστὸς εἰς τὸν Θεὸν Νῶε». Ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ ὄλγια λόγια καταηνωώσαμε χθὲς δλόκληρον τὴν διδασκαλίαν, ὅτι ἡ φύσις τῶν θείων λόγων εἶναι τοιαύτη, ὥστε μέσα εἰς ὄλγια λόγια παρουσιάζει μέγαν πλοῦτον νοημάτων καὶ χαρίζει θησαυρὸν ἀπερίγραπτον, εἰς ἐκείνους, ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐμβαθύνουν εἰς αὐτοὺς μὲ ἀκριβείαν. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, παρακαλῶ, νὰ μὴ προσπερνοῦμε τυχαίως τίποτε, ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Νὰ ἀναζητοῦμε δὲ τὸν θησαυρὸν, ποὺ εἶναι κρυμμένος μέσα εἰς αὐτὰ, ὅσω κι ἂν εἶναι κατάλογος ὀνομάτων ἢ διήγησις ἱστορίας.² Διὰ τοῦτο δεδαίως ἔλεγε καὶ ὁ Χριστός: «Νὰ ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς». Διότι δὲν εἶναι δυνατόν πάντοτε νὰ εὐρίσκωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ νόημα τῶν γραφομένων, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ κάνωμεν ἡμεῖς μεγάλην ἐρευναν, ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ τῆς προσοχῆς μας κανένα, ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸ βάθος τοῦ κειμένου. Ἐ Ἐάν δὲ μόνον ἢ προσηγορία τῆς φύσεως, τὸ ὄνομα Ἁνθρώπος³ ἔνωσῶ, ἐδημιούργησε δι' ἡμᾶς χθὲς μίαν τόσο μεγάλη ἀφορμὴν ὠφελεί-

1. Γεν. 6, 10-11.
2. Τίποτε δὲν εἶναι υποθετικόν τυχαίως εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Καὶ ἡ πλέον ἐντὴ διήγησις ὑπερτερεῖ τὸ ἀχθῆτον τοῦ Θεοῦ.
3. Ἰωάν. 5, 28.
4. Γεν. 6, 9.

ας, πόσον κέρδος δὲν θὰ ἔχωμεν, εἰν ἐξετάζωμεν ὄλα δ-
σα λέγονται εἰς τὴν Γραφήν μὲ προσοχὴν καὶ μὲ ἀγρυπνίαν
τὴν διάνοισιν; Ἐχομεν δὲ φιλόνηρωπον Κύριον, ὁ ὁποῖος
ὅταν θὰ ἴδῃ ἡμᾶς νὰ φροντίζωμεν καὶ νὰ καταβάλλωμεν
μεγάλην προσπάθειαν πρὸς κατανόησιν τῶν θείων λόγων,
δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ ζητήσωμεν τὴν βοήθειαν κάποιου ἄλ-
λου, ἀλλὰ φωτίζει ἑμᾶς τὸν νοῦν μας, μᾶς χαρίζει τὸν
ἰδικόν του ἑσωτερικὸν φωτισμόν⁴ καὶ κατὰ τὴν ἐμπειρὴν
πανσοφίαν⁵ του ἀποκαλύπτει εἰς τὴν ψυχὴν μας δλόκλη-
ρον τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν. 217 Α Διὰ τοῦτο, προτρέπων
ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ προσπαθῶν νὰ μᾶς κἀμῃ προ-
θυμητέρους, ἀνεδειξεν ἄξιους μακαρισμῶν ἐκείνους, ποὺ
ἐπιδεικνύουν τὸν ζῆλον αὐτόν, λέγων: «Μακάριοι ὄσοι
πεινοῦν καὶ διψοῦν διὰ τὴν δικαιοσύνην, διότι αὐτοὶ θὰ
χορτάσων». Παράτησε τὴν σοφίαν τοῦ διδασκάλου.
Δὲν πρόετρεψε μόνον μὲ τὸν μακαρισμόν. Ἀλλὰ, μὲ τοὺς
λόγους «οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην», ἐδί-
δαξε τοὺς ἀκροατὰς, μὲ πόσῃ προθυμίᾳ πρέπει νὰ ὀρ-
μοῦν πρὸς τὴν ἐρευναν τῶν πνευματικῶν λόγων. Διότι,
λέγει, ὅπως σπεύδουν πρὸς τὴν τροφὴν μὲ μεγάλην προ-
θυμίαν, ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι προηγουμένως πεινοῦν. Β καὶ ὅ-
πως ἔρχονται διαστικὰ πρὸς τὸ νερὸ, ὄσοι φλέγονται ἀπὸ
μεγάλην δίψαν, ἔτσι ἀκριβῶς πρέπει νὰ προσέρχωνται εἰς
τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, ὡς πεινασμένοι καὶ διψα-
σμένοι. Αὐτοὶ δὲν εἶναι μόνον ὄσοι μακαρισμῶν, ἀλλὰ καὶ
θὰ ἐπιτύχουν ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα φροντίζωμεν. Διότι, λέ-
γει, «θὰ χορτάσων», δηλαδὴ θὰ εἶναι πλήρεις. Θὰ ἱκανο-
ποιήσουν τὴν πνευματικὴν τους ἐπιθυμίαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχομεν τέτοιον Κύριον, τόσο ἀγαθὸν
καὶ τόσο φιλόνηρον, ἔλα νὰ καταφύγωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς
Αὐτόν⁶ καὶ νὰ κερδήσωμεν τὴν ἀγάπην του, ὥστε καὶ ἐ-
κείνος, ἀκολουθῶν τὴν φιλόνηρωπον τακτικὴν του, C νὰ
φωτίσῃ τὸ λογικόν μας, διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ παρατηροῦ-
μεν τὴν δύναμιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐοεῖς δὲ μὲ πολλὴν
προθυμίαν, ὡς πεινασμένοι καὶ διψασμένοι, ἔτσι νὰ ὀπο-

5. Ἐπὶ ἐπὶ ἑσωτερικὸν φωτισμόν πρέπει νὰ ἐνοησοῦμεν τὴν ἐνέ-
ργειαν τῆς θείας χάριτος, ἢ ἡποῖα ἐνεργεῖται, διακατεῖται, ἐνεργεῖται καὶ κρη-
ταῖται τὰς φυσικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας (Κ.
Ἀνθρώπου, Δογματικὴ α. 228).

6. Παρμ. 8, 19. Φαλμ. 108, 24. Ἰωδ 8, 4. Ἰσρ. 10, 12.
7. Μωσθ. 5, 6.
8. Ἡ οὐκὴ ἐμπιστοσύνη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν φιλόνηρωπον Πα-
τέρα μεταρραβεταῖται εἰς τὴς φύχας τῶν ἀκραστῶν του.

δεχθήτε τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν.⁹ Καὶ ἂν ἀμεθα ἡμεῖς τιποτένιοι¹⁰ καὶ ἀνάξιοι λόγου, ὅμως ὁ πανάγαθος καὶ πάνσοφος Θεὸς ἰσως πρὸς χάριν ἡμῶν καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν ἡμῶν ἀφέλειαν, νὰ μᾶς διώσῃ λόγον,¹¹ ὅταν θὰ ἀνοίξωμεν τὸ στόμα, πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ οὐλοδομήν ἰδικὴν ἡμῶν.¹²

Ἰ. Ἄφου λοιπὸν ἐξηγήσαμεν τὰ πάντα ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφου ἐξηγήσαμεν τὴν βοήθειαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κάνει σαροῦς τοὺς τυφλοὺς καὶ μεγαλοφώνους τὰς γλώσσας τῶν θραυσιγλώσσων,¹³ ὅς καταπιασθῶμεν μὲ αὐτὰ, ποῦ ἀνεγκνώθησαν προσφάτως, ὥστε νὰ παραθεώμεν εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς θὰ μᾶς χαρηγῆσῃ, κινούμενος ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν Του. Ἄλλὰ, ἐντέννατε, παρακαλῶ, τὴν διάνοιάν ἡμῶν. Προσέχετε μὲ ἀκριβείαν εἰς ὅσα ὁσὲ λέγω. Ἀποδιώξτε ἀπὸ κοντὰ ἡμῶν κάθε δικατικὴν σκέψιν,¹⁴ ὥστε νὰ ρίψωμεν τὸν πνευματικὸν σπόρον, (ὅπως ρίπτει ὁ γεωργὸς) εἰς γόνιμον καὶ εὐφορὸν γῆν, ἣ ὅποια ἔχει καθαρισθῆ ἀπὸ τὰ χόρτα καὶ τὰ ἀγκάθια.¹⁵

«Αὐτὴ δὲ» λέγει «εἶναι ἡ γενεολογία τοῦ Νῶε. Ἐ Ὁ Νῶε ἦτο ἀνθρώπος δικαίος καὶ τέλειος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Εἰς τὸν Θεὸν ἦτο ἀρεστὸς ὁ Νῶε». Μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ἐτελείωσαν ἡ διδασκαλία χθές. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρωμεν ἐνώπιόν ἡμῶν καὶ αὐτὰ ποῦ ὑπολείπονται. «Ἐγέννησε δὲ», λέγει, «ὁ Νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν Σὴμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ». Δὲν μᾶς ἀναφέρει τυχαίως ἡ Ἅγια Γραφή καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδῶν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμῶν καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ μᾶς ὑπογραμμίσῃ ἐπιμέσως τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ. Διότι ἀφου εἶπεν ἄνωτέρω, ὅτι «ὁ Νῶε

9. Τὸ κῆρυγμα τοῦ θεολόγου γίνεται κατ' ἐντολήν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ κηρύττων εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ὁ ἐνεργῶν, ὁ παριστάμενος καὶ ὁ ἀποκαλύπτων ἑαυτὸν εἰς τοὺς ἀκηροὺς.

10. Γίνεται σαφὴς διάκρισις μεταξὺ τοῦ προσώπου τοῦ κήρυκος, τὸ ὁποῖον δυνατόν νὰ θεωρηθῆ καὶ ἀπὸ ἀτελειῶν, καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Ἡ ἀνακρίσις τοῦ κήρυκος δὲν ἐλάττει τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς. Ἐπὶ αὐτῆς ἡ προσωπικὴ ἁμαρτία τοῦ λειτουργοῦ δὲν μειώνει τὴν εἶπεν τὸν μισθόν.

11. Ἐφεσ. 3, 18. Κολ. 4, 8. Α' Θεσ. 2, 2. Β' Θεσ. 3, 1. Πράξ. 4, 29.

12. Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ συνθέτουν τὸν σκοπὸν τοῦ κηρύττωντος. Πᾶσα ἄλλη ἐπιδίωξις πρέπει νὰ εἶναι θεῖμα παρελθόντων καὶ νοθεύσεων.

13. Μάρκ. 7, 32-37. Ματθ. 15, 29-31.

14. Ἡ κατανόησις τῆς ἀποκαλύψεως ἀπαιτεῖ ὁρισμένους προϋποθέσεις.

15. Ματθ. 13, 7-23. Λουκ. 8, 7-14.

ἦτο πεντακοσίων ἐτῶν,¹⁶ προσέθεσε: «Καὶ ἐγέννησε τρεῖς υἱούς», διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῆς ἐγκρατείας αὐτοῦ, ²¹⁸ Α ὅταν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τότε εἶχον περιπέσει εἰς τὴν μεγάλην ἀκράτειαν, καὶ ὅταν ἐξοῦσαν εἰς πολλὴν ἀκολασίαν καὶ ὅταν, κατὰ ἕνα τρόπον, κάθε ἡλικία εἶχε στραφῆ πρὸς τὴν κακίαν. Ἐκοῦτε βαθύως τὴν Ἅγιαν Γραφήν νὰ λέγῃ: «Ὅταν δὲ εἶδεν ὁ Κύριος ὅτι ἐπληθύνοντο αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ὅτι κάθε ἕνας σκέπτεται τὰ πονηρὰ εἰς τὴν καρδίαν του μὲ ἐπιμέλειαν ἀπὸ τὴν νεότητά του»¹⁷ καὶ νὰ δείχῃ εἰς ἡμᾶς μὲ σαφήνειαν, ὅτι καὶ οἱ νέοι ἐνκαύσαν τοὺς ἡλικιωμένους (εἰς τὴν κακίαν), καὶ οἱ γέροντες δὲν παραφρόνησαν ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς νέους. Ἀκόμη δὲ ὅτι, καὶ αὐτὴ ἡ ἡλικία, ἣ ὅποια δὲν εἶχε λάθει πείραν τοῦ κακοῦ, (ἡ παιδική), εἶχε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν κακίαν.

Διὰ νὰ μάθωμεν λοιπὸν, ὅτι αὐτὸς ὁ δικαίος ἔμεινε μόνος Β νὰ κατορθώσῃ μαζί με τὰς ἄλλας ἀρετὰς καὶ τὸν ἄθλον τῆς σωφροσύνης, μέχρις ὅτου ἔρθασεν εἰς τὸ πνευματικὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐπεδεικνύον μεγάλην τρέλλαν καὶ μανιώδη ὄρμη (πρὸς τὰ σαρκικὰ πάθη), μετὰ ἀπὸ τοὺς λόγους «Ἦτο ὁ Νῶε πεντακοσίων ἐτῶν», τότε λέγει, «Καὶ ἀπέκτησεν ὁ Νῶε τρεῖς υἱούς. Βλέπετε, ἀγαπητέ, τὴν ὑπερβολικὴν ἐγκρατείαν τοῦ δικαίου; Νὰ μὴ τὰ προσπεράσωμεν λοιπὸν αὐτὰ τυχαίως. Νὰ κατανοήσωμεν καὶ τὴν ἐποχὴν ἑκείνην καὶ τὴν πλυσιν κακίαν,¹⁸ ἣ ὅποια ἕνεκα ἀδιαφορίας ἐθάρυεν ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Νὰ παρατηρήσωμεν καλῶς, πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀρετὴ του καὶ ἡ φιλόθεος γνώμη του, ὥστε νὰ χαλιναγωγῆσῃ ἐπὶ τῶσον χρόνον τὴν ὄρμη τῆς ἐπιθυμίας C καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ἀντίθετον δρόμον πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἀποφύγῃ ὄχι μόνον τὴν παράνομον σαρκικὴν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὴν νόμιμον, ἣ ὅποια οὐδῶλως ἦτο ἁμαρτήματα. «Καὶ ἐγέννησε», λέγει, «ὁ Νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν Σὴμ, τὸν Χάμ καὶ τὸν Ἰάφεθ. Ἦτο δὲ ἡ γῆ¹⁹ διεφθαρμένη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀδικίαν». Ἐχῶ τὴν γνώμην δέ, ὅτι ὁ δικαίος αὐτὸς ὑπηρε-

16. Γεν. 5, 32.

17. Ἰσχύει παραλληλὴ εἰς τὸ κείμενον τῆς Γραφῆς, τὸ ὅσον παρῆται ὁ Χριστός, ὡς πρὸς τὸ κείμενον τῶν Ὁ'.

18. Ἡ δόξα ἐνέργειαι τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἀξιολογηθῇ εἰς τὰ ιστορικὰ πλαίσια, ἐντὸς τῶν ὁρίων πραγματικότητας.

19. Κοινοποιεῖται ἀνατὰρ τὸ περιεχόμενον ἀπὸ τοῦ περιεχομένου, διὰ νὰ δηλωθῇ ἡ καθολικότης τῆς διαφθορᾶς.

τούσε το σχέδιον τῆς βίαις οικονομίας καὶ διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τῆς σαρκικῆς μίξεως καὶ διὰ τῆς ἀπεκτιθέσεως αὐτῶν τῶν τέκνων. Ἐφ' ὧσον δηλοῦν ἐπρόκειτο δολοκλήτος ἢ ἀκούσιος ἢ ἀδελφικὸς ἐπὶ τὴν καταστροφὴν, ἔνεκα τῆς μεγάλης κακίας καὶ τῆς ὑπερβολικῆς πονηρίας τῆς, ὁ φιλανθρώπος Θεὸς ἐπέβηκεν ἐπὶ ἀφῆρη τὸν δίκαιον D ὡς ἀντίδοκον καὶ ἑμῆν, διὰ τὴν γῆν ὁ Γενάρχης ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξουν μελλοντικῶς, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀμαρτωλοῦ ἀνθρωπότητος. Ἐνεκα αὐτοῦ τοῦ λόγου, ἀφοῦ ἀπέκτησεν αὐτὰ τὰ τρία παιδιά μετὰ πάροδον πεντακοσίων ἐτῶν, ἐσταμάτησεν εἰς αὐτὰ, ἀποδεικνύων εἰς τὴν πρῶτην, ὅτι τοῦτο ἐπραξε μὲ τὸν σκοπὸν νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια ἐπρόκειτο μελλοντικῶς νὰ ἐκδηλωθῆ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διὰ τὴν μάθησιν δὲ ἐπὶ αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι ἀπλῶς στοχασμός, παρατήρησε τὴν ἀκριβείαν τῆς Γραφῆς. Ἄφοῦ εἶπεν, ὅτι ἀπέκτησεν ὁ δίκαιος τρεῖς υἱούς, αἰετῶς προσέθεσεν: «Ἦτο δὲ ἡ γῆ διεφθαρμένη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀδικίαν».

Ἐ Παρατήρησε τὴν τεραστίαν διαφοράν τῶν λεγομένων διὰ τὴν ἴδιαν ἀνθρωπίνην φύσιν; Διότι διὰ τὸν δίκαιον μὲν ἔλεγεν ἡ Γραφή: «Ὁ Νῶε ἦτο ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος μετὰ τῶν συγχρόνων του». Δι' ἄλλους τοὺς ἄλλους δὲ λέγει: «Ἦτο δὲ διεφθαρμένη ἡ γῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀδικίαν». Μὲ τὸ ὄνομα τῆς γῆς ἐνοεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ δεῖται οἱ πράξεις αὐτῶν ἦσαν γῆναι, διὰ τοῦτο μὲ τὸ ὄνομα τῆς γῆς δηλώνει τὴν μηδαμιότητά των καὶ τὴν ὑπερβολικὴν των κακίαν. Ὅπως συνέβη δὲ εἰς τὸν πρωτόπλαστον, μετὰ τὴν παράσασιν τῆς ἐντολῆς καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς δόξης, 21^ο Α ἡ ὅποια περιέβαλλεν αὐτὸν προηγουμένως, ἀφοῦ τὸν ὑπέταξεν εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ βασιλέως, ἔλεγε: «Ἦ εἶσαι καὶ εἰς τὴν γῆν θά ἐπανέλθῃς»²⁰ Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἄλλο. Ἐπειδὴ ἦτο μεγάλη ἡ ἔντασις τῶν κακῶν, λέγει: «Ἦτο δὲ ἡ γῆ διεφθαρμένη». Καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Ἦτο δὲ ἡ γῆ διεφθαρμένη», ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἦτο γεμάτη ἡ γῆ ἀπὸ ἀδικίαν». Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Ἐφθάρη», ἐφανέρωσεν δολοκλήτην τὴν κακίαν αὐτῶν. Ὅστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἦσαν ὑπεύθυνοι δι' ἓνα καὶ δύο ἁμαρτήματα. Ὅλας δὲ τὰς παρουσίας διεπράττον χωρὶς περιορισμῶν. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε, «καὶ ἦτο γεμάτη ἡ γῆ ἀπὸ ἀδικίαν». Τὴν

20. Γεν. 3, 19.

κακίαν δὲ δὲν ἐπράττον ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ καθε ἀμαρτίαν μὲ μεγάλην ἐμφασιν ἐπεδείκνυον. Ἐ Παρατήρησε δὲ, ὅτι εἰς τὸ ἔβη δὲν ἀνέχεται οὔτε ἀπλῶς νὰ μνημονεύσῃ αὐτοῦ. Τοῦς ἀνομάζει δὲ μὲ τὸ ὄνομα τῆς γῆς, διὰ τὴν εὐεξία καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας καὶ τὸ μέγεθος τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. «Ἦτο δὲ ἡ γῆ διεφθαρμένη», λέγει, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὰ πάντα ἔκαναν ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καταποιοῦντες τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ καὶ ἔχοντες προδόσει, ἔνεκα τῆς ἰδικῆς των ἀδιοφορίας, τὸν διδάσκαλον, ὁ ὅποιος ἴσται τοποθετημένος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. «καὶ ἦ γεμάτη ἡ γῆ ἀπὸ ἀδικίαν» λέγει. Εἶδες, ἀγαπητέ, πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀμαρτία; Καὶ πῶς κάνει εἰς τὸ ἔβη τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀναξίους τοῦ ὀνόματός των, (ἀναξίους δηλοῦν) νὰ ὀνομάζονται ἄνθρωποι; C Ἄκουε πάλιν καὶ τὸ ἔβη. «Καὶ εἶδε Κύριος ὁ Θεὸς ὅτι ἡ γῆ ἦτο διεφθαρμένη». Παρατήρησε, ὅτι πάλιν ὀνομάζει αὐτοὺς γῆν. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὀνόμασεν αὐτοὺς γῆν καὶ πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν, διὰ τὴν νὰ μὴ νομίση κανεὶς, ὅτι αὐτὰ ἔχουν λεχθῆ διὰ τὴν αἰσθητὴν γῆν, λέγει: «διότι πᾶσα σὰρξ εἶχεν ἑκτραπῆ τῆς βίαις οδοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν». Ὅστε τώρα τοὺς ἐθεώρησεν ἀξίους νὰ τοὺς ὀνομάσῃ ἄνθρωποι. Μόνον δὲ μὲ τὸ ὄνομα τῆς σαρκὸς ἐπιθίμει νὰ φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς, ὅτι αὐτὰ δὲν τὰ λέγει διὰ τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι περιβάλλονται μὲ σάρκα καὶ καταλάσσαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὰς γῆνας πράξεις. Διότι εἶναι συνήθεια εἰς τὴν Γραφήν, D ὅπως πολλές φορές εἴπωμεν εἰς τὴν ἀγάπην σας, νὰ ὀνομάζῃ μὲ τὸ ὄνομα τῆς σαρκὸς, ἐκείνους, ποὺ ἐπέβησαν σαρκικὸν φρόνημα καὶ δὲν ἐπέβησαν τίποτε τὸ ὑψηλόν. Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ μακάριος Παῦλος; «Ὅσοι δὲ ὀκιοῦνται εἰς τὴν σάρκα, δὲν δύνανται νὰ ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν»²¹ Τί λοιπὸν; Αὐτοῦ, ποὺ λέγει αὐτὰ δὲν περιβάλλεται μὲ σάρκα; Δὲν λέγει αὐτὸ τὸ πράγμα, ὅτι δηλοῦν, ὅσοι περιβάλλονται σάρκα δὲν δύνανται νὰ ἀρέσουν αὐτοὶ εἰς τὸν Θεόν. (ἐνοεῖ) Ἐκείνους, οἱ ὅποιοι οὐδεμίαν σημασίαν δίδουν εἰς τὴν ἀρετὴν, οἱ ὅποιοι σκέπτονται πάντοτε τὰ σαρκικά, οἱ ὅποιοι οὐφονται μὲ μανίαν πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς καὶ οἱ ὅποιοι οὐδὲλως φροντίζουν διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀσωματὸν ψυχὴν. Ἄφοῦ λοιπὸν, μὲ αὐτὰ, ποὺ ἔχουν λεχθῆ, Ἐ μᾶς ἐδίδαξεν ἡ Ἁγία Γραφή διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτη-

21. Ρωμ. 8, 8.

μάτων, τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας, τὸ μέγεθος τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἀνόμισαν αὐτοὺς καὶ πρῶτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν γῆν, ἕνακα τῆς ἀπασχολήσεώς των μὲ τὰ παράνομα ἔργα καὶ τοὺς ἐκάλεσε μὲ τὸ ὄνομα τῆς σαρκός, ἀφοῦ τοὺς ἀπεστέρησε τοῦ ὀνόματος τῆς κοινῆς φύσεως, μὲ ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν φανερώσει εἰς ἡμᾶς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν συγκρατάσειν αὐτοῦ. Τί δὲ λέγει: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Νῶε».

220 Ἄ Παρατήρησε τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης. Ὡσάν φίλος πρὸς φίλον ἀνακοινῶναι ἀκαλοῦσθαι εἰς τὸν δίκαιον περὶ τῆς τιμωρίας, τὴν ὅποιαν πρόκειται νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ λέγει: «Τὸ τέλος ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἔφθασε, διότι ἡ γῆ ἐγένισεν ἀπὸ τὰς ἀδικίας αὐτῶν. Ἴδού! θὰ καταστρέψω αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν». Τί σημαίνει, ὅτι «ἔφθασε τὸ τέλος ὄλων τῶν ἀνθρώπων»; Πολὴν μακροθυμίαν ἔδειξε, λέγει, μεγάλην ἀνεξικακίαν, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἐπιβάλλω αὐτὴν τὴν τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν πρόκειται νὰ ἐπιβάλλω. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων τοὺς ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἔπρεπε νὰ τεθῆ τέλος καὶ νὰ ἀποκοπῆ ἡ κακία αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ προχωρήσουν περισσώτερον. «Διότι», λέγει, «ἔφθασε τὸ τέλος ὄλων τῶν ἀνθρώπων». Παρατήρησε καὶ ἐδῶ πῶς ὁμιλεῖ. Ὅπως εἶπε πρὸς ἐπ' αὐτῶν «ἡ καρδία παντὸς ἀνθρώπου ἀσχολεῖται»²⁵. Ἔτσι καὶ τώρα «ὄλων τῶν ἀνθρώπων τὸ τέλος». Διότι, λέγει, ὄλοι συμφωνοῦν. Ἐβραπέτευσαν²⁶ πρὸς τὴν παρανομίαν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἴρῃς κάποιον μέσα εἰς τὸσον πλήθος, ὁ ὁποῖος νὰ κάμῃ λόγον διὰ τὴν ἀρετὴν. «Ὁ κακρός», λέγει, «ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἔφθασε». Καιρός! Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἔφθασεν ὁ καιρός, κατὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ γίνῃ ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις καὶ νὰ σταματήσῃ ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἀποστήματος. «Ἐφθασε τὸ τέλος ὄλων τῶν ἀνθρώπων». Ἐ ἄφησαν τοὺς ἑαυτοὺς των νὰ παραιοῦνται εἰς τὰς παρονόμους πράξεις ἔτσι, ὥσάν νὰ μὴ τοὺς ἐπέβλεπε κανεὶς, ὁ ὁποῖος νὰ πρόκειται νὰ ζητήσῃ εὐθύνας διὰ τὰ σφάλματά τους.²⁷ Δὲν ἀντελαμβάνοντο,

22. Γεν. 8, 5.

23. Ὁ ἑβραϊκὸς χαρακτηρίζεται ὡς ἄρκετος, διότι δι' ἐλευθερίας βουλήσεως εἶχε ἐγκαταλείπει τὴν αἰώνιον ἀποστολὴν τοῦ.

24. Πραγματὴ ἀνωριμία τῶν ἀνθρώπων νὰ θέλουν νὰ ἀφάρτουν τὰς παρανομίας, ὅταν δὲν τοὺς ἐλέησεν ὁ Θεός. Ὁ φόβος τῆς ἐσθῆτος εἶναι ἐν πολλοῖς ἡ αἰτία τῆς ἀραμνοῦς τοῦ νόμου καὶ οὐκ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις.

ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγουν τῆς προσοχῆς τῆς ἰδικῆς μου,²⁸ ὁ ὁποῖος τοὺς εἶδα τὴν ὑπαρξίν τῆς ζωῆς, τοὺς ἐχάρισα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ παρέχω τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν. Τὸ τέλος, λοιπὸν, ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἔφθασε. Ἐπειτα, ὥσάν νὰ ἀπολογῆται εἰς τὸν δίκαιον καὶ νὰ δεικνῶν, ὅτι τὸ μέγεθος τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων ὀδηγεῖ αὐτὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἀγανάκτησιν, λέγει, ὡς ἡ γῆ ἦτο πλήρης ἀπὸ τὰς ἀδικίας αὐτῶν. Διότι, λέγει, μήπως παρέλειψαν κάτι, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ συμβάλλουν εἰς τὴν κακίαν; Τόσην μεγάλην κακίαν ἔδειξαν, ὥστε εἰς τὸ ἔξῃς νὰ ἐκχειλίσῃ αὐτὴ καὶ ὁλόκληρος ἡ γῆ νὰ ἔχη πλημμυρίσει ἀπὸ τὴν κακίαν. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, καὶ αὐτοὺς θὰ καταστρέψω καὶ τὴν γῆν. Ἴδού!, λέγει, «θὰ καταστρέψω καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν». Ἐπειδὴ προηγουμένως οἱ ἴδιοι μὲ τὰς παρονόμους πράξεις τοὺς διέφθειραν τοὺς ἑαυτοὺς των, διὰ τοῦτο θὰ ἐπιφέρω ὁλοκληρωτικὴν καταστροφὴν καὶ θὰ ἐξαφανίσω καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν, ὥστε νὰ δυναθῆ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ γῆ ἕνα εἶδος καθαριότητος καὶ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτημάτων. Πρέπει νὰ κατονομήσῃ, λοιπὸν, ποίαν ψυχικὴν δύναμιν ἦτο φυσικὸν νὰ ἔχη αὐτὸς ὁ δίκαιος διὰ νὰ ἀκούῃ αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἔστω κι ἂν εἶχε βαθεῖαν συνείδησιν τῆς μεγάλης ἀρετῆς του, ἔ ὅμως δὲν ἤκουε χωρὶς πόνον τὰ λεγόμενα. Τοῦτο, διότι τὸ γένος τῶν δικαίων εἶναι γεμάτο ἀπὸ ἀγάπην καὶ εὐκόλως θὰ προτιμοῦσε νὰ ὑπομείνῃ τὰ πάντα, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἄλλων.²⁹ Λοιπὸν, πῶς ἦτο δυνατὸν, μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια, ὁ θαυμάσιος αὐτὸς ἀνθρώπος νὰ διατηρῆ τὴν ψυχραιμίαν του, ὅταν ὑπογραμμίσῃ πλέον εἰς τὸν νοῦν του τὴν καταστροφὴν ὄλων, καὶ τὴν φθορὰν ὁλοκληροῦ τῆς κτίσεως, χωρὶς ἴσως νὰ ὑποπτεύεται, ὅτι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, κάποιον ἐλπίδος σωτηρίας; Διότι ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἦτο αὐτὸ φανερόν. Διὰ νὰ μὴ παύσασται, λοιπὸν, εἰς τὴν σκέψιν καὶ διὰ νὰ δυναθῆ νὰ ἔχη μίαν μικρὴν³⁰ παρηγορίαν³¹ ἂν μίση εἰς τὴν

25. Ἰακὼβ 38, 2. Ἰερ. 17, 10. Παροι. 15, 8. Σοφ. Σειρ. 28, 19.

26. Ρομ. 12, 16.

27. Ὅχι διότι ἦτο μικρὰ ἡ ἐπέμβασις τῆς σωτηρίας τοῦ Νῶε, ἀλλὰ διότι ὁ Δεσπότης ἐπιβαρύνεται περισσώτερον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων καὶ εἶναι ἱκανός νὰ θυσιασθῆ ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ὁ Χριστός. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἀναλογικὸς ἦτο μικρὰ ἡ σωτηρία τοῦ ἑνός, ἐκείνη τῆς καταστροφῆς τῶν πολλῶν.

τόσον μεγάλην θλίψιν, αφού ώμίλησεν εις αυτόν διά την υπερβολικήν κακίαν τών άλλων και ότι έφθασε πλέον ο καιρός, που απαιτεί να δεχθούν αυτοί την βαθείαν τομήν, λέγει προς αυτόν: Έκείνοι μὲν θά οδηγηθούν εις κοινήν καταστροφήν, «Σὺ δὲ» όμως κατασκεύασε διά τόν εαυτόν σου κιβωτόν. Τί σημαίνει «Σὺ δέ»; Έπειδή δεν έλαβες μέρος εις τήν κακίαν τών άλλων, αλλά εξήσας όλην τήν ζωήν σου μέ άρετήν, διά τούτο σοῦ δίδω έντολήν νά κατασκευάσῃς κιβωτόν «ἐκ ξύλων τετραγώνων, που νά μή σαπίσουν». Νά χωρίσῃς τήν κιβωτόν εις μικρά διαμερίσματα. *Αλειψέ τήν μέ πίσσον ἀπ' έξω και ἀπό μέσα. Τό μήκος τῆς κιβωτοῦ πρέπει νά είναι τριακοσίων πήχεων,²⁹ τό πλάτος πενήτηντα και τό ύψος τριάκοντα. Β Συνομολογῶν δέ τά ξύλα θά κατασκευάσῃς τήν κιβωτόν. Νά κατασκευάσῃς εις αὐτήν ὄραφην μέ κλίαιν ενός πήχεως. Τήν εἰσοδον νά κατασκευάσῃς εις τὰ πλάγια. Νά κατασκευάσῃς πρώτον, δεύτερον και τρίτον πάτωμα. Παρατήρησε τήν ἀπερίγραπτον δύναμιν και συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ και τήν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία υπερβαίνει πᾶσαν λογικήν. Διατάσσει αὐτόν νά κατασκευάσῃ τήν κιβωτόν, αφού τοῦ ββείξει και τόν τρόπον τῆς κατασκευῆς, και τό μήκος, και τό πλάτος, και τό ύψος, ταυτοχρόνως και πρόνοιαν λαμβάνει διά τόν δικαίον, και τήν μεγίστην παρηγορίαν δίδει εις αὐτόν, υπογραμμίζων μέ τήν κατασκευήν ἐλπίδας σωτηρίας δι' αὐτόν, αλλά και ἐπιθυμιῶν νά μή λάθουν πείραν τῆς ἀγανακτήσεως, C ἐκείνοι οἱ ὁποιοί τόσα ἠμάρτησαν, αφού, διά τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ, συνειδητοποιήσουν τήν ἔνοχαιαν τών πράξεών τους και ἐπιδείξουν μετάνοιαν.³¹ Οὔτε πάλιν ἦτο ἄλιγος ὁ χρόνος, που ἐδόθη εις αὐτούς προς μετάνοιαν, διά τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ. Καί πάρα πολύς ἦτο και ἄρκυτος νά συγκεντρωθούν ἀπό φόβον εις τήν διόρθωσιν τών σφαλμάτων, ἔάν δεν ἦσαν ὑπερβολικά ἀγκώμιονες. Ἦτο δέ φυσικόν, κάθε ένας ἀπό αὐτούς, όταν θά ἐβόλεπε τόν δικαίον

28. Ἡ λέξις δεν ὑπάρχει εις τὸ κείμενον τῶν Ο'.

29. Ἡ λέξις «ἀόρητον» δεν ὑπάρχει οὐτε εις τοὺς Ο' οὔτε εις τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον. Προστίθεται ἴσως εις τοὺς Ο' ἡ φράσις «καὶ οὐκ ἔσται ποσὴν τῆν κιβωτόν».

30. Ὁ ἑβραϊκὸς πῆχυς εἶναι 0, 62 μ. (Κατ' ἄλλους (Kautzsch) 0,487). Ἐπιπέδος ἡ κιβωτός: ἦτο 156 μ. X 26 μ. X 16 μ. = 64966 μ. (Ἰωὴλ Γουανκαποβλου, ὑπόμνη. εις τὴν Γένεσιν σ. 81).

31. *Ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐπόησε οὐδὲ τέρπειται ἐπὶ ἀπολαίξ ἁνθρώπων» (2οφ. Σολ. 1, 13). *Ὅταν ὁμοῦ τιμωρῆ ἁπλοῦν ἔχει και πάλιν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, (Πρὸλ. και Γεν. 3, 22-23).

νά φτιάχνῃ τήν κιβωτόν, νά ζητή νά μάθῃ τήν αἰτίαν τῆς κατασκευῆς. *Έπειτα, αφού θά ἐμάθει τήν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ, νά ἐλθῃ εις συνείδησιν τών ἀμαρτημάτων του, ἔάν θά ἤθελε.³² D Έκείνοι όμως, οὔτε ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀκέρδησαν κάτι περισσότερο, οχι διότι δεν ἠδύναντο, αλλά διότι δεν ἠθέλησαν.

Αφού λοιπόν ἔδωσεν εις τόν δικαίον τήν ἐντολήν διά τήν κατασκευήν τῆς κιβωτοῦ, ἀνεκοίμωσεν εις αὐτόν και τό εἶδος τῆς τιμωρίας, τήν ὁποίαν ἐπρόκειτο νά ἐπιβάλλῃ, και λέγει: Ἐοῦ μὲν νά κατασκευάσῃς αὐτήν, ὅπως σέ διέταξα, ἐγὼ δέ θά ἀσφαλίσω τήν οἰκογένειάν σου όταν θά τελειώσῃς τήν κατασκευήν. «Εγὼ δέ, νά, θά ἐπιφέρω κατακλυσμόν ὕδατος εις ὅλην τήν γῆν, Ἐ ὅστε νά καταστραφῇ πᾶν ἔμψυχον εὐρισκόμενον κάτω ἀπό τόν οὐρανόν. Κάθε ζωντανός ὄργανισμός ἐπάνω εις τήν ἑρᾶν θά ἀποθάβῃ». Παρατήρησε, πὺς δείχνει εις αὐτούς τό μέγεθος τών σφαλμάτων τους διά τῆς ἀπειλῆς, όταν λέγει: «Τήν ἴδιον τιμωρίαν θά ἐπιβάλλω και εις τὰ λογικά και εις τὰ ἄλογα». Διότι, αφού ἔχουν προβάσει τήν πρωτοκαθεδρίαν τους (εις τήν ἱεραρχίαν τών δημιουργημάτων) και μετέπεισαν εις τήν κακίαν τών ἀλόγων, οὐδεμίαν διαφοράν θά ἔχη ἡ τιμωρία. «Θά ἐπιφέρω δέ κατακλυσμόν ὕδατος, ὅστε νά καταστραφῇ πᾶν ἔμψυχον εὐρισκόμενον κάτω ἀπό τόν οὐρανόν» Καί τὰ κτήνη, λέγει, και τὰ πετεινά, και τὰ ἀγρία θηρία, και τὰ κατοικίδια, και ὅσα ἐν γένει εὐρίσκονται κάτω ἀπό τόν οὐρανόν³³ θά καταστραφούν. ²²² Α Διά νά πληροφορηθῆς δέ, ὅτι δεν θά ἀπομείνῃ τίποτε, λέγει: «Θά ἀποθάβῃ κάθε ζωντανός ὄργανισμός, που εὐρίσκειται εις τήν ἑρᾶν, διότι ἡ οἰκουμένη ἔχει ἀνάγκην ἀπό καθαρίαι. Τοῦτο όμως μή σέ ταρασσῃ, οὔτε νά σοῦ δημιουργῇ σύγχυσιν εις τό λογικόν. Διότι βλέπων τήν ἀναισθησίαν νόσον αὐτῶν, ἐπιθυμῶ νά σταματήσω τὰ ρεύματα τῆς κακίας, διά νά μή θεωρηθούν ὑπεύθυνοι διά μεγαλύτερας τιμωρίας. Διά τούτο και τώρα, κινούμενος ἀπό τήν ἀγάπην μου προς τόν ἄνθρωπον και αφού ἀνέμειξα τήν ἀγανάκτησιν μέ τήν ἀγάπην, στέλλω αὐτήν τήν τιμωρίαν, διά νά είναι εις αὐτούς ἀνώδυτος και ἀνεπαίσθητος. Δεν ἀποδέλω δέ εις τό μέγεθος τών ἀμαρτημάτων, οὔτε ἐξεδόξω διά ποίας τιμωρίας είναι ἄξιοι. Β Προβλέπων δ-

32. Ὅτε όταν μέσ ὁδηγῆ εις τήν σωτηρίαν παραδέξαι τήν ἐλευθερίαν μας ὁ Θεός, διότι ἄλλος ἡ σωτηρία θά ἦτο ἔξω ἄξιος διά τόν ἄνθρωπον.

33. Ἐκεῖς φυσικά ἀπό τοὺς ἰχθῆς και τὰ λοιπά θέρματα ζῶν.

μως τὰ μέλλοντα, καὶ εἰς αὐτοὺς θέλω νὰ ἐπιβάλω τὴν τιμωρίαν, ποῦ πρέπει, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ζήσουν εἰς τὸ μέλλον, νὰ τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν φθορὰν, ἢ ὅποια θὰ ἐπηγάξεν ἐξ αὐτῶν. Λοιπὸν, μὴ γίνεσαι σκυθρωπός, ὅστε νὰ θαυμάζῃαι ἀκούων αὐτά. Διότι, ἂν καὶ θὰ ἐπιβλήθῃ εἰς ἐκείνους τιμωρία ἀξία τῶν ἀσχημάτων τους, ὁμοίως «μὲ ἐσὲ θὰ συνάψω τὴν διαθήκην μου».³⁴ Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ πρόγονοι ἀπεδειχθήσαν ἀνάξιοι καὶ δὲν ἦσαν εὐγνώμονες πρὸς τὰς ἐντολάς μου «μαζί σου εἰς τὸ εἶξῃ θὰ συνάψω τὴν διαθήκην μου». Διότι καὶ ὁ πρωτόπλαστος παρεδίωκε τὰς ἐντολάς μου, ὕστεροι ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν, ἀφοῦ παρεσύρθη εἰς τὴν ἀπάτην. C Καὶ ὁ ΚΑΙΝ ἄλλοι ἐγλίσθησαν εἰς τὸν πυθμένα τῆς κακίας, διὰ τοῦτο καὶ ἐδέχθη, μαζί με τὴν κατάραν, τὴν διαρκῆ τιμωρίαν. Ὅμως δὲν ἐσυμφρονίσθησαν οἱ μετογενέστεροι ὅστε μὲ τὰς τιμωρίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προώδυσαν εἰς τὴν κακίαν, ὥστε νὰ περιφρονῆθῃ καὶ ἡ γενεαλογικὴ διαδοχὴ αὐτῶν. Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀφοῦ εὗρον τὸν Ἐνώχ³⁵ νὰ διατηρῆ τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἦτο ὑπεροδικὰ εὐάρεστος, τὸν μετέθεσα ζῶντα (εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν). Τοῦτο, διὰ νὰ δείξω εἰς ἐκείνους, ποῦ ἀσκοῦν τὴν ἀρετὴν, πόσων ὁμοίων κρίνονται ἀξιοί, καὶ ἐπειδὴ ἤθελον νὰ κάμω τοὺς μεταγενεστέρους ζηλωτὰς τοῦ Ἐνώχ καὶ νὰ διαδίσουν τὴν ἴδιαν ὁδὸν μὲ ἐκείνον. D Ἐπειδὴ λοιπὸν μόνον ἐσένα εὗρον, ἀνάμεσα εἰς τὸσον πλῆθος, νὰ δύνασται νὰ ἐπανορθώσῃ³⁶ τὴν παράδοσιν τοῦ προπάτορος, ὅταν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν κακίαν, «μαζί σου θὰ συνάψω τὴν διαθήκην μου». Διότι ἡ ἐμπρακτοῦς διαγωγὴ σου σὲ κάνει ἀξιόπιστον νὰ δεχθῆς τὰς ἐντολάς μου.

Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ λυπῆται ἀκόμη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, ἐνῶ θὰ ἤκουεν αὐτά, ἐπειδὴ θὰ ἐπρόκειτο νὰ ἀπομεινῆ μόνος, καὶ παρηγορῶν αὐτὸν κατὰ ἓνα τρόπον, πάλιν λέγει:

34. «Διαθήκη». Ἡ λέξις σημαίνει: συμφωνίαν δύο συμβαλλομένων, καθ' ἣν ὁ θεοὶ τῶν ὑπόκειται νὰ κάμῃ κάτι, ἐὰν ὁ κληρονόμος τηρήσῃ τὰς ἐντολάς. Ἐπομένως τοῦτο σημαίνει ἡ πρώτη ἔννοια καὶ σημαίνει ὑπόσχεσιν τοῦ διαθέτου θεοῦ πρὸς τὸν κληρονόμον Νῶε. Ἐπίσης καὶ σημαίνει ἡ διατήρησις τῶν Νῶε καὶ τῶν δικῶν του ἐκ τοῦ κατακλιμασμοῦ καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸν δευτέρου γενεάρχην τῶν ἀπογόνων τῆς σαρκεῖς Σὴθ-Καὴν, οἱ ὅποιοι καταστράφησαν διὰ τοῦ κατακλιμασμοῦ (ἡβ. 8, 17).

35. Γεν. 14, 18-20. Ζαχ. 9, 9. Ἑβρ. 7, 1-5.

36. Ἡ ἐπανόρθωσις τῆς παραδόσεως τῶν πρωτοπλαστων ἔγκειται εἰς τὰ γεγονότα τῆς κηρύσεως τῶν διδασκόντων ἐντολῶν τοῦ θεοῦ, ἔργον διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἐφάνησαν ἐξοίκεται.

«Θὰ εἰσελθῆς δὲ εἰς τὴν κιβωτὸν ἐσὺ καὶ τὰ παιδιά σου, ἡ γυναῖκα σου καὶ αἱ γυναῖκες τῶν παιδῶν σου». Οὗτοι, ἂν καὶ ἦσαν κατώτεροι ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὸν Νῶε, ἔδωκεν ἦσαν μακρὰν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπεροδικὴν κακίαν τῶν ἄλλων. Ἀλλωστε, ἀπολαμβάνουν τῆς σωτηρίας διὰ τοὺς ἕξ ἄλλοι λόγους: Πρῶτον μὲν, πρὸς τιμὴν τοῦ δικαίου. Εἶναι συνήθεια εἰς τὸν φιλόφρονον θεοῦ νὰ τιμᾷ τοὺς δούλους του καὶ νὰ τοὺς χαρίζῃ πολλακίς τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων. Τοῦτο ἔπραξε καὶ εἰς τὸν Παῦλον, τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος ἐσκόπευε τὰς ὀφθαλμοὺς τῆς διδασκαλίας του παντοῦ. Ὅταν αὐτὸς ὠδηγεῖτο εἰς τὴν Ρώμην καὶ συνέβη μεγάλη θαλασσοταραχὴ, ὅταν ὄλοι μέσα εἰς τὸ πλοῖον εἶχον φοβηθῆ διὰ τὴν ἴδιαν τὴν σωτηρίαν τους.³⁷ A καὶ ὅταν δὲν εἶχον πλέον κομμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ἕνεκα τοῦ μεγέθους τῆς τρικυμίας, ἀφοῦ τοὺς μάζεψε ὅλους, εἶπε: «Ἄνδρες,³⁸ νὰ ἔχετε θάρρος, διότι ἀπὸ ἡμῶν δὲν θὰ χαθῇ καμμία ψυχὴ, εἴμη μόνον τὸ πλοῖον. Διότι αὐτὴν τὴν νύκτα ἐνεφανίσθη εἰς ἐμὲ ὁ Ἄγγελος τοῦ θεοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέκω, τὸν ὅποιον καὶ λατρεύω, καὶ εἶπε: Γαῦλε, μὴ φοβείσαι.³⁹ Ἐχει χάρισις εἰς ἐσὲ ὁ θεὸς ὅλους ἐκείνους ποῦ πλέουν μαζί σου. Εἶδες, πῶς ἐξησφάλισε εἰς ἐκείνους τὴν σωτηρίαν ἢ ἀρετὴν τοῦ ἀνθρώπου; Μᾶλλον δὲ οὐ μόνον ἢ ἀρετῆ, φάλα καὶ ἡ φιλοφρονεῖα τοῦ Κυρίου.⁴⁰ Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον λοιπὸν συνέβη καὶ τώρα. Πρῶτῃ μὲν αἰτία τῆς σωτηρίας των ἦτο αὐτὴ. Ἡ ἄλλη δὲ, τὸ ὅτι ἤθελε νὰ μείνῃ κάποια ζῶμη καὶ ρίζα διὰ τὸ γένος, τὸ ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ συσταθῇ εἰς τὸ μέλλον. B Ὅχι, διότι ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸν θεοῦ νὰ δημιουργῆ πάλιν ἀνωθεν, καὶ νὰ αὐξήσῃ τὸ γένος ἀπὸ ἓνα μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔτσι τὸ ἠθέλησε, ἀκολουθεῖν τὴν φιλόφρονον τακτικὴν Του.

Παρατήρησε δὲ τὴν φιλοφρονεῖαν τοῦ θεοῦ καὶ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Ὅπως εἰς τὴν ἀπειλήν τῆς τιμωρίας εἶπεν, ὅτι θὰ καταστρέψῃ μαζί με τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὰ κτήνη, καὶ τὰ ἔρπετά, καὶ τὰ πετεινά, καὶ τὰ θύρια θηρία,

37. Πράξ. 27, 22-24.

38. Ἡ λέξις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τῆς Κ. Δ. Εἶναι ὁμοίως συνήθεια εἰς τὸν Παῦλον.

39. Εἰς τὴν Κ. Δ. ὑπάρχει «ἡρεσ».

40. Παραλείπει ὁ Χρυσόστομος τὴν φράσιν τοῦ κειμένου «Καὶ ὅχι σε θὰ παραστήσω».

41. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀποτέλεσμα δύο παραγόντων, τῆς αἰτίας χάριτος ἀπ' ἐνὸς καὶ τῆς ἀνθρώπινης εὐσεβείας ἀπ' ἑτέρου.

ἔτσι καὶ τώρα, πρὸς χάριν τοῦ δικαίου, διατάσσει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ ἐξ αὐτῶν ἓνα ζεύγος ἀπὸ κάθε εἶδος. Ὁ Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ σπέρμα καὶ ἡ ἀολοκτῆ ἀρετηρία δι' ὅλων τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ὑπάρξῃ μελλοντικῶς. «Καὶ θὰ εἰσαγάγῃς», λέγει, «εἰς τὴν κιβωτὸν ἀνά δύο ἀπὸ κάθε εἶδος, καὶ ἀπὸ τὰ κατοικίδια,⁴² καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγρία θῆρια καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα, διὰ νὰ τρέφονται μαζί σου. Κάθε ζευγάρι θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἀρσενικὸν καὶ ἀπὸ ἓνα θηλυκόν. Θὰ πάρῃς μαζί σου ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τῶν πτηνῶν, ἀπὸ ὅλα⁴³ τὰ εἶδη τῶν κατοικίδιων ζώων, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἔρπεντων, τὰ ὁποῖα ἔρπουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Θὰ ληφθῶν κατὰ ζεύγη, θὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ θὰ τρέφονται μαζί σου.⁴⁴ Θὰ εἶναι τὸ ἓνα ἀρσενικὸν καὶ τὸ ἄλλο θηλυκόν».

Τοῦτο νὰ μὴ τὸ παρέλθῃς ἀβασάνιστα, ἀγαπητέ. Προσπάθησε νὰ κατανοήσῃς πόσος φόβος ἐγενώθη εἰς τὸν δικαῖον, ὅταν ἐσκέπτετο τὴν φροντίδα ὄλων αὐτῶν. Ὁ Δὲν ἦτο ἀρκετὴ ἡ φροντίς διὰ τὴν γυναῖκα του, τὰ παιδιά του καὶ διὰ τὰς συζύγους αὐτῶν, ἀλλὰ προσετίθετο καὶ ἡ μέριμνα καὶ ἡ διατροφή τῶν ἀλόγων ζώων. Ὁμως περήμενε ὅλησαν καὶ θὰ ἴδῃς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν τρόπον, με τὸν ὁποῖον κάνει ἐλαφρὰν διὰ τὸν δικαῖον τὴν φροντίδα, ποῦ πρέπει ἀμέσως νὰ ἀναλάβῃ. «Σὺ δὲ θὰ πάρῃς μαζί σου», λέγει, «ἀπὸ ὄλων τὰς τροφάς, τὰς ὁποίας τρῶτε, θὰ τὰς ἀποθηκεύσῃς πλησίον σου, ὥστε νὰ χρησιμεύσουν ὡς τροφή εἰς ἐσὲ καὶ εἰς αὐτά». Μὴ νομίσῃς, λέγει, ὅτι σὲ ἐγκαταλείπω χωρὶς νὰ φροντίζω δι' ἐσὲ. Διότι, Ἰσοῦ, σοῦ εἶδω ἐντολήν νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τὴν κιβωτὸν ὅλα τὰ ἀπορᾶίτητα καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σου διατροφήν καὶ διὰ τὴν διατροφήν τῶν ἀλόγων, ὥστε οὔτε ἐσεῖς νὰ πεινάσῃτε καὶ νὰ στενοχωρηθῆτε, Ἐ οὔτε τὰ ἄλογα νὰ καταστραφῶν, διότι δὲν θὰ ἔχουν τὴν κατάλληλον τροφήν. Ὁ Νῶε, λέγει, «ἔκρινεν ὄλων αὐτὰ, τὰ ὁποῖα τὸν διέταξεν ὁ Κύριος. Τὰ ἔπραξε δὲ, ὅπως τὸν διέταξε». Πρόσεχε, παρακαλῶ καὶ ἐδῶ τὸ μέγα ἐγκώμιον. «Ἐκρινεν», λέγει ὁ Νῶε ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τὸν διέταξεν Κύριος ὁ Θεός. Ἀπὸ ὅσα τὸν διέταξε νὰ πράξῃ, δὲν ἔπραξε τὸ ἓνα καὶ παρημέλησε τὸ ἄλλο, ἀλλὰ ἔπρα-

42. Εἰς τὰς Ὁ' ὑπάρχει καὶ τὸ «καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἔρπεντων».

43. Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τοῦ Χριστοστόμου. Ἐπίσης οὕτω ἡ λέξις «πάντων», ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰ ἔρπεντα.

44. Ἄντι τοῦ κρητῆ οὕτω τῶν Ὁ' ὁ Χριστοστόμος ἔχει κρητὴ σκοποῦ.

γματοποιῆσεν ὄλα, ὅσα περιελάμβανεν ἡ ἐντολή. Μάλιστα δὲ τὰ ἐπραγματοποίησεν ἔτσι ἀκριβῶς, ὅπως τοῦ εἶπε. Δὲν παρέλειπε τίποτε, ἀλλὰ τὰ ἐξυπλήρωσεν ὄλα. Ἐτοί εἶδει καὶ μετὰ τὰ ἔργα του, ὅτι δικαίως ἠξιώθη νὰ λάβῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Δεσπότη. ²²⁴ Ἀ Ἀυτὴ ἡ μαρτυρία, τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ὁ δικαῖος ἐκ μέρους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πόσον στεφάνων δὲν θὰ ἦτο ἀξία; Διότι ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι εὐτυχέστερος ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπραγματοποίησεν ὄλας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε τὸσον μεγάλην ὑπακοήν εἰς αὐτάς; Διὰ νὰ μάθῃς δὲ πόσης προεδοποίησεως ἀξιοῦται διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ δικαῖος ἐκ μέρους τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ σύμπαντος, ἀκούσε καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Ἐἶπε δὲ πρὸς τὸν Νῶε ὁ Κύριος ὁ Θεός. Νῆ εἰσέλθῃς μετὰ ὅλην τὴν οἰκονομίαν σου εἰς τὴν κιβωτὸν». Ἐπειτα διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ δικαίου δὲν εἶναι μόνον προῖον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δίδεται εἰς αὐτὸν καὶ ὡς ἀμοιβὴ διὰ τοὺς κόπους του καὶ ὡς ἀνταπόδοσις διὰ τὴν ἀρετὴν του, λέγει: Ἐ Διὰ τοῦτο σὲ διατάσσω νὰ εἰσέλθῃς μετὰ τὴν οἰκονομίαν σου εἰς τὴν κιβωτὸν «διότι ἐσὲ εὖρον δικαῖον ἐνώπιόν μου εἰς τὴν γενεάν σου». Εἶναι μεγάλη ἡ μαρτυρία καὶ ἀξιοπότης. Διότι τί μεγαλύτερον εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν, ὅταν τοιαύτην ἀπόφασιν ἐκφράξῃ περὶ τοῦ δικαίου ὁ ἴδιος ὁ Δημιουργός ὁ ὁποῖος τὸν ἔφερον εἰς τὴν ζωὴν; «Διότι», λέγει, «ἐσὲ εὖρον νὰ εἶσαι δικαῖος ἐνώπιόν μου». Ἀληθὴς ἀρετὴ εἶναι αὐτή, τὴν ὁποῖαν ἐπιδεικνύει κανεὶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅταν χαρακτηρισθῇ τοιαυτὴ ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ, ποῦ δὲν παραλογίζεται. Ἐπειτα διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὁ φιλόθεωτος Θεός τὸ μέτρον τῆς ἀρετῆς, τὸ ὁποῖον ἐξίτηται τότε ἀπὸ τὸν δικαῖον, (διότι δὲν ἐπιθυμῆ νὰ προσφέρῃται τὸ ἴδιον μέτρον ἀρετῆς ἀπὸ τὸν κάθε ἓνα, Ὁ ἀλλὰ εἰς ἐκάστην ἐποχὴν ἐπιτήρηται διάφορον μέτρον ἀρετῆς), λέγει: «διότι σὲ εἶδον νὰ εἶσαι δικαῖος ἐνώπιόν μου εἰς τὴν γενεάν σου», ἡ ὁποῖα ἐξέκλινεν εἰς τὸσον κακίαν, εἰς τὴν γενεάν σου τὴν πονηράν, ἡ ὁποῖα ἐπέδειξε τὸσον ἀχαριστίαν. Ἐσὲ εἶδον δικαῖον, ἐσένα μόνον εὖρον εὐγνώμονα, ἐσένα εἶδον νὰ δείχνῃς μεγάλο ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀρετὴν. Ἐσὺ μόνος εὐρέθης δικαῖος ἐνώπιόν μου, ὅταν ὄλοι αὐτοὶ ἐδάδιζον εἰς τὴν καταστροφήν.

45. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιοῦμεν τὰ κληρονομήματα τοῦ καλοῦ, τοῦ ἐναρέτου, τοῦ δικαίου κ.λ.π. Ἐν αὐτῶν δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ἀντίθετος κοσμικὴ χρησιμοποίησις τῶν τοιούτων ὄρων ἀποτελεῖ πλήρη παραβίασιν τῶν ἐντολῶν.

Ἐσένο διατάσσω να εισέλθῃς εἰς τὴν κιβωτὸν με δὴν τὴν οἰκογένειάν σου. Ἀπὸ τὰ καθάρᾳ⁴⁶ δὲ ζῶα να εισαγάγῃς ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη ἀπὸ κάθε εἶδος. Δ' Ἐπειδὴ προηγουμένως διέταξε να εισαχθῆ ἕνα ζεύγος ἀπὸ ὅλα ἀδιακρίτως, δι' αὐτὸ λέγει τώρα ἀπὸ τὰ καθάρᾳ μὲν ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη, ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα δὲ ἀνὰ ἕν ζεύγος, ἀποτελούμενον ἀπὸ ἑνα ἀρσενικόν καὶ ἀπὸ ἕνα θηλικόν. Ἐπειτα διὰ να διδάξῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐνεργείας αὐτῆς προσέθεσε «διὰ να δικαιώσῃσιν τὸ εἶδος των ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν γῆν».

Πρέπει ὁμως να ἐξετάσωμεν ἔδω καὶ να ἴδωμεν, ἀπὸ ποῦ ἐγνώριζεν ὁ δικαῖος, ποῖα ἀπὸ τὰ ζῶα ἦσαν καθάρᾳ καὶ ποῖα ἀκάθαρτα. Διότι οὐδέποτε μέχρι τότε ἔγινεν ἡ διάκρισις αὐτῆ, τὴν ὁποῖαν βραδύτερον διὰ νόμου καθώρισεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὸ ἐγνώριζεν; Ἐκ φύσεως, καθοδηγούμενος ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποῖα ἔχει ἀποθησαυρισθῆ μέσα εἰς τὴν φύσιν.⁴⁷ Μοῦ δὲ με τὴν φύσιν τοῦ τὸ ὑπερέβουεν καὶ τὸ λογικόν.⁴⁸ Ἐ Ἄλλως, οὐδὲν δημιουργημὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκάθαρτον. Διότι, πῶς δυνάμεθα να νομίσωμεν ἀκάθαρτον κάποιο δημιουργημὰ, ἀφοῦ ἔχει ἐκφρασθῆ ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν μὴ γὰ πάντα, καὶ ἀφοῦ ἐτόνισεν ἡ Ἁγία Γραφή ὅτι κείθεν ὁ Θεὸς ὅτι ὅλα ὅσα ἐδημιούργησεν ἦσαν πολὺ καλὰ;⁴⁹

Ἐπομένως λοιπὸν ἡ φύσις ἔκαμε τὴν διάκρισιν αὐτὴν, κινουμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν τῆς. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, προσέξε αὐτὰ, ποῦ συμβαίνουν ἀκόμη καὶ σήμερον, ὅτι δηλαδὴ εἰς μερικὰ μέρη ὠρισμένοι ἀποφάγουσιν μερικὰ φαγητὰ ὡς ἀκάθαρτα καὶ ὄχι σύμφωνα πρὸς τὸν νόμον, ἐνῶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν τρώγουσιν, διότι ἡ συνήθεια τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτὴν. Ἐτσι λοιπὸν καὶ τότε, αὐτῆ ἡ γνώσις, ποῦ ἦτο τοποθετημένη μέσα εἰς τὸν δικαῖον ἐδίδασκε, 225 Α ποῖα μὲν ἦσαν κατὰλληλα πρὸς διατροφὴν καὶ ποῖα θεωροῦντο ἀκάθαρτα, χωρὶς ὁμως να εἶναι. Λέγε μου, διὰ ποῖον λόγον θεωροῦμεν ἀκάθαρτον τὸν δυνον, ἐνῶ δὲν τρώγει τίποτε ἄλλο ἀπὸ κερπούς; Διὰ τί μερικὰ ἄλλα ὄπῃ τὰ τετράποδα θεωροῦμεν κατὰλληλα πρὸς

46. Β' Κορινθ. 6, 17. Ἦο. 52, 11. Λευκ. 19, 19.

47. Φύσις εἶναι τὸ σύνολον τῶν δυνατοτήτων, τὰς ὁποῖας ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὰ δημιουργημὰ του.

48. Γίνεται διάκρισις μεταξύ φύσεως καὶ λογισμῶ. Εἶναι ὅσα παρὰ φύσιν, μέσῃ τῶν ὁποῶν λαμβάνει χώραν ἡ ἀποκλιψίς τοῦ θεοῦ θελήματος.

49. Γεν. 1, 31. Πράξ. 10, 15.

διατροφὴν, ἐνῶ αὐτὰ τρώγουσιν ἀκάθαρτες τροφές; Ἐτσι, ἡ γνώσις, ποῦ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὴν φύσιν, ἔγινε διδάσκαλος αὐτῶν. Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον, εἶναι δυνατόν να εἴπωμεν, ὅτι καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος τὸν διέταξεν, ἐφάνησεν εἰς αὐτὸν τὴν γνώσιν αὐτὴν. Περὶ τῶν καθάρων ὁμως καὶ τῶν ἀκαθάρτων ἔχομεν ἁμιλῆσαι ἄρκετὰ.

Β Πάλιν ὁμως ἀνακύπτει δι' ἡμᾶς ἄλλο ζήτημα.⁵⁰ Διὰ τί να εισαχθῶν ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα μὲν ἕνα ζεύγος, ἀπὸ δὲ τὰ καθάρᾳ ἑπτὰ ζεύγη; Καὶ πάλιν, διὰ τί ἑπτὰ καὶ ὄχι ἐξ ἡ ὀκτώ; Ἰσως μακρυγοροῦμε. Ἄλλ' ἐάν ἐπιθυμῆτε καὶ δὲν ἐκουράσθητε, με συμμαχίαν θὰ διδάξω εἰς τὴν ἀγάπην σας, ὅσα θὰ ἐπιτρέψῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Δι' αὐτὰ τὰ θέματα πολλοὶ λέγουσιν πολλὰ παραμύθια, καὶ ὀρωμμένοι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐπιδοκίμουσιν διαφόρους παρατηρήσεις ἀριθμῶν. Τὸ ὅτι δὲ δὲν ὑπάρχει παρατήρησις, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἐπιχειρεῖ να τὰ δημιουργῆ ἡ ἀκαρπία περιέργεια τῶν ἀνθρώπων, Ἐ ἀπὸ ὅπου προῆλθεν καὶ αἱ πλείσται ἀπὸ τὰς αἰρέσεις, ἡ ἀμέσως πολὺ καλὰ θὰ γνωρίσετε. (Διὰ να φαυλῆ δὲ ὅτι ἀντλιοῦμεν ἀπὸ περιουσίαν⁵¹ τὰ ἐπιχειρήματά μας καὶ διὰ να κάμωμεν να σιωπήσωσιν ὅσοι εἰσάγουσιν, νεωτερίζοντες, τὰς προσωπικὰς των ἀκρίβεις). Εὐρίσκουμεν εἰς τὰς Γραφὰς να σῶζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὁ ἀριθμὸς τῆς συζυγίας περισσότερον. Διότι καὶ ὅταν ἀπέστειλλε τοὺς μαθητὰς, δύο - δύο τοὺς ἀπέστειλλε, καὶ ὅσοι αἱ μαθηταὶ ἦσαν δώδεκα, καὶ τὰ Ἐσαγγέλια τέσσαρα εἶναι κατὰ τὸν ἀριθμὸν. Αὐτὰ ὁμως εἶναι περιττὸν να ἐπιδοκίμωσιν καὶ να διαταράσσουσιν τὴν σκέψιν σας, ἐπ' ὅσον ἔχετε διδασχῆ μὴ γὰ πάντα να κλειετὲ τὰ αὐτὰ σας εἰς τὰ τοιαῦτα κηρύγματα. Εἶναι ὁμως ἀνάγκη να εἴπωμεν, διὰ ποῖον λόγον ἔδωσεν ἐντολὴν να εισαχθῶν εἰς τὴν κιβωτὸν ἀπὸ τὰ καθάρᾳ ζῶα ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη. Β Ἡ προσταγὴ να εἰσέλθουσιν περισσότερα καθάρᾳ ἐδόθη διὰ να ἔχη κάποιαν παρηγο-

50. Ὁ ἁμιλητὴς εἰρήσκει μόνος τὰ προβλήματα, ποῦ εἶναι δυνατόν να γεννηθῶν εἰς τὴν ἀκρατήν, τὰ τοποθετεῖ καὶ ἀκολούθως προβαίνει εἰς τὴν λύσιν.

51. Αἱ παραμυθίαι τῆς Γραφῆς καὶ αἱ πλείσται τῶν αἰρέσεων ἔχουσιν αἰτίαν τὴν ἁμιλῆσιν θεολογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως καὶ τὴν περιέργειαν.

52. Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ αἱ περὶ αὐτῆς ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι τόσον γνωσταὶ εἰς τὴν Χριστιανισμὸν, ὅσα δύναται να ἁμιλῆσιν περὶ αὐτῶν ὅς ἐκ περιουσίας.

ρίαν και ὁ δίκαιος και ἡ οἰκογένειά του, οἱ ὅποιοι θὰ ἐτρέφοντο ἐξ αὐτῶν. Ἐάν δὲ ἐπιθυμῆτε νὰ μάθετε τὴν αἰτίαν τῆς εἰσόδου ἀνὰ ἑπτὰ ζευγάρια, θὰ εἶναι και τοῦτο μεγίστη ἀπόδειξις, ὅτι ὁ δίκαιος εἶχε φιλόθεον γνώμην. Ὁ Νῶε ἐφ' ὅσον ἦτο δίκαιος, και ἀφοῦ θὰ εἶχεν ἀπολαύσει τῆς φιλανθρωπίας ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, ὅταν θὰ ἐσώζετο ἀπὸ τῶσιν τρικυμίαν, και μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς συμφορὰς και τὴν ἐξόδον του ἀπὸ τὴν κιβωτὸν, ἐπρέκειτο νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Θεόν Ε και νὰ προσφέρῃ εὐχαριστηρίους θυσίας δι' ὅσα συνέδησαν και δι' ὅσα ἀγαθὰ ἐδόθησαν εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἀφοῦ ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώριζεν ὁ Κύριος τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Νῶε, και διὰ νὰ μὴ ἀκρωτηριάσῃ τὰς συζυγίας κἀμινον θυσίαν, διατάσσει νὰ εἰσαχθῶν ἀνὰ ἑπτὰ ζευγάρια ἀπὸ κάθε εἶδος πτηνῶν, ὧστε, ὅταν θὰ ἐσταματοῦσεν ἡ καταστροφή, και τὸ καθήκον του νὰ πραγματοποιήσῃ και εἰς τὴν συζυγίαν τῶν πτηνῶν και τῶν λοιπῶν ὄντων νὰ μὴ δημιουργήσῃ καταστροφήν. ²²⁶ Α Τοῦτο δὲ θὰ μάθετε, ὅταν θὰ προχωρήσῃ ἡ διδασκαλία και ὅταν θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν σχετικὴν διήγησιν. Θὰ ἴδῃτε δὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον νὰ ἐκτελεῖ τοῦτο τὸ καθήκον.

Ἐμάθετε τὸν λόγον, διὰ τὸν ὅποιον διατάχθη νὰ ἐμβάσῃ (ὁ Νῶε) ἀνὰ ἑπτὰ ζευγάρια. Τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀνεχέσθε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν νὰ λέγουν παραμύθια, οἱ ὅποιοι παρερμηνεύουν τὰ στοιχειώδη τῆς Ἁγίας Γραφῆς και οἱ ὅποιοι εἰσάγουν εἰς τὴν θεϊαν διδασκαλίαν τὰ δημιουργήματα τῆς ἰδικῆς των οὐκείως.

Ὅταν λοιπόν ἔδωκε σαφῆς κατευθύνσεις δι' ὅλα, και διὰ τὰ πτηνά, και διὰ τὰ καθαρά, και διὰ τὰ ἀκάθαρτα, και διὰ τὴν διατροφήν αὐτῶν, τότε εἶπε πρὸς τὸν δίκαιον: «Μόνον ἑπτὰ ἡμέραι ὑπολείπονται και θὰ ἐπιφέρω κατακλύσιν εἰς ὅλον τὸν γῆν ἐπὶ σαράντα ἡμερόνυχτα και θὰ καταστρέψω ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὅλα τὰ δημιουργήματα, τὰ ὅποια ἐδημιούργησα, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μέχρι τὰ ἄλογα ζῶα». Β Παρατήρησε, παρακαλῶ, και εἰς αὐτὰ τὰ λόγια τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ἀπὸ τὸ σπῆ ²²⁷ μακροθυμίαν και τώρα προλέγει τὸ γεγονός πρὶν ἀπὸ

226. «Διὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ ἡ Ἁγία Γραφή δὲν ἐμπελά. Κάμνει λόγον μόνον διὰ τὸν χρόνον, ὃ ὅποιοι παρελθεῖ ἀπὸ τῆς ἀναγγελίας τῆς θείας ἐπιτοχῆς μέχρι τῆς ἐκπέλευσος τοῦ κατακλύσματος, ὃ χρόνος δὲ αὐτὸς ἀνάγκη εἰς 120 ἔτη. Συγκρίνοντες ἄρα τὰς ἐξοχὰς (Γέν. 5, 31) (κερδ. 6, 5, 12, 7, 6, 11) ἀναγόμεν. εἰς ἡ κατασκευὴ τῆς

ἑπτὰ ἡμέρας. Τοῦτο, διότι ἐπιθυμῆ με τὸν φόβον νὰ κάμῃ αὐτοὺς περισσώτερον λογικούς και νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μετάνοιαν. Και τὸ ὅτι προλέγει δι' αὐτὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ ἐπιφέρῃ δηλαδὴ τὴν τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν εἶχε προείπει, ἐνθυμήσασθε, παρακαλῶ, τὴν περίπτωσιν τῶν Νινευιτῶν και παρατήρησε πῶσθ διαφορά ὑπάρχει μεταξύ αὐτῶν και ἐκείνων. Διότι ὕστερα ἀπὸ τῶσα ἔτη, ἀφοῦ ἤκουσαν, ὅτι πλησιάζει ἡ καταστροφή, οὔτε τότε ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν κακίαν τους. Ἐχομεν δὲ συνηθίσει νὰ ἀδιαφοροῦμεν και νὰ ἀναβάλλωμεν, ὅταν ἡ τιμωρία ἐπιέλθῃ διὰ τὸ μέλλον. Ὅταν ὅμως ἐβρισκώμεθα ἐνώπιον τῶν καταστάσεων, ποὺ δύνανται νὰ μᾶς λυπήσουν, C τότε συνηθίζομεν νὰ φοβοῦμεθα και νὰ ἐπιδεικνύωμεν ἀλλαγὴν. Τοῦτο θεοβαίως συνέβη και με τοὺς Νινευίτας. ²²⁸ Διότι ὅταν ἤκουσαν ὅτι μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας θὰ καταστραφῇ ἡ Νινευὴ, οὐ μόνον δὲν ἀπελπίσθησαν, ἀλλὰ και ἐξηγγέρθησαν, διὰ νὰ συμμορφωθῶν πρὸς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Τόσον δὲ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰ κακά και τόσον πλήρῃ ἐξομολόγησιν ἕκαμαν, ὥστε τὰ τῆς μετανοίας αὐτῶν νὰ ἐπεκτείνωνται μέχρι τῶν ἄλλων ζῶων. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐξομολογήθησαν τὰ ἄλογα ζῶα. Διότι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ τοῦτο, ἀφοῦ δὲν ἔχουν ὁμιλίαν; Ἀλλὰ διὰ νὰ προσελκύσουν διὰ τοὺς εαυτοὺς των με αὐτὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Φιλανθρώπου Κυρίου. D Διότι λέγει: «Ὅταν ἐκήρυξαν νηστείας, οἱ ἀνθρώποι τοῦ βασιλέως διάταξαν νὰ μὴ τρώγουν και νὰ μὴ πίνουν και τὰ κτήνη, και τὰ βόδια και ὅλα τὰ ἄλογα ζῶα. Τότε δὲ ὅλος ὁ λαὸς και αὐτὸς ὁ ἐπὶ θρόνου καθήμενος βασιλεὺς, ἀφοῦ ἐφόρεσαν σάκκους, προσέθρυναν εἰς μεγάλην και ἔντονον ἐξομολόγησιν. Αὐτὰ δὲ Ἐπράττων, χωρὶς νὰ γνωρίζουν, ὅτι θὰ διαφύγουν τὴν τιμωρίαν. Διότι ἔλεγον μεταξύ τους: «Ποῖος γνωρίζει, ἐάν ἄραγε θὰ μετενοήσῃ» ὁ Θεὸς διὰ τὴν τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν εἶπε, ὅτι θὰ ἐπιβῆ εἰς ἡμᾶς».

227. ἡμετέρος ἀνέκαθεν 100 ἔτη. Συγκρίνοντες δὲ τὰ χωρία 3, 31, 8, 10, 7, 11, 6, 14, 18 ἐβρίσκωμεν, εἰς ἡ διάρκεια τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ διαρκέσει 120 ἔτη. Τί συμβαίνει; Ἴσως νὰ ἔπρεχεν μεγάλη χρονικὴ διαστολή μεταξύ διακοπῆς τῆς ἀρχαίας (Τὸ ἡλ Γεννακοκόπουλος, ὁδὸν, εἰς τὴν Γένεσιν, σ. 534).

228. Ἰουὴ 3, 4.

229. Ὁ Θεὸς δύναται νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ μίαν ἀπόφασίν Του, ἐφ' ὅσον αἱ συνθήκαι ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν τοιαύτην πραγματοποίησιν μεταδίδονται ἐπὶ τοῦ ἐν ἐλευθερίᾳ ὄντος ἀνθρώπου. Ἦ μετάνοια αὐτὴ διὰ τὸν Θεὸν δὲν εἶναι ἀναγκῆ τῆς πρότερον ἐφαρμμενῆς θέσεως, ὅς συμβαίνει εἰς τὸν ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἐκδηλοῦται ἀνάγκη πρὸς τὸν μετενοῦντα ἀνθρώπου.

Είδες τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν θαρσάλων; Είδες ὅτι ἡ πίεσις τοῦ χρόνου, ὅτε περισσώτερον ἀδιαφόρους τοὺς ἔκαμε, αὐτὸς τοὺς ἀπήλπισεν ἐντελῶς. Ἐ Παρατήρησε τώρα καὶ αὐτοὺς. Ὅταν ἤκουσαν, μετὰ ἀπὸ τόσα ἔτη, ὅτι ἀπομένουν ἀκόμη ἑπτὰ ἡμέραι, διὰ νὰ γίνῃ ὁ κατακλυσμός, αὐτὸς τότε ἐπέστρεψαν, ἀλλ' ἔμειναν ἀδιαφοροί. Ἐξ αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ὅτι αἰτία ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ ἰσικῆ μας διάθεσις. Διότι νὰ ἡ ἀπόδειξις: 227 Α Καὶ αὐτοὶ ἤσαν ἄνθρωποι καὶ θεοὶ ἦσαν ἄνθρωποι. Εἶχον τὴν ἴδιαν φῶσιν ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν ἴδιαν διάθεσιν. Διὰ τοῦτο δὲν ἀπῆλπισαν τῶν ἰδίων ἀγαθῶν. Ἀλλὰ, ἐκεῖνοι μὲν διέφυγον τὴν καταστροφὴν, ἐπειδὴ ὁ πανάγαθος Θεὸς ἠρέσθη εἰς τὴν μετάνοιαν αὐτῶν, κινούμενος ἀπὸ τὴν φιλοφροσύνην Του, οἱ ἄλλοι δὲως παρεδόθησαν εἰς τὴν καταστροφὴν, καταποντισθέντες εἰς τὰ ὕδατα. «Διότι» λέγει, «μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας θὰ ἐπιφέρω κατακλυσμόν εἰς ὅλην τὴν γῆν».⁵⁶ Ἐπειτα, διότι ἤθελε νὰ τοὺς αὐξήσῃ τὸν φόβον, εἶπε: «Σαράντα ἡμέρας καὶ σαράντα νύκτας». Τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἦτο δυνατόν εἰς τὸν Θεόν, ἐάν τὸ ἤθελε, νὰ ἐπιφέρῃ ὄλον τὸν κατακλυσμόν εἰς μίαν ἡμέραν; Τί λέγω, εἰς μίαν ἡμέραν; Εἰς μίαν στιγμὴν. Β Ὅμως σκοπιμῶς πράττει αὐτό, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶν ταυτοχρόνως καὶ τὸν φόβον νὰ αὐξήσῃ εἰς αὐτοὺς, καὶ νὰ τοὺς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ ἀποφύγουν τὴν τιμωρίαν, ἔστω καὶ ἂν φθάσουν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῆς. «Καὶ θὰ ἐξαλείψω», λέγει, «ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὅλα τὰ δημιουργήματα, τὰ ὅποια ἐδημιούργησα, ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τῶν ἀλόγων ζώων». Παρατήρησε, πῶς προλέγει τὰ μέλλοντα καὶ πρῶτην καὶ δευτέραν φοράν, χωρὶς ἔπει νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν.⁵⁷ Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ἔκαμε, διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι δικαίως ἐπέδωκεν εἰς αὐτοὺς τόσον μεγάλην τιμωρίαν, καὶ νὰ μὴ δύναται κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους νὰ κατηγορῇ τὸν Θεόν καὶ νὰ λέ-

56. Ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔκτασιν τοῦ κατακλυσμοῦ, πρέπει νὰ λάβωμεν ἄν' ἑστί, ὅτι ὅλοι οἱ θεοὶ καὶ γενεαλογίαι δὲν ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀπογόνους ἑαυτῶν αὐτῶν ὡς ἄλλοι καὶ τῆς ἑσῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς Κανονίους καὶ Σφίτας. οἱ ἕτεροι ἴσων πράγῃν τοῦ παριστάου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως ὁ κατακλυσμός ἦτο μὲν γενικός, ὅχι ἕως δι' ἐλάληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Κέθ' καὶ τοῦ Σὴθ' καὶ διὰ τὸν ἔθνον, εἰς τὸν ὅλον κατοικοῦσαν αὐτό. Ἰπὸ τὸ πρῶτον αὐτὸ πρέπει νὰ ἕρμηνεύονται αἱ ἀπογραφικαὶ ἐκφράσεις «πᾶσα σὰρξ», «πᾶσα γῆ» κλπ. Ἰπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς συνηγοροῦν πολλὰ δεδομένα καὶ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἱστορίας.

57. Τὸ ῥῆμα «καθιόνονται ὄβριαι» ἀπαντᾷ μόνον εἰς δοκίμους συγγραφεῖς.

γῆ, ὅτι, ἴσως θὰ μετανοήσουν καὶ θὰ ἀπαικρόνουν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ θὰ ἐπαλήρονον πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἐάν θὰ ἐμακροθυμοῦσαν. C Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν φανερώνει εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ διατάσσει. Ὑστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, προλέγει τὴν καταστροφὴν καὶ πρὸ ἑπτὰ μόλις ἡμερῶν, διὰ νὰ κόμῃ νὰ σωθῆσῃ ἡ ἀδιάντροπη γλῶσσα, ἐκεῖνον, ποῦ θέλουσιν νὰ ὀμολοῦσιν ἀπερίσκεπτα. «Καὶ ἔκαμε», λέγει «Ὁ Νῶε ὅλα ὅσα τὸν διέταξε Κύριος ὁ Θεός». Παρατήρησε, πῶς ἐγκωμιάζει ἡ Ἁγία Γραφή καὶ τώρα τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ δικαίου, διδάσκουσα, ὅτι δὲν παρέλειψε τίποτε, ἀπὸ ὅσα ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ πράξῃ ἀλλὰ ἀφοῦ τὰ ἐπραγματοποίησεν ὅλα, ἀπέδειξε καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν του.

D Ἄς μιμηθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν δίκαιον. Ἄς φροντίζωμεν νὰ ἐκτελοῦμεν τὰς ἐντολάς, αἱ ὅποια ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Θεόν. Νὰ μὴ περικοποῦμεν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, οἱ ὅποιοι ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ νὰ σπαύδωμεν πρὸς τὴν πραγματοποιήσιν των, ἀφοῦ τοὺς ἐνθυμοῦμεθα καλῶς.⁵⁸ Νὰ μὴ ἀμελοῦμεν δι' ἐκεῖνα, ποῦ ἀφοροῦν εἰς τὴν σωτηρίαν μας, καὶ μάλιστα τώρα νὰ ἀσκοῦμεν εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν τὴν ἀρετὴν, καθ' ὅσον ἔχομεν ἀπολαύσει καὶ μεγαλυτέραν εὐεργεσιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «Ἐάν ἡ δικαιοσύνη σας δὲν ἀποδειχθῇ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, ἔθ' ἂν εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».⁵⁹ Ἄς προσέξωμεν λοιπὸν, τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ μὴ ἀδιαφορήσωμεν διὰ τοὺς λόγους αὐτοῦς. Ἄς ἐνοήσωμεν δὲ πῶς τιμωρία θὰ ὑπάρξῃ δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, ὅχι μόνον δὲν φροντίζουν νὰ εἶναι ἀνώτεροι τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύονται κατώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἀνέχονται οὔτε τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ πλησίον νὰ ἐγκαταλείψουν, οὔτε τὴν γλῶσσάν τους νὰ διατροῦν καθαρὰν ἀπὸ τοὺς ὄρκους, καὶ δὲν θέλουσιν νὰ ἀποκλείσωσιν διὰ τείχους⁶⁰ τὸ ἐπιθλιθὲς θέσαι ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸν,⁶¹ ἐνῶ ὁ Κύριος διατάσσει, ὅχι μόνον νὰ ἀνεχώρησιν μετὰ γενναιοψυχίαν τὴν ὀδίκιαν, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρωμεν εὐεργεσίας,

58. «Ἐννοῦν ἔχο τὴν νόμῃν» = ἔχο ἐσραμμένην τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς θεῆς ἐντολῆς.

59. Ματθ. 5, 20.

60. Ἰπὸ τὴν ἐνοσίαν τοῦ τείχους νοεῖται ἀναθῆναι ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ.

61. Ματθ. 6, 28-29. Ρωμ. 8, 18. Α' Κορ. 9, 27.

εις αυτούς, που μᾶς ἀδικοῦν. 228 Α Διότι λέγει: «Εἰς ἐκεῖνον, που θέλει νὰ κριθῆ μαζί σου καὶ νὰ λάβῃ τὸν χιτῶνα σου, δώσε εἰς αὐτὸν καὶ τὰ ἱμάτια».⁶⁵ Ἡμεῖς ὅμως πολλές φορές προσπαθοῦμε νὰ ἀδικοῦμε τὸν πλησίον, ἢ νὰ ἀμυκώμεθα ἐναντίον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀδικεῖ. Ἄν καὶ ἔχωμεν ἐντολὴν νὰ ἀγαπᾶμεν, ὄχι μόνον ἐκεῖνους, που μᾶς ἀγαποῦν (διότι αὐτὰ, λέγει, τὸ κάνουν καὶ οἱ τελῶναι), ἀλλὰ νὰ συμπεριφερόμεθα εὐλκρινῶς⁶⁶ καὶ πρὸς ἐκεῖνους, που μᾶς μισοῦν, ὅμως δὲν δείχνουμε τὴν ἴδιαν ἀγάπην, ὅτε πρὸς ἐκεῖνους, που μᾶς ἀγαποῦν.

Δι' ἅλα αὐτὰ θλιβόμαι καὶ πονῶ, θλίπων εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν τόσῃ ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἀδύνην τῆς κακίας. Β Ὅτε ὁ φόθος τῆς τιμωρίας ἀνακόπτει τὴν ὁρμὴν μας πρὸς τὴν κακίαν, ὅτε ὁ φόθος τῆς βασιλείας μᾶς προτρέπει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Ὅλοι δὲ βοδίζομεν, ὡσὸν καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ οὐδὲν ἀσκηπτόμεθα ὅτε τὴν φοβερὰν ἐκείνην ὄραν τῆς κρίσεως, ὅτε τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅλοι δὲ εἰμεθα ἀφρασκόμενοι εἰς τὰς τιμὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιδικώμεν τὸν ἔπαινον αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἀκούωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, που λέγει: «Ὡς μπορεῖτε νὰ πιστεῦσητε ἐσεῖς, οἱ ὁποῖοι λαμβάνετε δόξαν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν δόξαν ἐκ μέρους τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ;»⁶⁷ C Ὅπως δὲ ἐκπίπτουν ἀλακρωτικὰ τῆς θεϊκῆς δόξης, δοσι ἐπιθυμοῦν τὴν κοσμικὴν δόξαν, ἔτσι δὲν χάνουν ὅτε αὐτὴν, δοσι διαρκῶς ἐπιδικῶσιν τὴν θεϊκὴν. Δι' αὐτὸ δὲ ὁ Ἰησοῦς προκαταβολικῶς ὑπεσχέθη λέγων: «Νὰ ζητήτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἅλα αὐτὰ θὰ δοθοῦν εἰς ὑμᾶς».⁶⁸ Ὅλα αὐτὰ δίδονται εἰς ἐκεῖνον, που ποθεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐκεῖνος, που θὰ ἀναπερώσῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν διάνοιάν του, δὲν δίδει σημασίαν εἰς ἅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς παρούσης ζωῆς, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ὡς ἀνώφερα.⁶⁹ Διότι τὰ μέτρα τῆς πίστεως οὐδόλως ὑπο-

65. Ματθ. 8, 40.

66. Κ.Ε. Παπακίτρος: «Ἡ καινότης τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ἄρξεται ἐν Χριστῷ, εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ εἰς τὴν γενεογένεσίν της. Ἡ νέα ζωὴ εἶναι ἡ ἀθηνεϊκὴ ζωὴ. Ἡ ἀνέλιξις τῆς νέας ζωῆς πρὸς τὴν κοσμιαν, εἶναι ἡ ἀνέλιξις τῆς ἀθηνεϊκότητος πρὸς τὴν μὴ ἀθηνεϊκότητα. Νέα ζωὴ, δηλ. ἀθηνεϊκὴ ζωὴ, εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἐκ τοῦ Σωτήρος. Ἀναγέννησις εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀθηνεϊκότητά της» (Ἡ ὁλοία τῆς Θεολογίας, Ἀθήναι 1970, σ. 84).

67. Ἰωάν. 8, 44.

68. Ματθ. 8, 33. Παραλείπεται ἡ φράσις «καὶ τὴν δουλοσύνην Ἀδιᾶ».

69. «Ὅθ γὰρ ἔχομεν ὅτε μένουσαν πάλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπι-

λογίζουν τὰ ὄρατά, δταν παρατηροῦν ἐκεῖνα τὰ ἀπερίγραπτα ἀγαθὰ. Τόση μεγάλη εἶναι ἡ διαφορά μεταξύ αὐτῶν καὶ ἐκεῖνων. Ὅμως δὲν βλέπω κανένα νὰ προημῶ τὰ ὄρατα περισσότερο ἀπὸ τὰ ὄρατά. Δ' Δι' αὐτὸ αἰσθάνομαι λύπην καὶ συνεχῶς πονεῖ ἡ καρδία μου, διότι δὲν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτε ἡ πείρα τῶν πραγμάτων, ὅτε αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ. Ὅτε τὸ μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν μᾶς προπαρασκεύασε νὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὸν πόθον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη δὲ συρόμενοι κάτω, προτιμῶμεν τὰ γήινα ἀπὸ τὰ ἐπουράνια, τὰ πρόσκαιρα ἀπὸ τὰ μέλλοντα, τὰ παροδικὰ ἀπὸ τὰ αἰώνια, καὶ τὴν προσωρινὴν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν μόνιμον τοιαύτην καὶ αὐτὴν τὴν μικρὰν εὐτυχίαν τῆς παρούσης ζωῆς ἀπὸ τὴν αἰώνιαν μακαριότητα.

Γνωρίζω, ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι εὐχάριστα εἰς τὴν ἀκοήν.⁷⁰ Ὅμως συγχωροῦστέ με. Λέγω αὐτὰ, διότι ἐπιθυμῶ τὴν σωτηρίαν σας. Ε Ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι νὰ ἀποφύγετε τὴν αἰώνιαν τιμωρίαν, ἀφοῦ πονεῖτε ὀλίγον ἐδῶ, παρὰ νὰ ψυχαγωγῆθετε ὀλίγον καὶ νὰ ὑποστήτε τὴν συνεχῆ τιμωρίαν.⁷¹ Διότι ἐάν θὰ ἀνεχθῆτε τὰ λόγια μου καὶ ἀποσάλετε τὴν προηγουμένην ἀδιαφορίαν σας, καὶ τὰ ἁμαρτήματα θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀποπλύνετε καὶ μεγάλην φιλοanthρωπίαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ νὰ προσελκύσετε, μάλιστα δὲ τώρα, ὅσον εἶχει ἀπομείνει ἀκόμη δι' ἡμᾶς ὁ ὀλίγος αὐτὸς καιρὸς τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς.⁷² Δὲν εἶχει δὲ ἀνάγκην πολλῶν ἡμερῶν ὁ Κύριος, ὅτε χρόνου μακροῦ. Μέσα εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἑβδομάδας, ἐάν θὰ θελήσωμεν, δυναμέθα νὰ διορθώσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας πολλὰ σφάλματα. 229 Α Διότι, ἐάν ἐκρινεν ἀξιῶς διὰ μίαν τῶσον μεγάλην φιλοanthρωπίαν τοὺς Νινευίτας, ἐπειδὴ ἐπέδειξαν μετάνοιαν ἐντὸς τῶν τριῶν ἡμερῶν, πολὺ δε περισσότερο δὲν θὰ παραδέλφῃ ἡμᾶς. Ἄρκει νὰ ἐπιδείξωμεν τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδόν, που ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀφοῦ ἀπαμακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν κακίαν. Διότι καὶ δι' ἐκεῖνους, τοὺς Νινευίτας ἐννοῶ, δταν ὁμιλῇ ἡ Ἁγία Γραφή, λέγει τοῦτο:

ἐκπολεῖν» (Ἰερ. 18, 14).

67. Ὁ λόγος τῆς ἀληθείας δὲν εἶναι εὐχάριτος, δταν ἐλέγχῃ κακίαν.

68. Τὸ δόγμα περὶ αἰώνιας κόλασεως, τὸ ὁποῖον ἀρνεῖται οἱ ὀρθολογισταί, διδάσκειται ἐκρέως καὶ ὑπὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης (Ματθ. 8, 8-12. Ἰωάν. 14, 3. 17, 24. Ρωμ. 8, 17 ἔξ. Ματθ. 25, 41. Πέτρ. 3, 18-23. Ἡ Ἁγία Γραφή, 1, 9. Ἡ Πέτρος, 2, 17 κ.α.) καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Παράδοσεως.

69. Ἡ παρούσα ἔκφρασις ἐκφρασεῖται ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς Μ.

Ἑβδομάδος.

70. Ἡ ἔμπρακτος μετάνοια εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀποδοχὴν μας

«ὅτι εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι κάθε ένας ἀπομακρύνθη ἀπὸ τὴν ποιητῶν δόξον του». Ἐάν, λοιπόν, θὰ ἴδῃ καὶ ἡμᾶς νὰ μεταστραφῶμεν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν κακίαν, νὰ σπεύδωμεν δὲ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, Β θὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστροφὴν μας καὶ θὰ μᾶς χορηγήσῃ τὰς ἐδερgeois τού. Ἐποὶ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ φοβερὸν τῶν ἁμαρτιῶν μας. Διότι ὅστις ἡμῆς δὲν ἐπιθυμοῦμεν τόσο τὴν ἀπαλλαγὴν μας ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ δὲν ἐπιζητοῦμεν τόσο τὴν σωτηρίαν μας, ὅσον Ἐκεῖνος σπεύδει καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν νὰ δωρήσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς σωτηρίας νὰ μᾶς προσφέρῃ.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, νὰ διεγειρωμεν τὴν σκέψιν μας καὶ κάθε ένας ἄς ἐξετάσῃ τὸν ἑαυτόν του, ἂν εἰς τὸ παρελθὸν ἔχῃ κατορθώσῃ κάτι ἐπὶ πλέον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἂν εἴη κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν συνεχῆ⁷¹ αὐτὴν διδασκαλίαν, C ἂν προσέφερε κάτι διὰ νὰ δελεῖσθῃ ἢ κατὰστασις τοῦ πλησίον, ἂν διώρθωσεν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του, ἂν ἐδέχθη ἀπὸ τὰς καθημερινὰς μου συμβουλὰς κάποιον προτροπὴν πρὸς ἀληθινὴν φιλοσοφίαν.⁷² Καὶ νὰ σκέπτεται νὰ αὐξήσῃ αὐτὰ, ποῦ ἔχει μέχρι τώρα ἐπιτύχει καὶ οὐδέποτε νὰ σταματῇ αὐτὴν τὴν καλὴν ἐργασίαν. Ἐάν ὅμως κάποιος βλέπῃ τὸν ἑαυτόν του νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰ ἴδια πάθη, ἀχρηματοπισμένος ἀπὸ τὰς συνηθείας του, νὰ πείσῃ⁷³ τὴν σκέψιν του. Νὰ ἀπαιτήσῃ τιμωρίαν διὰ τὴν τὴν τὴν ἀδιαφορίαν. Νὰ μὴ ἀνεχθῇ νὰ προχωρήσῃ περισσότερο, ἀλλὰ ἀφοῦ σταματήσῃ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου τὰ ἔργα τῆς ποιητῶν συνηθείας, νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴν πρὸς τὸ κακόν. Νὰ ἀναχατῆσῃ τὸν ποιητῶν λογισμόν. Νὰ ἐνθυμηταί τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Νὰ σκέπτεται τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν φορικτὴν πράξειαν τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας, καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ πυρός, τὸ ὅποιον θὰ ἀνα-

ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

71. Λοκκ. 15, 20-24.

72. Αἱ παροδοὶ ἐπιλήτι εἰς τὴν Γένεσιν ἐγένοντο καθημερινῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Μ. Πανορακοστικῆς καὶ συνεχίσθησαν κατὰ τὸ Πάσχα, ἀφοῦ διακόπησαν κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα δι' ἐπινοήτων θανάτων.

73. Ἄν νοστήσῃ ἐντοθεῖα ἢ κατὰ κόσμον φιλοσοφία, δίδει κατὰ τὸν Ἰσαϊαν 29, 14 «ἀπολὸν τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσῃ». Ἐάν εἰς τὸν Χριστόν «εἶσι πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπάρουσι» (Κολ. 2, 3), τότε ἐπὶ τὸν ἕρον φιλοσοφίας ἐντοθεῖα ἐννοεῖται ἢ φιλία μὲ τὸν Χριστόν, ἢ κατὰ θεὸν φιλοσοφία, τ.ε. ἢ θεολογία.

74. Ματθ. 11, 12. Λοκκ. 16, 16.

πηδᾷ ἀπὸ αὐτῆν, D καὶ τὴν καυστικὴν τοῦ δόναμιν, καὶ ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ διάνοια τοῦ προσερχομένου. Ἦτοι πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ κάθε μολυσμὸν καὶ κηλίδα καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἀνάμειξιν μὲ τὰς ποιητῶν σκέψεις. Ἐποὶ λοιπόν, ἀφοῦ ἐτοιμάσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας κατὰ τὰς παρεμβολομένας αὐτὰς ἡμέρας, καὶ ἀφοῦ καθαρίσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅσον εἶναι δυνατὸν καλύτερον, νὰ δυνηθῶμεν νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὴν πνευματικὴν ἀπόλαυσιν αὐτῆς τῆς πράξεως, καὶ νὰ ἀξιοθῶμεν τῶν ἀπειρογράπτων ἐκείνων ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ὑπεκρέθη ὁ Θεός εἰς ἡμᾶς τὸν ἀγαθοῦν, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκε ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὴν δόξα καὶ πάντοτε καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο.